Ազգ
Azg
14 ԱՊՐԻԼ 2007 ՇԱԲԱԹ 69 (3721)

«Նյու Յորք թայմսը» «վախկոտ» է անվանում ցեղասպանություն բառից վախեցող ՄԱԿ-ին

Փորձելով լռեցնել Հայոց ցեղասպանության խոսակցությունները, Թուրքիան ավելի մեծ ուշադրության է արժանացնում այդ հարցը՝ ներկայիս Թուրքիային կապելով անցյալի ոճրագործության հետ, այսպիսի խմբագրական է հրապարակել «Նյու Յորք թայմսը»: Բավականին հետաքրքրական է, որ «Նյու Յորք թայմսի» հրապարակման մեջ ամոթալի է համարվել Թուրքիայի առարկության պատճառով ՄԱԿ-ի կենտրոնակայանում Ռուանդայի ցեղասպանության 13-րդ տարելիցին նվիրված ցուցահանդեսի հետաձգումը: Նմանօրինակ էր նաեւ Հայաստանի պաշտոնական դիրքորոշումը ցուցահանդեսի հետաձգման առնչությամբ: Ինչպես «Ազգի» ընթերցողները տեղյակ են, Թուրքիան հանդես էր եկել Ռուանդայի ցեղասպանության ցուցահանդեսի դեմ, քանի որ ցուցահանդեսում Ռաֆայել Լեմկինի մասին պատմող տեքստում նշված էր, որ Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ Թուրքիայում սպանվել է մոտ 1 մլն հայ: Ու չնայած ցուցահանդեսի կազմակերպիչ բրիտանական կազմակերպությունը համաձայնել էր հիշատակված նախադասությունից հանել Թուրքիայում բառը, բայց «Նյու Յորք թայմսի» խմբագրականում երկչոտ որակված ՄԱԿ-ի նոր ղեկավարությունը համաձայնեց անորոշ ժամանակով ցուցահանդեսի հետաձգմանը: Մինչդեռ ՄԱԿ-ը պետք է մարմնավորի միջազգային օրենքն ու լինի ցեղասպանության դեմ հնչող առաջատար ձայնը:

Օսկանյան-Մամեդյարով նոր հանդիպում Բելգրադում

Էլի հույսեր ադրբեջանական կոշտ հայտարարությունների ֆոնին

Հայաստանի եւ Ադրբեջանի արտգործնախարարներ Վարդան Օսկանյանի եւ Էլմար Մամեդյարովի հանդիպումը տեղի կունենա ապրիլի 18-ին Բելգրադում, ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների եւ ԵԱՀԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցչի մասնակցությամբ: Ապրիլի 19-ին Վարդան Օսկանյանը կմասնակցի Սեւծովյան տնտեսական համագործակցություն կազմակերպության ԱԳ նախարարների հանդիպմանը: Ադրբեջանական «Թրենդ» գործակալությանը ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ռուսաստանցի համանախագահ Յուրի Մերզլյակովը հույս է հայտնել, որ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների հերթական այցելությունը տարածաշրջան տեղի կունենա Հայաստանի եւ Ադրբեջանի արտգործնախարարների հանդիպումից հետո՝ մայիսի վերջին կամ հունիսի սկզբին:

Ինչ վերաբերում է ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման հեռանկարներին, ապա Յուրի Մերզլյակովը նշել է, որ ժամանակավոր կանխատեսումն ամենադժվար խնդիրն է, եւ եթե մի կողմ թողնենք բոլոր օբյեկտիվ պայմանները, ապա ներկա պահին իսկապես կա կարգավորման հիմնարար սկզբունքների շուրջ պայմանավորվածություն ձեռք բերելու հնարավորություն: Եվ կրկին ու կրկին որոշիչը կողմերի քաղաքական կամքն է, ըստ Մերզլյակովի. «Կատարել իսկապես կարեւոր քայլեր: Իմ մոտեցմամբ, վերջին քայլերը միմյանց ընդառաջ, որպեսզի համաձայնեցվեն այդ սկզբունքները»:

Եթե այդ համաձայնությունը ձեռք բերվի, ռուսաստանցի համանախագահը գտնում է, որ կսկսվի բավական քրտնաջան աշխատանք համաձայնագրի մշակման ուղղությամբ, ինչն էլ իր հերթին կարող է խնդիրներ եւ հակասություններ առաջացնել: Ինչ վերաբերում է հայաստանյան ընտրություններին եւ Հայաստանի վարչապետի մահվանը որպես բանակցային գործընթացը որոշակիորեն հետաձգող գործոններ, ապա Մերզլյակովը գտնում է, որ վարչապետի մահը չի ազդի, իսկ ընտրական գործընթացից զատ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի արտգործնախարարները շարունակում են հանդիպել:

«Որոշակի առաջընթացի» եւ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման բանակցային գործընթացի հեռանկարի առնչությամբ դրական մոտեցման մասին է նշել նաեւ ԱՄՆ պետքարտուղարի Եվրոպայի եւ Եվրասիայի հարցերով տեղակալ Դենիել Ֆրիդը: Վերջինս ընդգծել է, որ ռազմական գործողությունների վերսկսումը կարող է ավերել այն ամենն, ինչին փորձում է հասնել Ադրբեջանը: Ամեն դեպքում այս տարի լուրջ հաջողությունների արձանագրման հույսը Դենիել Ֆրիդը չի կորցնում:

Եվ մինչ միջնորդ երկրները հերթական անգամ հուսադրող հայտարարություններ են անում, որոնք այսպես թե այնպես տարբեր ձեւակերպումներով կրկնվում են արտգործնախարարների հանդիպումներից առաջ, Ադրբեջանի նախագահը բանակցությունների գործընթացում քննարկվող սկզբունքների առնչությամբ անում է հերթական, բազմիցս կրկնված հայտարարությունը. «Ադրբեջանի տարածք Լեռնային Ղարաբաղին երբեք չի տրվի անկախություն, մեր հողերն էլ կազատագրվեն օկուպացիայից», հայտարարել է Ալիեւ կրտսերը, հավելելով, թե «Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման հարցում Հայաստանի ապակառուցողական դիրքորոշման անկումն անխուսափելի է»:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

Նախագահը մեկնում է Եգիպտոս

Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի գլխավորած պատվիրակությունը, որի կազմում են արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը, առեւտրի եւ տնտեսական զարգացման նախարար Կարեն Ճշմարիտյանը, մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի նախարար Հասմիկ Պողոսյանը, պաշտոնատար այլ անձինք, ապրիլի 14-ին երկօրյա պաշտոնական այցով կմեկնի Եգիպտոսի Արաբական Հանրապետություն:

Այցի առաջին օրը տեղի կունենա նախագահներ Ռոբերտ Քոչարյանի եւ Հոսնի Մուբարաքի առանձնազրույցը, որից հետո Ռոբերտ Քոչարյանը կհանդիպի Արաբական պետությունների լիգայի գլխավոր քարտուղար Ամր Մուսայի, ապա եւ Լիգայի անդամ պետությունների դեսպանների հետ: ՀՀ նախագահը հանդիպումներ կունենա նաեւ Եգիպտոսի վարչապետի եւ խորհրդարանի նախագահի, ինչպես նաեւ Լուքսորի նահանգապետի հետ:

Ս. Մ.

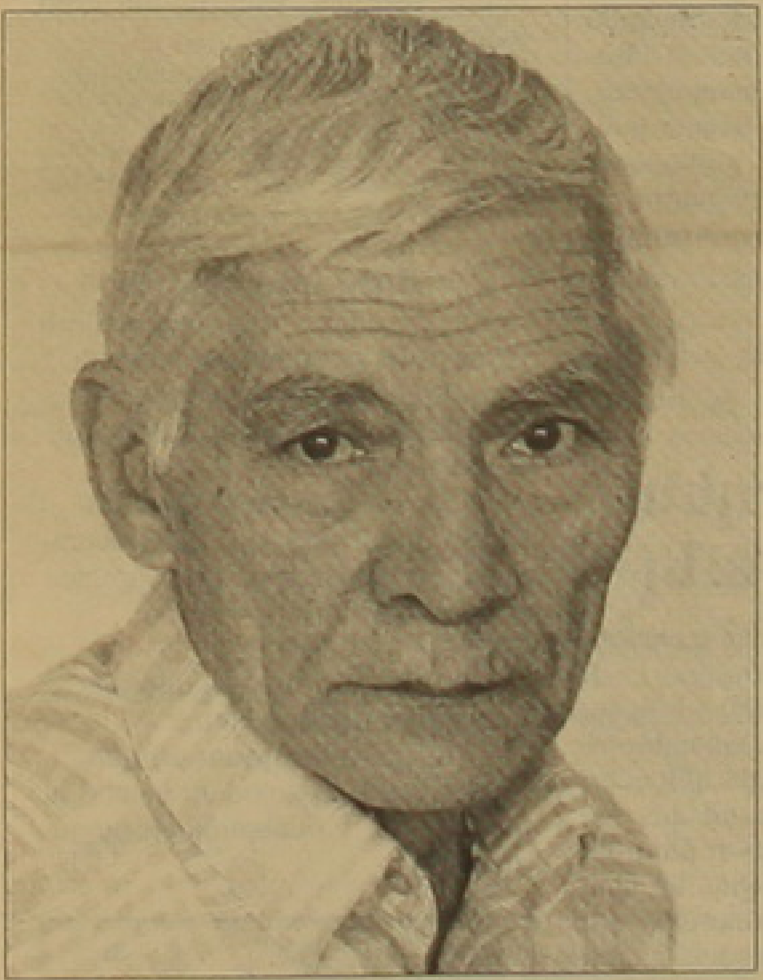

ԳՈՒՅԺ

Հերբերտ Բաղդասարյան

Հայկական մամուլը կորցրեց իր ամենապրոֆեսիոնալ, ամենանվիրյալ, միաժամանակ ամենակոլորիտային դեմքերից մեկին: Մի անձնավորության՝ ով 1960 թ.-ից ի վեր, մոտավորապես 50 տարի, անընդմեջ ծառայել է մեր մամուլին որպես ֆոտոլրագրող, իսկ 1985 թ.-ից մինչեւ իր մահը՝ երեկ, նաեւ որպես ֆոտոլրագրության կազմակերպիչ, սկզբում «Արմենպրեսի» ֆոտոխրոնիկայում, իսկ 2002 թ.-ից՝ «Ֆոտոլուր» գործակալությունում: Մի քանի ամիս առաջ էր, որ անոթային հիվանդությունը զգետնեց նրան: Հազիվ փրկվեց: Հիվանդանոցային բուժումից հետո, արդեն բնակարանից՝ նա շարունակում էր ղեկավարել «Ֆոտոլուրը», ընդունում էր թերթերի պատվերները, եւ ամենայն բարեխղճությամբ շարունակում լուսանկարներ մատակարարել: Ավելի ուշ, արդեն աշխատավայրում, տրամադրությունը միշտ բարձր էր պահում, լավատես, խանդավառ ու գործնական: Ծայր աստիճան համակրելի՝ սրտամոտ ընկեր էր իսկական լրագրողների համար: Չէր հանդուրժում ստախոսներին, որոնք երբեք չէին կարող դառնալ նրա վիսկիի ընկերը: Գնահատում էր իսկական պրոֆեսիոնալներին, որոնք նրա ընկերներն էին ամենուր՝ Նյու Յորքից մինչեւ Մոսկվա, Լոնդոն... Չէր տառապում այսպես կոչված «քաղաքական մտածողությամբ», կողմնորոշումները զուտ մասնագիտական էին: Իր ճշտապահությամբ, բծախնդրությամբ ու մարդկայնությամբ ստեղծել էր բարոյական մեծ դրամագլուխ, որը երբեք չի սպառվի այլեւս...

Հ. Ա.

Ջավախեցիները պահանջում են կարգավիճակ հայերենի համար

Ջավախքի հայկական հասարակական կազմակերպությունները երեկ ցույց էին կազմակերպել՝ որպես երկրորդ պետական լեզու հայերենը ճանաչելու պահանջով: Կազմակերպությունների ներկայացուցիչները հայտարարել են, որ հայաբնակ Ջավախքում մշտապես խախտվում են վրացերեն իմացող անձանց պաշտոններում նշանակման օրենքի պահանջները: Տեղացի բարձրաստիճան պաշտոնյաների մոտ 90 տոկոսը չի տիրապետում վրացերենին: Ախալքալաքում տեղի ունեցած ցույցի ընթացքում բացի լեզվի առնչությամբ պահանջներից, Վրաստանի հայազգի քաղաքացիները պահանջել են պարզեցնել Ռուսաստանի հետ վիզային ռեժիմը, հայկական դպրոցներ վերադարձնել հայ տնօրեններին, դասավարությունն անցկացնել հայերենով:

Սամցխե-Ջավախքի տարածաշրջանի նահանգապետ Գեորգի Խաչիձեի մասնակցությամբ, Ախալքալաքում տեղի ունեցած ցույցն արտոնված չի եղել, բայց եւ այնպես քաղաքի իշխանությունները թույլ են տվել մինչեւ վերջ իրականացնել ակցիան: Հետաքրքրական է, որ Ջավախքի նահանգապետի խոսք ուրույն կարծիքով, այսօրինակ ցույցն աջակցություն չունի տարածաշրջանի ողջ բնակչության կողմից:

Թբիլիսիում ինքնասպանություն է գործել 41-ամյա Ամիրան Մխիթարյանը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 13 ԱՊՐԻԼ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ինչպես հաղորդել է «Ռուսթավի-2» վրացական հեռուստաընկերությունը, ինքնասպանության պատճառ է դարձել ծայրահեղ կարիքը: Փող չունենալու պատճառով Մխիթարյանը չի կարողացել ջերմություն իջեցնող դեղորայք գնել իր հնգամյա երեխայի համար:

Մխիթարյանի կինն ու երեք անչափահաս երեխաներն առանց կերակրողի են մնացել: «Նրանք խիստ կարիքի մեջ էին այն բանից հետո, երբ Ամիրանին ազատեցին աշխատանքից: Ընտանիքը միջոցներ չուներ դեղորայք, հաց գնելու համար: Նրա հոր մահից հետո առաջին Զատկին նրանք չկարողացան նույնիսկ գերեզմանոց այցելել: Հավանաբար այս ամենը կուտակվել էր եւ դրդել նման քայլի», լրագրողներին ասել է Մխիթարյանի հարեւանուհին՝ Մարինա Բաղդասարյանը:

«Միաբեկլիչ» Արությունովը ցանկանում է իսլամ ընդունել

Ցմահ ազատազրկման դատապարտված Վլադիմիր Արությունովը, որ, վրաց իշխանությունների ձեւակերպմամբ, մահափորձ էր կատարել Վրաստանի եւ Միացյալ Նահանգների նախագահների դեմ, հրաժարվում է քրիստոնեությունից եւ ցանկանում է ընդունել իսլամ: Վրացական լրատվամիջոցների տեղեկացմամբ, նման հայտարարություն է արել Արությունովի փաստաբանը, տեղեկացնելով, որ վերջինս հայտարարել է իսլամի մեջ հանգստություն փնտրելու մտադրության մասին եւ պահանջել է յոգայի վերաբերյալ գրքեր:

Վարչապետը խոստացավ, բնակիչները հույսով կսպասեն

Ինչպես արդեն տեղեկացրել էր «Ազգ»-ը, վարչապետ Սերժ Սարգսյանը խոստացել էր լսել կենտրոնի բնակիչներին: Վերջապես հանդիպումը տեղի ունեցավ: Հանդիպմանը ներկա է եղել նաեւ Երեւանի քաղաքապետ Երվանդ Զախարյանը:

Բնակիչների հավաստմամբ, անկեղծ, բարեկամական մթնոլորտում տեղի ունեցած հանդիպման ժամանակ Կենտրոն տարածքի բնակիչները կանոնակարգված ձեւով վարչապետին բացատրել են իրենց խնդիրները օտարման գործընթացի ժամանակ տեղի ունեցած մարդու իրավունքների խախտումների, տասնյակ տարիներ գույքը սեփականացնելու հնարավորություն չունենալու, տարիներ շարունակ սեփականությունները բարելավելու հնարավորություն չունենալու մասին, նախկինում իրացված տարածքներում պայմանագրերը առ այսօր չկնքված անօթեւան մնացած բնակիչների մասին:

Վարչապետ Սերժ Սարգսյանը հանձնարարական տվեց քաղաքապետ Երվանդ Զախարյանին ողջամտությամբ լուծել քաղաքապետարանի հետ կապված բնակիչների բոլոր խնդիրները: Պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց բնակիչների եւ քաղաքապետի հանդիպման մասին, խնդիրներին առավել հանգամանորեն ծանոթանալու համար: Սերժ Սարգսյանը խոստացավ հետամուտ լինել կենտրոնի բնակիչների բոլոր խնդիրներին, հավաստիացրեց, որ ոչ մեկը դժգոհ չի լինի, դժգոհ կլինեն միայն քառապատիկ փոխհատուցում ստանալու ախորժակներ ունեցողները: Վարչապետը խոստովանեց, որ առավել հեշտ լուծելի է այն տարածքի խնդիրը, որ դեռ չի իրացվել, իսկ արդեն իրացված տարածքների խնդիրներին խոստացավ անդրադառնալ մայիսի 12-ից հետո, որպեսզի արվածը որպես նախընտրական քարոզչություն չդիտվի:

ԿԱՐԻՆԵ ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ

Դատարանների հետ զգույշ վարվեք

Նրանց որոշումներից դժգոհ քաղաքացիների բողոքներին վերաբերվեք փիլիսոփայորեն

Երբ դատավորների եւ նրանց հետ առնչություն ունեցած եւ ունեցող քաղաքացիների համար ուշագրավ տեղեկություններ լսեցինք Մամուլի ազգային ակումբում, որի հյուրը վճռաբեկ դատարանի նախագահ **Հովհաննես Մանուկյանն** էր: Հանդիպման առիթ էր ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպան Արմեն Հարությունյանի զեկույցի վերաբերյալ վճռաբեկի կարծիքի գրավոր հրապարակումը, որ ո՛չ համաձայնողական էր, ո՛չ ժխտողական:

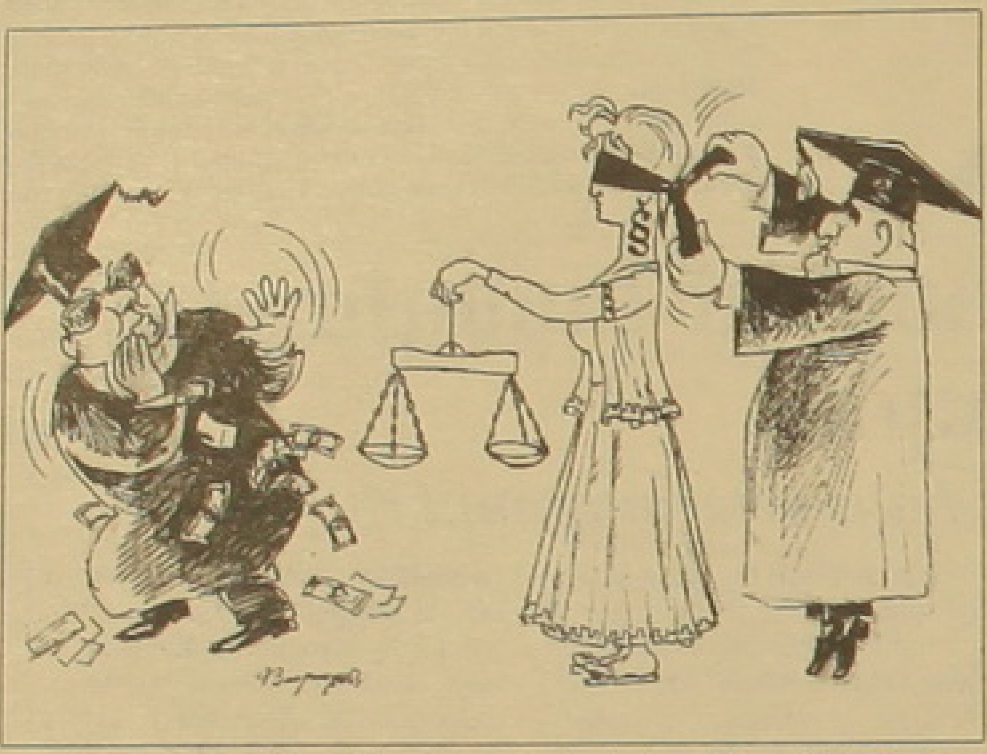

Հովհաննես Մանուկյանը մի քանի լավ ու վատ նորություններ ասաց դատավորների համար, որոնց մի մասին մոտ մեկ տարի առաջ **«Ազգն»** անդրադարձել էր ընդարձակ հարցազրույցով: Ի դեպ, մեր ակնկալիքը, թե հարցազրույցի հրապարակումը հակադարձ արձագանքներ կստանա, այդպես էլ չիրականացավ, թողնելով մեզ մի եզրակացություն՝ ոչ ոք չի ուզում իր կարծիքն ասել դատաիրավական համակարգում տեղի ունեցող փոփոխությունների մասին: Ինչո՞ւ: Անպատասխան, բայց ենթադրելի համատեքստով հարց է: Իսկ երբ Հովհաննես Մանուկյանը հայտարարեց, որ ժամանակակից դատական համակարգը հեռու է անկախ լինելուց: Դրա պատճառներից է դատավորի անձը, որը պետք է շատ ավելի բարձր լինի, քան հասարակության մեջ ընդունված չափանիշն է պահանջում: «Խոսքս վերաբերում է թե՛ նրա դատական գործունեությանը, թե՛ նրա պահվածքին արտածառայողական հարաբերություններում», ասաց բանախոսը: Ի դեպ, Հ. Մանուկյանը հավաստում է, որ դատավորի անձնական հատկանիշների մեջ դրական գծեր կավելանան եւ կոռուպցիոն ռիսկերն անհամեմատ կնվազեն, եթե դատավորի միջին աշխատավարձը՝ մոտ 250 հազար դրամ, տասնապատիկ ավելացվի, դառնալով 2 միլիոն 500 հազար դրամ: Նա խոսեց նաեւ դատական օրենսգրքի մասին, որ ընդամենը մի քանի օր առաջ ստորագրել է նախագահ Ռ. Քոչարյանը: Բանախոսը հատկապես կանգ առավ դատավորների վարքականոնների վրա, որոնց խախտումը լավ բան չի խոստանում կարգազանց ու կոռումպացված դատավորներին: Նախատեսվում է, որ դատավորը հատկապես մեծ չափի նվեր ստանա եւ այդ մասին Դատարանների նախագահների խորհրդի անդամների կողմից հարցման ենթարկվելու դեպքում պետք է կարողանա ապացուցել, որ ինքը նման նվեր կարող էր ստանալ անկախ իր պաշտոնական դիրքից: Ի դեպ, նույն կարգը տարածվում է նաեւ նրա ընտանիքի անդամ հարազատների նկատմամբ: Չնայած բանախոսն ինքն էլ հաստատեց, որ հայերիս երեւակայությունը հատկապես նվերներ տալու հարցում բավականին հարուստ է: Այնպես որ կաշառք տեղ հասցնելու ձեւեր մեր հասարակությունը միշտ է կգտնի:

Մեկ այլ ուշագրավ փաստի մասին: Հովհաննես Մանուկյանը հայտարարեց. «Եթե որեւէ գործով պետությունը կպարտվի Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանում, անպայման պետք է բարձրացվի այդ որոշումը կայացրած դատավորի կարգապահական պատասխանատվության խնդիրը: Լրագրողները հիշեցին նման մի դեպքի մասին, որը սակայն, վճռաբեկ դատարանի նախագահի հավաստմամբ, դեռ գործնական արձագանքի չի արժանացել հայաստանցի դատավորի համար: Այնուամենայնիվ, 2006 թվականին մոտ 7-8 դատավոր ենթարկվել են կարգապահական պատասխանատվության:

«Դատավորի ցանկալի կերպարին չհամապատասխանող գործող դատավորների շերտից պետք է ազատվել: Բայց միաժամանակ դատական համակարգի հետ պետք է զգույշ լինել, սա պետք է բոլորը նկատի ունենան, զգուշացնում է վճռաբեկ դատարանի նախագահը: Դատական համակարգը բավականին նուրբ է, չի կարելի ցնցումներ առաջացնող գործողություններ անել: Նույնիսկ քննադատելիս պետական մարմինները պետք է շատ զգույշ լինեն»:

Դատարանների անկախության հարցը լրագրողներին հատկապես հետաքրքրում է կենտրոնի բնակիչների իրավունքների անտեսման ենթատեքստում, մանավանդ որ այդ մասին եղել է նաեւ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի ելույթը: «Չեմ կարող ասել, որ դատական համակարգը զերծ է իշխանության այլ ճյուղերի ճնշումներից, սակայն այսօրվա դրությամբ դատական համակարգը շատ ավելի անկախ է երկու կամ տասը տարի առաջվա համեմատությամբ: Չեմ բացառում, որ այս հարցում դատական պրակտիկան եղել է որոշակի առումով խեղաթյուրված, եւ մենք դրանից դասեր պետք է քաղենք»:

Մեր գործընկերներից մեկի հարցը վերաբերում էր դատարանների անտեսված որոշումներին, ի պատասխան բանախոսը նշեց. «Հետամուտ լինելու գործառույթ դատարանները չունեն, չնայած վճռաբեկ դատարանի որոշումը չիրականացնելը հանցագործություն է: Վճռաբեկը չի կարող պատժել կամ քրեական գործ հարուցել իր որոշումները չկատարող որեւէ մեկի նկատմամբ: Դրա պատասխանատուները քրեական ոլորտում քրեական հետապնդման մարմիններն են, քաղաքացիական ոլորտում՝ դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունները: Թե ինչո՞ւ դա չի կատարվում, սա հասարակության ընդհանուր խնդիրն է, ոչ թե դատարանների»:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Մենք ենք ընտրելու մեր բժշկին

1999 թ. առողջապահության նախարարության կողմից Հայաստանում ներդրվել է ընտանեկան բժշկությունը, հաստատված «Ընտանեկան բժշկի դրույթների» միջոցով: Մշակվել ու բարեփոխվել է ընտանեկան բժշկության կանոնակարգման դաշտը, դարձել ըմբռնելի ողջ հանրապետության մասշտաբով: Ներկայումս արդեն 700 մասնագետ վերապատրաստվել են որպես ընտանեկան բժիշկներ եւ մինչեւ տարեվերջ 150 բժիշկներ կհամալրեն այդ շարքերը: Սակայն մինչեւ 2010 թվականը անհրաժեշտ կլինի մոտ 2000 ընտանեկան բժիշկ, որպեսզի հնարավոր լինի քիչ թե շատ մարզերում ու համայնքներում բնակչությանը ապահովել ընտանեկան բժիշկներով: Ընտանեկան բժիշկների ինստիտուտի ներդրումն այսօր կարեւոր է հատկապես Առողջության առաջնային պահպանման (ԱԱՊ) համակարգի զարգացման եւ բժշկի ընտրության, նրա մոտ պարտադիր գրանցման համակարգի ներդրման համար:

Հենց այս ԱԱՊ համակարգի ներդրման թեմային էր նվիրված ապրիլի 12-13-ը Ծաղկաձորի գրողների տանը կազմակերպված տեղեկատվական սեմինարը ԶԼՄ-ների համար: ՀՀ առողջապահության նախարարության եւ USAID-ի համատեղ ծրագիրը ներկայացրին՝ նախարարի խորհրդական Ռուզանա Գեւորգյանը, առաջնային բուժօգնության բաժնի պետ Ռուզաննա Յուզբաշյանը, Երեւանի քաղաքապետարանի առողջապահության եւ սոց. ապահովության վարչության պետի տեղակալ Ռոբերտ Սոմխասյանը, Ցրաշենի ամբուլատորիայի տնօրեն Արտավազդ Թոսունյանը եւ ուրիշներ: Առողջության առաջնային պահպանման բժշկի ընտրության եւ նրա մոտ գրանցման համակարգի ներդրման թիմի ղեկավար՝ ԱԱՊԲԾ Գայանե Ղարագեբակյանը տեղեկացրեց Հայաստանում 2008 թ. հունվարի 1-ից ներդրվող ծրագրի մասին: Ապրիլի մեկից յուրաքանչյուրը կարող է իր տարածքային պոլիկլինիկայում ընտրել բժշկին ու գրանցվել: 18 եւ ավելի տարիք ունեցող բնակիչները կարող են ընտրել թերապեւտ եւ ընտանեկան բժիշկ, իսկ 18-ից ցածր տարիքի բնակիչները կարող են ընտրել մանկաբույժ եւ ընտանեկան բժիշկ: Բնակիչը ընտրում եւ պարտադիր գրանցվում է ԱԱՊ բժշկի մոտ, այլ ոչ թե բուժհաստատությունում: Յուրաքանչյուր բնակիչ անձամբ եւ կամավոր է ընտրում ԱԱՊ բժիշկ իր համար: Այդ բոլոր գրանցումները դառնում են ունիվերսալ համակարգ եւ տվյալների բազան կենտրոնացվում է ու ստուգվում, որպեսզի այցելուն երկու բժշկի մոտ չգրանցվի: Ընտրելով ԱԱՊ բժշկին, այցելուն սպասարկվում է անվճար: Ամեն մի այցելուի անվճար բուժօգնության համար կառավարության կողմից ընտանեկան բժիշկը ֆինանսավորվելու է: Հնարավոր է նաեւ, որ ընտանեկան բժիշկը կազմի բժիշկների խումբ տարբեր պրոֆիլներից, ստանա նաեւ լիցենզիա լաբորատոր հետազոտություններ կատարելու համար եւ այս ամենի համար ընտանեկան բժիշկը կվարձատրվի լրացուցիչ, իսկ այցելուն ամբողջությամբ կսպասարկվի անվճար: Այս նոր համակարգը դեռ բարեփոխումների լայն ճանապարհ ունի անցնելու եւ դրա համար սկսվել է նաեւ ընտանեկան բուժքույրերի հաստիքի վերապատրաստում: Համակարգը ամբողջովին ֆինանսավորվելու է պետության կողմից եւ արդեն այսօր անհրաժեշտ է, որ ամեն ոք գնա ու իր ընտրած ընտանեկան բժշկի, թերապեւտի կամ մանկաբույժի մոտ գրանցվի, որպեսզի դրսում չմնա անվճար բուժման ողջ համակարգից, որտեղ սոցիալական խմբերի որեւէ տարանջատում չկա եւ պարտադիր է բոլորի համար:

ՄԱՐԻՆԵ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

«Ֆիրդուսի» տարածքը կառուցապատող կազմակերպությունն արդեն սկսել է պայմանագրեր կնքել

Երբ «Սիթի սենթր դիվելոփմընթ» «Ֆիրդուսի» տարածքը կառուցապատող կազմակերպության գրասենյակում բարձր տրամադրություն էր տիրում: 33-րդ թաղամասի 263 բնակարաններից 31-ը կնքում էին իրենց տարածքը բնակարանի դիմաց «Սիթի սենթր դիվելոփմընթ» կազմակերպությանը հանձնելու (օտարելու) պայմանագիր: Պայմանագիր կնքողները սեփականատերեր էին, այսինքն՝ ունեին սեփական բնակարաններ, հող, տարածքներ: Ինչպես եւ խոստացել էին (այդ մասին **«Ազգ»**-ը հարցազրույց էր տպագրել կազմակերպության տնօրեն Էդուարդ Մելիքյանի հետ), բնակիչներին առաջարկվել են բնակարաններ գինու գործարանի տարածքում կառուցվող 14 հարկանի շենքից: Շենքը շահագործման է հանձնվելու 2009 թվականի գարնանը՝ կատարյալ վիճակում: Պարոն Մելիքյանի խոսքերով, անկախ այն բանից, թե ինչ վիճակում գտնվող բնակարան են նրանք օտարելու սեփականատիրոջից, գինու գործարանի տարածքից բնակարանային փոխհատուցման դեպքում հանձնվող բնակարանը լինելու է կապիտալ վերանորոգված: Բնակիչների հետ զրույցում պարզեցինք, որ պայմանագրում նախատեսվում է նաեւ, որ ցանկության դեպքում նրանք կարող են բնակվել իրենց օտարված բնակարաններում այնքան ժամանակ, մինչեւ նոր բնակարանը հանձնվի շահագործման: Չափից ավելի փոքր տարածք ունեցող բնակիչներին առաջարկվել են համեմատաբար մեծ բնակարաններ՝ հաշվի առնելով ընտանիքի բազմանդամությունը: Բնակիչների մեկի խոսքերով, որը օտարված բնակարան ունի նաեւ Հյուսիսային պողոտայում, վերջապես կա մի կառուցապատող կազմակերպություն, որը մարդասիրաբար է մոտենում այս հարցին:

Քանի որ կառուցվող շենքի շինարար կազմակերպությունը «Գլենդել Հիլզ»-ն է, ուստի պայմանագրերը կնքվում են եռակողմ՝ «Սիթի սենթր», «Գլենդել Հիլզ» եւ բնակիչ:

Կազմակերպության աշխատակիցների խոսքերով, մինչեւ ապրիլի վերջ կնքված պայմանագրերի թիվը կհասնի 40-ի: Նախատեսվում է հնարավորության դեպքում պայմանագրերի կնքման գործընթացը ավարտել 2008 թվականի կեսերին: Տնօրենի հավաստմամբ, երբ տարածք ազատվի եւ կազմակերպությունը հնարավորություն ունենա շենքեր կառուցելու նաեւ 33-րդ թաղամասում, ապա կարող է բնակարաններ առաջարկել նաեւ այդ տարածքում:

«Ազգի» կայքէջի հյուրը Րաֆֆի Կ. Հովհաննիսյանն է

Նրան կարող եք հարցեր ուղղել մինչեւ հինգշաբթի՝ ապրիլի 19-ը, ժամը 18-ը:

ՄԱՀԱԶԴԱԿԱՆ

Ընկերոջ հիշատակին

Դժվար է հավատալ, որ այլեւս չկա մեր սիրելի, անսահման բարի, հազվագյուտ մարդը, ընկերը, գործընկերը, բոլորի համար մտերիմ Հերբերտը, Հերբերտ Բաղդասարյանը. անուն, որ երկար տասնամյակներ դրվել է Հայաստանի, Ռուսաստանի եւ աշխարհի բազում երկրների մամուլում տպագրված լուսանկարների տակ, անուն, որ կապված է «Արմենպրեսի» ֆոտոխրոնիկայի ծավալման, երկարամյա բեղմնավոր գործունեության հետ, անուն, որը միջազգայնացավ հատկապես «Ֆոտոլուր» գործակալության կայացմամբ: Նա ստեղծեց հայ ֆոտոժուռնալիստիկայի հիանալի դպրոց:

Իր՝ վանեցու արմատներից, Նեմրութ հորից վերցրեց մարդասիրությունը, ազնվականությունը, բարեխղճությունը, արժանապատվությունն ու իր գեղեցիկ ներկայությամբ հարստացրեց մեզ, սովորեցրեց ինչպես աշխատել ու ապրել: Ապրել հպարտ՝ առանց մանրանալու, օգնել մարդկանց՝ առանց հաշվելու այդ օգնությունը, բոլորիս համոզել, որ շատ առողջ է՝ թաքցնելով իրեն տանջող ցավը: Ներողամիտ ու հանդուրժող լինել՝ այդպես պատժելով վատը, դժվարությունը իրեն, միայն իրեն, իր ներսում պահելով՝ մտերիմներին չցավեցնելու համար:

Դժվարին այս կյանքում ինչպես դիմանար այդպիսի ծանրությանը նրա բարի ու փխրուն սիրտը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՒՌՆԱԼԻՍՏՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ,
«ՖՈՏՈԼՈՒՐ» գործակալություն

Մահազդ

Հերմինե, Ռոբերտ, Գագիկ, Մելիք, Նարինե, Սուսաննա Բաղդասարյանները անհուն վշտով հայտնում են եղբոր, հոր, պապիկի, անմոռանալի **Հերբերտ Բաղդասարյանի** անժամանակ մահը:

Քաղաքացիական հոգեհանգիստը՝ ապրիլի 14-ին, ժամը 18-ին,

Լեոյի փող. 12, բն. 39 հասցեում, հողարկավորությունը՝ ապրիլի 15-ին, ժամը 15-ին նույն հասցեից:

Ցավակցություն

Հայաստանի ժուռնալիստների միությունը խորապես վշտացած է «Ֆոտոլուր» գործակալության տնօրեն, երկարամյա ֆոտոլրագրող, անմոռանալի

Հերբերտ Բաղդասարյանի

վաղաժամ մահվան կապակցությամբ եւ ցավակցում է հանգուցյալի հարազատներին:

* * *

«Ֆոտոլուր» գործակալությունը խոր վիշտ է ապրում սիրելի

Հերբերտ Բաղդասարյանի

անժամանակ մահվան առթիվ եւ ցավակցում է հանգուցյալի հարազատներին:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԵ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ 521635
Խմբագիր ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ 529221
Լրագրողների սենեակ /հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն /հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն /հեռ 529353
Համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Որոշ մարդիկ ելել են երկրի, օրենքների շալակը

Ասում է ՕԵԿ նախագահ Արթուր Բաղդասարյանը

«Օրինաց երկիրը» քարոզարշավի երկու տեսակի մեջ է տեղավորվում՝ դահլիճային եւ հանրահավաքային հանդիպումների, չնայած վերջին օրերին չի բողոքում նաեւ հեռուստաընկերությունների՝ իրենց քարոզարշավի լուսաբանումից: ՕԵԿ քարոզարշավի մի քանի առանձնահատկությունների մասին երեկ, սունկի պես բազմացող լրագրողական ակումբներից «Հայացքում» լրագրողներին տեսակետներ հայտնեց կուսակցության նախագահ **Արթուր Բաղդասարյանը**. «Մեր ցանկությունն այն է, որ ոչ թե տեղի ունենա փողի եւ պարտադրանքի ընտրություն, այլ հոգու եւ խղճի, յուրաքանչյուր քաղաքական կառույց կարողանա ազնիվ մրցակցության պայմաններում շահել ժողովրդի վստահությունը»:

ՕԵԿ-ն ունի սոցիալ-տնտեսական զարգացման իր տեսլականը, իր մոտեցումները. «Հանդիպումների ընթացքում մենք տեսնում ենք, որ որոշ մարդիկ ելել են երկրի օրենքների շալակը, եթե ուժի դեմ օրենքն անզոր է՝ դա արդեն խիստ մտահոգիչ է: ՕԵԿ-ի հիմնական կարգախոսն է «Հայաստանը դարձնել օրենքների երկիր»: Մեր երկիրն օրենքի եւ իրավունքի կարիք է զգում, արդարության կարիք է զգում, մարդկանց, այո, շատ է հուզում օրենքն ու արդարությունը: Օրենքի ոտնահարումն ու անարդարությունն ամեն քայլափոխի են եւ մարդիկ իրական փոփոխություններ են պահանջում», նկատեց ԱԺ նախկին խոսնակը:

Նա դժգոհեց, որ քարոզարշավի համար, այնուամենայնիվ, հավասար պայմաններ չեն ստեղծվում հանդիպումների ընթացքում. Սպիտակի քաղաքապետն, օրինակ, 100 հազար դրամ է ուզել՝ մի փոքրիկ դահլիճ տրամադրելու համար: ՕԵԿ-ը գրավոր բողոք է ներկայացրել ԿԸՀ՝ հավասարություն ապահովելու համար:

Արտաքին քաղաքական գովազդի հետ կապված՝ ՕԵԿ-ը նամակներ է գրել բոլոր թաղապետարաններին եւ քաղաքապետարաններին, եւ շատ քիչ տեղերից պատասխաններ ստացել. «Մենք գտնում ենք, որ հավասար հնարավորություններ պետք է ապահովվեն, եւ հույս ունենք, որ ԿԸՀ-ն առաջիկայում կարձագանքի մեր գրությանը եւ ինչ-որ քայլեր անհապաղ կձեռնարկի»:

ԶԼՄ-ների աշխատանքը գնահատելու հարցին պատասխանելով՝ նկատեց, որ սահմանված գներով շատ կուսակցություններ, այդ թվում՝ «Օրինաց երկիրը» չեն կարող իրենց միտքը հասցնել ժողովրդին. եթե 2003-ին բոլոր հեռուստաընկերություններով ՕԵԿ-ը վերցրել է մեծ ծավալի գովազդային ժամ, ապա այժմ չի կարող, մեկ րոպեն 350-400 դոլար է, երբ երկրում թոշակը մի քանի դոլար է. «Իշխանական կուսակցություններն ավելի շատ են լուսաբանվում, բայց մենք էդպես շատ բողոքելու բան էլ չունենք. թեեւ մինչեւ քարոզարշավը վերջին մեկ տարում մեզ համար խիստ սահմանափակ է եղել եթերը, բայց դժգոհելու բան չունենք՝ Հանրայինն, օրինակ, վերջին օրերին լուսաբանել է, Հ-2-ն էլ, «Արմենիան» էլ»:

«Ասում ենք՝ ավելի լավ է 100 հոգի ունենան մեկական խանութ, քան մի հոգի՝ 100 խանութ, ինչ որ հիմա է», տնտեսության մեջ հակամենաշնորհային ՕԵԿ-ական տեսակետը պատկերավոր ձեւակերպեց Ա. Բաղդասարյանը:

Ռուսական մամուլում օրերս տեսակետ է հայտնվել, որ Հայաստանում եւս կան Յուշչենկոներ, լրագրողն ակնարկը վերաուղղեց Ա. Բաղդասարյանին, մի ուրիշ լրագրող էլ հետաքրքրվեց՝ արդյոք պատկերացնո՞ւմ է նա իրեն հեղափոխության առաջնորդի դերում Հայաստանում. «Իմ անունն Արթուր Բաղդասարյան է», աշխույժ հակադարձեց ՕԵԿ ղեկավարը: Հետո ավելացրեց, թե ամեն երկիր իր զարգացման ուղին ունի. «Մենք ունենք երկրի կառուցման մեր տեսլականը, եւ ոչ ոք չի կարող հանդիմանել ինձ՝ իմ հայրենիքի լավը ցանկանալու համար»: Նա կրկնեց իր կողմից արդեն մի քանի անգամ հնչեցված խոսքը՝ կողմ է ոչ թե ռեւոլյուցիային, այլ՝ էվոլյուցիային. «Հեղափոխությունը երկրի զարգացման լավագույն ճանապարհը չէ»: Բայց եւ գուշակեց, որ ընտրակեղծիքները կբերեն անկանխատեսելի զարգացումների:

Հայաստանում տեղի ունեցող վերջին զարգացումներին գնահատական տալու **«Ազգի»** հարցին պատասխանելով՝ Ա. Բաղդասարյանն անսպասելի բացահայտում արեց. ՕԵԿ-ն էլ սպառնալիքների նման զգուշացումներ է ստանում, նախորդ օրը, հանդիպումից հետո, օրինակ, փոխանցված նամակների մեջ եղել է մեկը, որտեղ գրված է եղել. «Զգույշ եղեք»: Նա ավելացրեց, թե Հայաստանում քաղաքական նախանձն ու չարությունը շատ է, եւ հասարակությանն էլ փորձում են ներարկել այդ զգացումը:

Նախագահ Քոչարյանի հանդեպ խորհրդարանական ընտրություններից հետո իմպիչմենթ պահանջողներին էլ ասաց, թե խորհրդարանական ընտրություններից մի քանի ամիս հետո նախագահական ընտրություններ են, էլ ի՞նչ իմպիչմենթ:

Մ. Խ.

«Ղուսահասորեն փնտրում էի իմ ժողովրդին ու չէի գտնում»

ԸՆտրապայքարի շվար իրավիճակի մասին ասում է Լեւոն Անանյանը

Նոյեմբերյանի թիվ 40 ընտրատարածքում մեծամասնական ընտրակարգով առաջադրված Գրողների միության (ԳՄ) նախագահ **Լեւոն Անանյանը**, որ մեկնել էր իր ընտրատարածքի բնակչության հետ հանդիպելու, վերադարձել է հուսահատեցնող տպավորություններով եւ խիստ տագնապած: Հիշեցնենք, որ հիշյալ ընտրատարածքում Լեւոն Անանյանից բացի մեծամասնական ընտրակարգով առաջադրվել են «Գրանդ հոլդինգի» նախագահ Հրանտ Վարդանյանի անկուսակցական որդին՝ Միքայել Վարդանյանը, որին սակայն, հոր խոսքով, սատարելու են Հանրապետական եւ Դաշնակցություն կուսակցությունները, «Արման- օյլ» ՍՊԸ-ի ՀՀԿ-ական տնօրեն Արման Ամիրաղյանը, քաղաքացիական նախաձեռնությամբ առաջադրված անկուսակցական Հարություն Ղազինյանը եւ Սեւաքարի միջնակարգ դպրոցի տնօրեն, անկուսակցական Սամվել Ճաղարյանը:

«Ղուսահասորեն փնտրում էի իմ ժողովրդին ու չէի գտնում՝ ինչ-որ անծեփ զանգված է: Էդ ժողովրդին դարձրել են կառավարելի էդ բզկտողության մեջ», երեկ «Տեսակետ» ակումբում Նոյեմբերյանի շրջան կատարած իր այցի մասին ասաց ԳՄ նախագահ Լեւոն Անանյանը: Խոսելով սահմանային գյուղերում ժողովրդի կենսակերպի խիստ անմխիթար վիճակի մասին՝ պատգամավորի թեկնածուն ցավով նշեց, որ կաշառք տալով ու բաժանելով ժողովրդին դարձրել են չարչի. «Ամ հանդիպում եմ, ասում է՝ ի՞նչ եք բաժանում: Բայց բաժանելով էդ ժողովրդին փչացնում են, դարձնում են չարչի»:

Ընտրապայքարն, ինչպես եւ սպասելի էր, այս ընտրատարածքում եւս բավական թեժ է: Լեւոն Անանյանի նկարագրությամբ, կաշառք է բաժանվում, օգտագործվում են իշխանական բոլոր լծակները. «Շվարեցնող մի վիճակ է՝ անդունդի հատակը հասնելու խնդիրն է»: Պատգամավորի թեկնածուն նշեց նաեւ, որ տեղական հեռուստաընկերություններն ինքնակամ հրաժարվել են քարոզարշավը լուսաբանելուց. «Պարզ չի, որ նրանց եռակի, քառակի անգամ ավելի են տվել, որ ինքնակամ հրաժարվեն լուսաբանելուց»:

Լեւոն Անանյանը հույսը դրել է իր քարոզիչների վրա եւ այնուամենայնիվ հաղթանակի հույս ունի. «Ես վստահ եմ, որ պետք է հաղթեմ, ժողովրդի առողջ բնազդը չի կարող մեռնի»: Իր հարցազրույցներից մեկում Լեւոն Անանյանն ասել էր, որ ինքն Ազգային ժողով է մտնում մտավորականների խնդիրների մասին բարձրաձայնելու համար: **«Ազգի»** հարցին, թե ի՞նչ եք կարծում, ժողովրդին այսօր շա՞տ է հետաքրքրում մտավորականության հոգսերը, Լեւոն Անանյանն այլ կերպ պատասխանեց, որ մտավորականների խնդիրներն իրենք այսպես թե այնպես լուծում էին, եւ այդ հարցն իր համար առաջին պլանում չէ, առաջին պլանում են ժողովրդի հոգսերը, որի նկատմամբ ինքն անտարբեր չէ:

Ակումբում ԳՄ նախագահի հետ հյուրընկալված Նկարիչների միության նախագահ **Կարեն Աղամյանն** էլ նշեց, որ ինքն իր մեղքի բաժինն է զգում այն հարցում, որ ժողովուրդն այսպիսին է դարձել, գործընկերոջ խոսքով՝ «չարչիացել է». «Ինչո՞ւ չկարողացանք ինչ-որ բան անել, որ այսպես չլինի, կամ ինչո՞ւ բավարար չափով չարեցինք»: Քաղաքականություն մտնելու մտադրություն չունեցող Կարեն Աղամյանն իր գործընկերոջը հաջողություն մաղթեց՝ հույս հայտնելով, որ խորհրդարանում նրա հայտնվելով, իրենք կկարողանան մտավորականների խնդիրները բարձրացնել:

ԳՈՀԱՐ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

Ով է գտնվում ծայրում, ով՝ ծայրի մեջտեղում

Փորձում էին պարզել Տիգրան Կարապետյանն ու Արամ Կարապետյանը

Ամեն ինչ սկսվեց «Նոր ժամանակներ» կուսակցության ղեկավար **Արամ Կարապետյանի** հարցից՝ ուղղված «Հայելի» ակումբի մյուս հյուրին՝ ժողովրդական կուսակցության ղեկավար **Տիգրան Կարապետյանին**, թե նրա կուսակցությունը քաղաքական դաշտի ո՞ր մասում է գտնվում: Դրանից հետո ծավալվեց հետեւյալ երկխոսությունը.

Տ.Կ.- Իսկ Դուք ո՞ր մասում եք:

Ա.Կ.- Ես ընդդիմություն եմ: Ծայրահեղ ընդդիմություն: Կամ ինչպես ասում է «Հայոց աշխարհը»՝ արմատական ընդդիմություն:

Տ.Կ.- Արմատականը ես եմ: Արմատը ծայրը չէ: Դուք ծայրում եք, թե՞ ծայրի մեջտեղում:

Ա.Կ.- Ծայրի մեջտեղը ո՞րն է:

Մամուլի ասուլիսին ներկաների համընդհանուր ուրախության ալիքը այդ պահին թույլ չտվեց, որ պարզ լինի, թե ի վերջո ով որ մասում է գտնվում կամ որ մասն ինչ է, բայց հետագայում Տիգրան Կարապետիչն ասաց, որ իր կուսակցությունը կենտրոնում է, քանի որ իշխանությունն ու ընդդիմությունը գտնվում են ծայրահեղ բեւեռներում:

Երկու կուսակցությունների ղեկավարների հետագա ելույթները նույնպես պակաս զվարճալի չէին: Արամ Կարապետյանը հիշատակեց, որ 1933 թ.-ին գերմանացի ժողովուրդը իշխանության բերեց Հիտլերին, որին անմիջապես արձագանքեց Տիգրան Կարապետյանը ասելով, որ «Հիտլերը Ռայխստագն այրեց, իսկ դուք Փարաքարն էիք փակում»: Արամ Կարապետյանը խնդրեց «պլինդուզից ցած չիջնել», քանի որ ինքն էլ կարող է հիշատակել երգ ու պարի միջոցով ընտրազանգված վաստակելու փաստը, փոքր-ինչ ուշացումով ասելով «պրն Կարապետյան»: Տիգրան Կարապետյանը խնդրեց իր ազգանունը հանկարծ չշփոթել, որին Արամ Կարապետյանը պատասխանեց, որ դա անհնար է, քանի որ դա նաեւ իր ազգանունն է եւ ինքը չի կարող այն մոռանալ: Այնուամենայնիվ, փոքր-ինչ հետո Արամ Կարապետյանի հիշողությունն իրեն դավաճանեց, նա մոռացավ իր եւ զրուցակցի ազգանունը եւ Տիգրան Կարապետյանին դիմելով ասաց պրն Եղիազարյան:

Որքա՞ն ձայն են ակնկալում Կարապետյանների ղեկավարած կուսակցությունները խորհրդարանական ընտրությունների ժամանակ: Այս հարցին Արամ Կարապետյանը պատասխանեց արդեն բոլոր կուսակցությունների համար դասական դարձած տոկոսային հավանականությունների չափին համապատասխան՝ 20-25 տոկոս, «եթե ընտրությունները նորմալ լինեն»: Տիգրան Կարապետիչն ավելի համեստ գտնվեց, ասելով, որ ինքը հետազոտություն չի անցկացրել, եւ խորհուրդ տալով իր զրուցակցին դիմել, որն ունի նման ուսումնասիրություն: Վերջինս ժպտ չգտնվեց եւ ասաց, որ իր կարծիքով «Ժողովրդական կուսակցությունը» կունենա 15-17 տոկոս: «Դուք 20-25 տոկոս, մենք 15 տոկո՞ս», ժպիտով հարցրեց Տիգրան Կարապետյանը, ավելացնելով՝ «լավ, ոչինչ, դա էլ ինձ ձեռնտու է»:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ստեփան Դեմիրճյան. «ՀԺԿ-ն գնում է հաղթելու»

Հանրապետության սահմանամերձ բնակավայրերից է սկսել իր նախընտրական արշավը Հայաստանի ժողովրդական կուսակցությունը (ՀԺԿ): Ականատես է եղել ժողովրդի սոցիալական բեվեռ վիճակին եւ հիասթափությանը: Պատճառն, ըստ ՀԺԿ նախագահ **Ստեփան Դեմիրճյանի**, ընտրությունների մշտական կեղծումն է, ինչը առաջիկա խորհրդարանական ընտրություններում էլ տեղի է ունենալու: Այս մասին Ստեփան Դեմիրճյանը խոսեց երեկ «Ոուղղակի» ակումբում ու վստահեցրեց, որ ՀԺԿ-ն, չփոքրացնելով դրսի ազդեցությունը, առաջնային է համարում ժողովրդի որոշումը: Հենց ժողովուրդն է, որ կարող է հստակ որոշել, թե որն է իրական ընդդիմությունը եւ վճռել քաղաքական դաշտի բաշխումը: Այս կարծիքին է Ստեփան Դեմիրճյանը եւ համարում է, որ արդար ընտրությունների դեպքում ՀԺԿ-ն առանց մեծ ջանքերի կհաղթի 1998 թվականին գրած եւ վերջին համագումարում նորացված ծրագրով: Վստահությունն այս Դեմիրճյանը բացատրեց նախորդ համապետական ընտրություններում ունեցած, սակայն խաբարված հաղթանակով: ՀԺԿ նախագահն անարդարության դեմ գործադրված ջանքերը բավարար համարեց, իսկ այդ հարցում անհաջողությունը բացատրեց արյունահեղություն թույլ չտալու մղումով: Ինչպես 2003 թվականի ընտրությունների, այնպես էլ այս դեպքում Դեմիրճյանը ՀԺԿ-ին առաջինն է տեսնում հնարավոր կեղծիքների դեմ պայքարում եւ արդար ընտրությունների դեպքում էլ հաղթողին առաջինը շնորհավորողը ՀԺԿ-ն կարող է լինել: Նախընտրական փուլում լրատվամիջոցների լուսաբանումը հավասարակշիռ է, ըստ Ստեփան Դեմիրճյանի, քարոզչության ակտիվությունն էլ գոհացուցիչ: Չնայած նախընտրական քարոզչության փուլում առկա իրավիճակն ակնհայտորեն անհարթ է, իսկ խոչընդոտներն՝ անկնկալ: ՀԺԿ նախագահը ընտրողների հետ հանդիպումներից գոհ է եւ չի գտնում, թե որեւէ ընդդիմադիր կուսակցության չմասնակցելը ընտրություններին կարելի է դրական համարել, միաժամանակ համոզված է, որ միասնականության ու արդար ընտրությունների ապահովման համար ամենեւին էլ պարտադիր չեն հատուկ մարմիններ ու հռչակագրեր: «Կոռուպցիայի դեմ ասում են պայքարել՝ հատուկ մարմին ստեղծենք, ընտրությունները վերահսկենք՝ հատուկ մարմին ստեղծենք, հո գործը մարմին ստեղծելով չի՞ արվում: Հռչակագիր ստորագրենք, որ ընտրություններն ազնիվ ու արդար անցնեն, ինչո՞ւ, սահմանադրությունում գրված է կեղծե՞նք, որ հռչակագիր էլ ուզում ստորագրել»:

Այս մոտեցմամբ ու «սկզբունքներ եւ արժանապատվություն» կարգախոսով ՀԺԿ-ն մասնակցում է ընտրություններին հաղթելու մտադրությամբ:

ՆԱՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Մտահոգություններ

Մետրոյի կայարաններում աշխատանքի անմարդկային պայմաններ են

Վերեւների ու ներքեւների միջեւ վիհը չի փոքրանում. այստեղ աշխատող առողջ կին չկա

«Չարբախը» մետրոյի մյուս կայարանների համեմատ երիտասարդ կառույց է, 9 տարվա պատմությամբ, բայց 20-25 տարեկան կայարաններին հավասարվել է, քանի որ անցած տարիների ընթացքում ոչ մի անգամ հիմնարար նորոգման չի ենթարկվել: Ամեն տարի բավարարվել են կիսատ-պռատ կարկատաններով: Խոնավությունից ցեմենտն սկսել է քանդվել, ողջ օրը տանիքից ջուր է կաթում, հոսանքի լարերն այրվում են: Սենյակներից բորբոսի սուր հոտ է փչում, այնտեղ 1 ժամ մնալուց հետո գլխացավից խուսափելն անհնար է: Աշխատողները ոչ միայն հաճախակի բացակայում են, այլեւ հաճախակի հայտնվում հիվանդանոցում: «Մեր օպերատոր Սաթիկի վիճակը գրեթե այնքան էր ծանրացել, որ երկար ժամանակ կաթիլային էր ստանում: Հիվանդանալու վախը բոլորիս մեջ է», ասում է հերթապահներից մեկը, որ չուզեց անունը տալ:

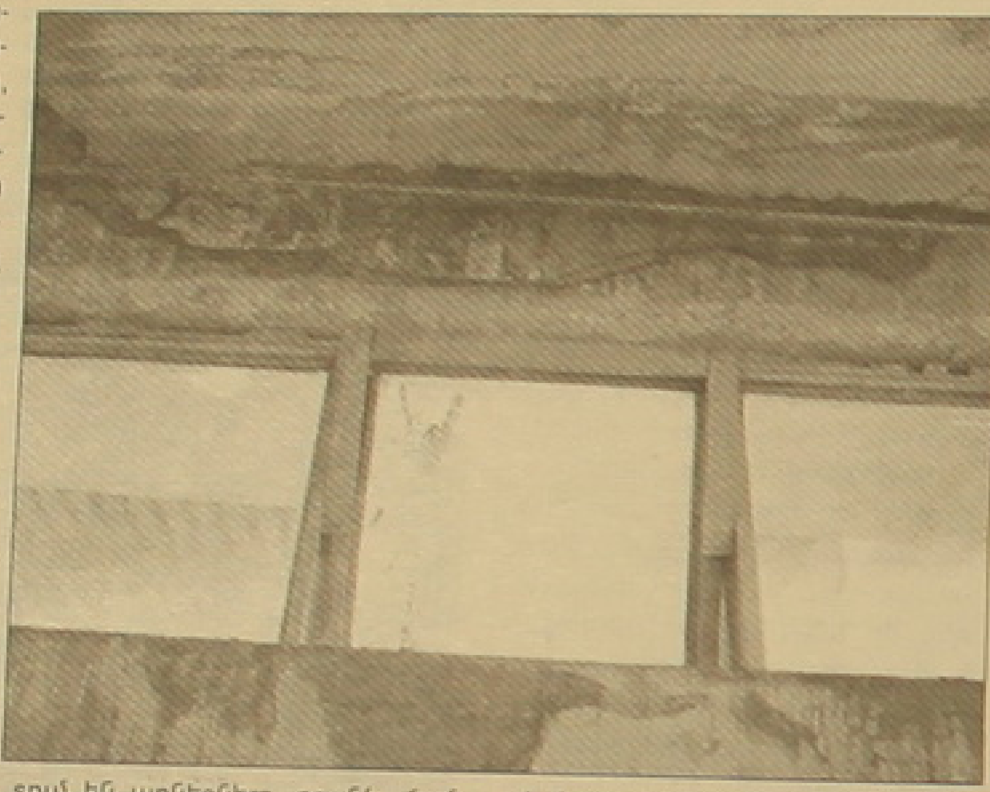

Տարիների հետ վիճակն ավելի է վատանում, ավելանում են պատերի քայքայվող հատվածները: Ինձ պատմեցին, որ ընդամենը 2 օր առաջ առաստաղից հսկայական մի ծեփակտոր է ընկել հերթապահի գլխին: Ինձ էլ բաժին հասավ, երբ հարցուփորձ էի անում մարդկանց: Պայուսակս դրել էի աթոռին, եւ երբ վերցրի, ամբողջովին սպիտակել էր պատից թափված ծեփից:

Մետրոն այն հազվագյուտ աշխատավայրերից է, ուր չգիտես ինչու աշխատողների գերակշիռ մասը կանայք են: Նրանք միաբերան բողոքում են, որ արհամարհվում են իրենց ոչ միայն աշխատանքային իրավունքները: Ոչ մարտի 8-ին, ոչ ապրիլի 7-ին, թեկուզ քաղաքավարության համար, մի շնորհավորական բացիկ էլ չեն ուղարկել իրենց: «Բայց չէ՞ որ մենք թունելներում ենք աշխատում, մեզ բանի տեղ չեն դնում, բայց պահանջում են աշխատել»:

Որպես կանոն, գրեթե բոլոր կայարաններում դռներն ու պահարաններով աղքատ կահավորանքը խախուտ են, հատակները՝ քարուքանդ: Խորդուբորդ գետնին հաճախ են սայթաքում ոչ միայն անսովոր մարդիկ, այլեւ աշխատողները: «Զորավար Անդրանիկ»-ում ամենուր վխտում են առնետները, դրանք ճամփորդում են առաստաղի օդափոխիչ խողովակի միջով, տիրոջ պես ազատ ելումուտ անում՝ հարամ անելով աշխատողների գիշերային հանգստի խղճուկ ժամերը: Օպերատորի աշխատասենյակ, ըստ սահմանված կարգի, կողմնակի մուտքն ու ելքը սահմանափակված է: Բայց նեղ խցերը ծայրահեղ պայմանների պատճառով վերածվել են եւ՛ հանդերձարանի, եւ՛ ճաշարանի, եւ՛ հանգստասենյակի: Այստեղ ջարդված աթոռներից զատ չկա գոնե մի բազմոց, որի վրա կարողանան 10 րոպե հանգստանալ գիշերային հերթափոխի ընթացքում:

«11 տարի աշխատում եմ մետրոյում, ոչ մի փոփոխություն չի եղել: Գանձապահի, օպերատորի սենյակներում, հսկիչ կետերում հատկապես ձմռանը ցուրտը մինչեւ ոսկորներն է հասնում: Հոսանքի փոքրիկ «պլիտաներով» ենք տաքանում: Արդեն 10 տարուց ավելի ոչ մի նորոգում չի եղել», ասում է իմ այցելած հաջորդ՝ «Զորավար Անդրանիկ» կայարանի օպերատորը, որը դարձյալ չի տալիս անունը: «Այդ խոնավությունից հազար ու մի հիվանդություններ ստացա՝ հոդացավ, նյութափոխանակության խանգարում, մետրոյում առողջ կին չկա»: Նրա աշխատավարձը 16 հզ. 200 դրամից աճանը 3 հզ.-ով ավելացել է, հետո էլի 2 հզ. եւ դարձել է 21 հզ. 200: Աշխատավարձին գումարվող աշխատանքային ստաժի ամեն տարվա համար վճարվող ողորմելի թվերը կամ գիշերային հերթապահությունների համար վճարները չեն փրկում դրությունը: Ընդհանուր առմամբ, ստացած փողը հազիվ անցնում է 40 հազարից:

Գարնան դեմ առաս ձյան ու ձնհալի պատճառով անտանելի է դառնում հատկապես «Սասունցի Դավիթ» կայարանում աշխատողների վիճակը: Իսկական ջրհեղեղ է սկսվում օպերատորների, գանձապահի սենյակներում, նախասրահում: Գործարանային կայարանում ջուրն անմիջապես թափվում է կառամատույցի վրա, ծեփն էլ հետը: «Համեմատեք մեր ղեկավարների եւ մեր պայմանները. նրանցը՝ ընտիր եվրոռեմոնտով, կահույքով, ամեն հարմարություններով, նույնիսկ առանձին խոհանոց ունեն: Մենք նույնիսկ մի քիչ հանգստանալու հնարավորություն չունենք: Առնետների հետ ենք աշխատում, նրանք մեզ են նայում, մենք՝ իրենց»:

Հանրապետության հրապարակի սենյակներում վզզում են քամիները: «Երբ ուժեղ ընթացքով գնացքը սլանում է, սենյակի մեջ նստած թվում է, թե քամին կքշի, կտանի մեզ»: Խոնավությանը, ցրտին գումարվում են միջանցիկ քամիները, եւ աշխատողները «աշխարհի հիվանդությունները» ստանում են: «Բարեկամություն» կայարանում շոգին մարդու ուղեղն անջատվում է, որովհետեւ օդափոխիչ չկա:

Մռայլ տպավորությունը լրացնում են կայարանների կիսամութը (Շենգավիթում, Չարբախում): «Զորավար Անդրանիկ» կայարանում մուտքի մոտ ընդամենը մեկ ցերեկային լամպ է վառվում՝ մշտական սարսափի մեջ պահելով ելումուտ անող աշխատողներին ու ուղեւորներին:

Ասեմ, որ «Բաղրամյան», «Երիտասարդական», «Հանրապետության հրապարակ», «Զորավար Անդրանիկ» կայարաններում նույնիսկ զրկված են եղել սովորական ջրից: Չեն գործում կոյուղիները, ձմռանը նույնիսկ ձյուն էին հալեցնում սանհանգույցից օգտվելու համար: Բայց անմարդկային աշխատանքային պայմաններում հայտնված մարդիկ խուսափում էին անուններ տալուց: Կարծես իրենք չէին, որ նախորդ տարիներին քանիցս աղմկահարույց ցույցեր ու նույնիսկ կարճատեւ գործադուլ արեցին: Դրանից հետո գրեթե ոչինչ չփոխվեց, բացի աշխատավարձին ավելացած կոպեկներից: Այս անգամ նրանց խուսափման պատճառն այլ է՝ օրերս աշխատանքից ազատվեց «Երեւանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ տնօրեն Վահագն Հակոբյանը, որն այդպես էլ չկատարեց աշխատանքային պայմանները բարելավելու խոստումները: Բայց նոր ղեկավարի հետ, որ նախորդի տեղակալն է եղել, մարդիկ շարունակում են հույսեր կապել: Իմ այցելության օրը բոլոր կայարանների աշխատողները հերթական բողոք-նամակն էին ներկայացրել ղեկավարությանը:

Երեւանյան մետրոն հանրապետության միակ հարմարավետ ու ամենամատչելի, ամենաարագընթաց տրանսպորտն է: Այն, ինչպես աշխարհի բոլոր մետրոները, ոչ միայն շահույթով չի աշխատում, այլեւ մի բան էլ վնասում է: Մեկ ուղեւորի փոխադրումը նստում է 98 դրամ, իսկ ուղեվարձն ընդամենը 50 դրամ է: 48 դրամի տարբերության ճեղքվածքը պետությունը դոտացիայով չի լրացնում: Միկրոավտոբուսների գերառատության պայմաններում ուղեւորափոխադրումների նույնիսկ մասնակի աճ էլ չի արձանագրվում: Սակայն մետրոյի կայարաններին զուգահեռ գործող երթուղայինների կրճատումը այդպես էլ անհավանական առաջարկ է մնում: Իսկ մետրոն շարունակում է քայքայվել: Եվ եթե պետությունը հիմա վերանորոգման փոքր գումարներ չի ուզում տրամադրել, հետագայում ստիպված կլինի շատ ավելին ծախսել ավելի մեծ կորուստների համար:

ՆԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Անկուսակցականի խոհերը առաջիկա ընտրությունների նախօրեին

Ինձ հաճախ են հարցնում, թե որ կուսակցությանն եմ համակրում եւ անդամակցում: Պատասխանս միշտ եղել է նույնը՝ «Անկուսակցականների կուսակցությանը»:

Փորձենք պարզել մարդկանց՝ այս կամ այն կուսակցության գիրկը մղող հիմնական պատճառը: Հազվադեպ են լինում այնպիսի մարդիկ, որոնք բարձրաձայն հայտարարում են, որ իրենք ցանկանում են դառնալ երկրի նախագահ, վարչապետ, պատգամավոր կամ նախարար: Դառնալով որեւէ կուսակցության անդամ, դու կարող ես համարձակ հայտարարել, որ քո կուսակցությունը նման որոշում է կայացրել, եւ դու, որպես զինվոր պարտավոր ես կատարել քո կուսակցության վճիռը: Դիցուք, գնալ Արցախ եւ աշխատել որպես ... գյուղապետ:

Այժմ փորձենք պատմական էքսկուրս կատարել դեպի ոչ հեռու անցյալը: Խորհրդային երկրի միակ կուսակցությանն անդամակցելն ապահովում էր պաշտոն, հեղինակություն եւ պատիվ: Այդ կուսակցության կարծրացած եւ տհաճ որոշումներին դիմակայողը համարվում էր այլախոհ, մեկուսացվում հասարակությունից, բանտ էր նետվում կամ աքսորվում: Ի դեպ, հիշենք, որ անկախությունից հետո նրանք հերոսացան եւ նրանց գլուխները դափնիներով պսակվեցին: Հիմա կուսակցությունների թիվն անհաշիվ է, եւ կան մարդիկ, որոնք ընդդիմանում են իրենց կուսակցությունների անցանկալի որոշումներին, դուրս գալիս նախկին ընկերախմբից, մոռանում իրենց երդումները, հավաստիացումները, համատեղ կերած հացը:

Մեր հումանիստ պետությունը նմանների հանդեպ շատ հանդուրժող է. երբեք չի պատժում, ճնշումների չի ենթարկում, դավաճանի պիտակ չի փակցնում: Փոխարենը՝ մյուս կուսակցությունները գրկաբաց ընդունում են իրենց շարքերն այդպիսի բախտախնդիրների: Ինչո՞ւ: Երբ փնտրում էի այդ հարցի պատասխանը, հանկարծ իմ նոթատետրերից մեկում հանդիպեցի այսպիսի գրառման.

«Խախտվել էր բառերի բուն իմաստը՝ վարմունքների համեմատ: Անզուսպ հոխորտանքը համարվում էր քաջություն, բարեհիրտ երկչոտությունը՝ շրջահայացություն, կաշին փրկելը՝ խելամտություն, փախուստը՝ զգուշություն... Անարդար քվեարկությամբ կամ բռնությամբ իշխանություն ձեռք բերելով՝ ամենքն ուզում էին հագուրդ տալ սոսկ իրենց վայրենական կրքերին»:

Առաջին հայացքից թվում է, թե այս տողերը գրված են մեր օրերում: Պարզվում է, որ հեղինակը հնադարյան պատմիչ Թուկիդիդեսն է: Նա էլ մեզ հիշեցնում է, որ այդպիսի երկպառակության պատճառով բազում փորձություններ են տեղում պետության գլխին: Պետք է զգուշանալ, բայց ինչպե՞ս... Չէ՞ որ այդպես է եղել դարեր շարունակ, եւ մեր արդարացումը միշտ եղել է այն, որ չենք ունեցել պետություն եւ զրկված ենք եղել անկախությունից: Հիմա մենք ունենք թե՛ մեկը, թե՛ մյուսը, բայց դրա կողքին՝ այնքա՜ն կորուստներ:

Նախ պարզենք, թե այս անկախ պետականության տարիներին ովքե՞ր հայտնվեցին պետության վերնահարկում, ովքե՞ր հաղթանակած դուրս եկան այս ճգնաժամից, ովքե՞ր բարեկեցիկ կյանք վայելեցին համատարած աղքատության այս ճահճուտում:

Տեղին կլինի մեջբերել ոչ անհայտ Պլուտարքոսի հետեւյալ միտքը. «Ուժի ճնշման տակ հենց իրեն պահպանելու ունակությունն առաձգականության նշան է: Ուժի ճնշման տակ հենց իրեն փոխելու ունակությունը ճկունության նշան է: Աշխարհում իշխում են առաձգական եւ ճկուն իրերը: Կան նաեւ փխրուն իրեր, բայց նրանք, պարզ է, չեն իշխում»:

Ինձ մնում է միայն իրերը փոխարինել մարդիկ բառով եւ պարզ կդառնա, որ աշխարհում միշտ էլ իշխել են եւ կշարունակեն իշխել առաձգական եւ ճկուն մարդիկ: Վայը տարել է փխրուն մարդկանց, որոնք վերջին տարիներին ինչ ասես, որ չտեսան:

Նրանք տեսան շատ մտավորականների, որոնք զրկվել էին աշխատանքից եւ օրվա հացի խնդիրը լուծելու համար փողոցում կանգնած վաճառում էին իրենց հագուստը, զարդերը եւ անգամ միակ հոգեւոր սնունդը՝ գրքերը: Նրանք տեսան շուրջ կես դար իր կյանքը լրագրությանը նվիրած ծերունահեր մի կնոջ, որին Աբովյանի ժողկրթության բաժնի աշխատակիցները դրել էին մուրացկանի տեղ եւ 200 դրամ ձեռքը խոթելով, դուռը շրխկոցով փակել քթի տակ: Նրանք տեսան իրենց հարազատների, մտերիմների կամ ընկերների արտասահման անվերադարձ մեկնելը եւ միմյանցից ի վերջո օտարանալը: Նրանք ականատես եղան ազգային բանակում ոչ թե թշնամիների, այլ մեր զինվորների եւ հրամանատարների կողմից սպանված երիտասարդների հուղարկավորությանը:

Միջին եւ ավագ սերնդի ներկայացուցիչներն ընդմիշտ զրկվեցին խնայողական բանկերում թողած իրենց ավանդներից:

Վերջապես, ամեն լավի նկատմամբ իրենց հավատը կորցրած մեր երկրի շատ քաղաքացիներ ամենեւին էլ չեն զարմանում օրեցօր բարձրացող գներից, դոլարի արժեզրկումից, պատգամավորների կեղծ խոստումներից, երթուղային տաքսիներում մի ոտքի վրա, գիրկընդխառն երթեւեկելուց, «հայրենասիրական» երգեր լսելուց, տները քանդված եւ անտուն մնացած մարդկանց ինքնահրկիզումից... Եթե այսպես շարունակվի եւ առաջիկա ընտրությունները նույնպես կրկնեն նախորդներին, շատերը թերեւս հետեւեն Համո Սահյանի խորհրդին.

Գնանք օտարի դռները բախենք,
Թերմացքներ մուրանք, որ սովը թաղենք...
Ավելի լավ չէ, որ մեզ ազգովին
Այս անկախության պարանով կախենք...

Սրտի ցավով՝

ՄԵԼՍԻՆԵ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Ազգ

14 ԱՊՐԻԼ 2007 ԷՋ Ա

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ԱԶԳԱՅԻՆ - ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ռաֆայել դե Նոգալես Մենդեսը եւ մենք

Մեր ճակատագիրը մշտապես հետամուտ է մեզ, մեր պատմական անցյալը ուղեկցում է մեզ իմաստուն եւ խստահայաց դաստիարակի պես. մեր ժողովրդին մնում է միայն անսալ պատմության ձայնին եւ հասնել ազգային ինքնագիտակցության էն առավել եւ բարձր աստիճանին, որը իսկապես քաղաքակիրթ ազգերին տալիս է ինքնակա գոյության իրավունք եւ աշխարհում լինելու եւ ապրելու ազատություն:

...Մոսկվայի «Ռուսսկի վեստնիկ» հրատարակչությունը լույս է ընծայել մի անակնկալ գիրք, որ էականորեն առնչվում է մեր ժողովրդի ապրած մեծագույն ողբերգության՝ Հայոց Մեծ եղեռնին: Խոսքը վերաբերում է վենեսուելացի գրող, զինվորական եւ քաղաքական գործիչ Ռաֆայել դե Նոգալես Մենդեսի «Չորս տարի մահիկի ներքո» գրքին: Այս գիրքը Հայոց Մեծ ողբերգության համաշխարհային առաջին արձագանքներից մեկն է, տաղանդավոր գրչի արգասիք եւ ունեցել է, ինչպես որ գրքի հեղինակը, իր դժվարին եւ ուրույն ճակատագիրը:

Ռաֆայել դե Նոգալես Մենդեսը (Ռաֆայել Ինչաուստե Մենդես) ծնվել է Վենեսուելայի Տաչիրա նահանգի Սան Կրիստոբալ քաղաքում 1879 թվականին: Կրթություն է ստացել Եվրոպայում՝ սովորելով Գերմանիայի, Բելգիայի եւ Իսպանիայի ռազմական բարձրագույն դպրոցներում: Ինչպես ինքն է ասում՝ արաբերենի ու չինարենի հետ կատարելապես տիրապետել է իսպաներենին, անգլերենին, ֆրանսերենին եւ գերմաներենին: Կոչվել է զինվորական ծառայության եւ մասնակցել է բազմաթիվ ռազմական գործողությունների:

Ապրել է շատ բուռն, իրադարձություններով հարուստ կյանք: 1898-ին Կուբայում իսպանացիների հետ պայքարում է ԱՄՆ-ի դեմ, 1902-ին Վենեսուելայում մասնակցում է լատինամերիկյան հերթական հեղափոխությանը: Հետո նա հայտնվում է Չինաստանում եւ 1904-ին մասնակցում է չին-ճապոնական պատերազմին: 1908-ին, երբ Վենեսուելայում դիկտատոր Սիպրիանո Կաստրոն տապալվել էր, վերադառնում է հայրենիք, սակայն նոր դիկտատոր Խուան Վիսենտե Գոմեսի բռնամանքը նրան հարկադրում է հեռանալ Վենեսուելայից: Գալիս է Եվրոպա՝ մասնակցելու լատինամերիկյան երկրների ազատության համար ծավալվող պայքարին, որ սկիզբ էր առել Առաջին համաշխարհային պատերազմի հետ:

Շուտով Ռաֆայել դե Նոգալեսը, իբրեւ թուրքական էքսպեդիցիոն ուժերի սպա, հայտնվում է Պարսկաստանում: Կարճ ժամանակ անց նա Օսմանյան կայսրության կանոնավոր բանակի սպա է եւ մասնակցում է Արեւմտահայաստանի բնակչության տեղահանման եւ ցեղասպանության իրադարձություններին: Ճակատագրի բերումով Նոգալեսը դառնում է աշխարհում առաջին ցեղասպանության ականատեսներից եւ վկաներից մեկը:

Առաջին համաշխարհային պատերազմում բանակին մատուցած ծառայությունների համար Վիլհելմ Երկրորդ կայսեր ձեռքից ստացել է առաջին աստիճանի Երկաթե խաչ:

Այնուհետեւ մասնակցել է Նիկարագուայի հեղափոխությանը, եղել է Աուգուստո Սեզար Սանդինոյի մտերիմ ընկերն ու գործակիցը: Այս ամենի շուրջ հրատարակել է մի գիրք՝ «Նիկարագուայի կողոպուտը» խորագրով:

Այնուհետեւ Ռաֆայել դե Նոգալեսը եղել է պաղեստինյան առափնյա շրջանների ռազմական ղեկավար: Պատերազմից հետո ոսկու նոր տենդ է բռնկվում Ամերիկայում, մանավանդ Եվրոպայի թոհուբոհից փախչող արկածախնդիրների համար: Եվ Նոգալեսը հայտնվում է Ալյասկայում իբրեւ ոսկի որոնող, հետո արդեն նա կովբոյ է Արիզոնայում:

Ռաֆայել դե Նոգալեսը մասնակցել է նաեւ Մեքսիկայի հեղափոխությանը, հեղափոխությունից հետո կանգնելով Մադերոյի կողքին:

Իր բուռն եւ խռովալից կյանքի մասին գրել է «Գեներալ Ռաֆայել դե Նոգալեսի հուշերը» խորագրով գիրքը, որտեղ մանրամասնաբար պատմում է իր կյանքը Չինաստանում, Ալյասկայում եւ այլուր:

Մեզ՝ հայերիս համար շատ կարեւոր ու նշանակալից է նրա «Չորս տարի մահիկի ներքո» («Cuatro anos bajo la Media Luna») ծավալուն գիրքը: Սեփական մեղքի խոր զգացումն ու խղճի պարտադրանքը ստիպում են Ռաֆայել դե Նոգալեսին խոսել եւ պատմել ամբողջ աշխարհին ճշմարտությունը Հայոց ցեղասպանության՝ մարդկության դեմ կատարված ամենազազրելի եւ քստմնելի ողբերգության՝ աշխարհում առաջին ցեղասպանության մասին:

Գիրքը լույս է տեսնում Վենեսուելայում 1920-ական թվականներին: Հեղինակը ենթարկվում է հետապնդումների, նրա կյանքի դեմ մահափորձ են անում, գրքի ամբողջ տպաքանակը գնում եւ ոչնչացնում են: Նոգալեսի գիրքը, երկրորդ անգամ հրատարակվում է մայրաքաղաք Կարակասում («Casa de Especialidades» հրատարակչություն): Երկրորդ հրատարակությունը նույնպես արժանանում է նույն բախտին: Այդ ժամանակ Նոգալեսը ապրում էր Պանամայում:

Ռաֆայել դե Նոգալես Մենդեսը վախճանվել է 1936 թվականին թոքախտից:

Գրքի մեկ օրինակը, իր կյանքը վտանգի ենթարկելով, խիզախաբար եւ անձնազոհ կերպով, պահպանել է եղեռնից մազապուրծ, եղեռնի ականատես մեր մի հայրենակիցը՝ Միհրան Քեհյանը, որ տարագրվել եւ ժամանակին հաստատվել է Վենեսուելայում: Այսօր աշխարհի գրադարաններում անգամ դժվար, գրեթե անկարելի է գտնել Նոգալեսի գիրքը: Միհրան Քեհյանի պահպանած հենց այդ մեկ օրինակն էլ տրամադրվել է մոսկովյան հրատարակչությանը:

Գիրքն ունի հրաշալի առաջաբան, գրված մեծ սրտացավությամբ եւ քաջատեղյակ մարդկանց հմտությամբ, որն էլ այսօր ներկայացնում ենք ընթերցողին: Գրքի՝ հայերին եւ Հայաստանին վերաբերող հատվածները ունեն տողատակ հանգամանալից ծանոթագրություններ: Գիրքը նաեւ հրաշալի ձեւավորված է: Մեծադիր գրքի առաջին ֆորզացը պատմական Հայաստանի քարտեզն է, երկրորդ ֆորզացինը՝ եղեռնի ենթարկված հայաբնակ շրջանների քարտեզը:

Գրքում ներկայացված են պատմական եւ վավերագրական արժեք ներկայացնող մի շարք լուսանկարներ: Գիրքը լույս է տեսել տասը հազար տպաքանակով:

Մեր ժողովուրդը անպայման պետք է իմանա Ռաֆայել դե Նոգալեսի անունը, կյանքն ու կենսագրությունը: Ափսոս, որ հրատարակիչները տեղեկություններ չեն տալիս Նոգալեսի կյանքի մասին: Նոգալեսի այս գիրքը թարգմանվել եւ հրատարակվել է անգլերեն եւ ֆրանսերեն լեզուներով: Ցանկալի կլիներ, որ գիրքը թարգմանվեր նաեւ հայերեն եւ ներկայացվեր հայ ընթերցողին:

Մ. ԱՌԱՔԵԼՈՎ, Վ. ՉԱՅՑԵՎ

ՀԱՎԵՐԺԱԿԱՆ ՎԿԱՆ

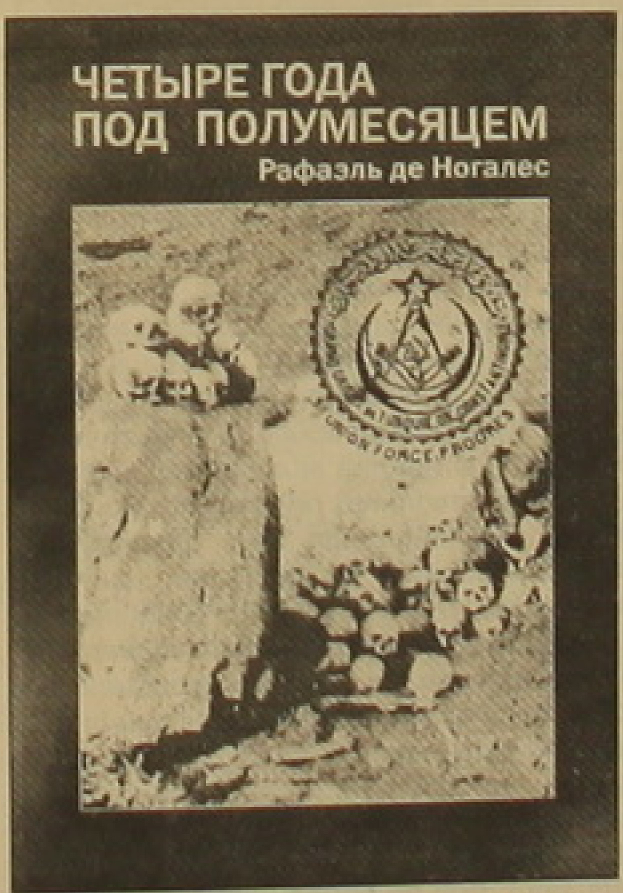

Վենեսուելացի գրող եւ «հաջողության զինվորագրյալ» **Ռաֆայել դե Նոգալես Մենդեսի «Չորս տարի մահիկի ներքո»** գրքի ռուսերեն թարգմանությունը եւս մի քայլ է Հայոց Մեծ եղեռնի փաստի միջազգային ճանաչման համար մղվող պայքարում, եղեռն, որ իրականացրել է Թուրքիան 20-րդ դարի սկզբին: Այս գիրքը չկա Ռուսաստանի գրադարաններում եւ, հավանաբար, նաեւ այլ երկրների գրադարաններում նույնպես: Այն ժամանակին գնել եւ ոչնչացրել են: Իսկ ավելի վաղ փորձել են սպանել գրքի հեղինակին իբրեւ հայ ժողովրդի ցեղասպանության կենդանի վկայի: Բայց նա քրիստոնյայի ու քաղաքացու իր պարտքն է համարել փրկվել ու ապրել եւ պատմել ամբողջ աշխարհին մարդկության դեմ կատարված մեծագույն ոճիրներից մեկի մասին:

Իր քաղաքական հայացքներով Նոգալեսը հայերի կողմը չէ: Իր գրվածքում նա կրկնում է թուրքական պաշտոնական քարոզչության կաղապարի մտայնությունը եւ, ցավոք սրտի, ջանում է ցեղասպանության ամբողջ մեղքը բարդել զոհերի վրա: Իբրեւ զինվորական նա մասնակցել է Հայաստանի հնագույն մայրաքաղաք Վանի պաշարմանը, եւ ըստ իր խոսքերի, ինչ չարիք չի պատճառել այս քաղաքի հերոսաբար կռվող խաղաղ բնակիչներին: Ինչպես որ Պուշկինի «Բորիս Գոդունով»-ի հերոսին, նրան էլ են հետապնդում գազանաբար սպանված մարդկանց սարսափելի տեսիլները, հառաչանքներն ու ճիչերը: Նոգալեսը ցեղասպանության տեսարանները նկարագրել է գեղարվեստական այնպիսի ուժով, որ ընթերցելիս անհնար է անտարբեր մնալ կատարվածի ու կարդացածի հանդեպ:

Բայց միայն կույր վրդովմունք չի առաջացնում Նոգալեսի գիրքը: Այն ստիպում է նաեւ մտածել:

Վենեսուելացի գրողը եղել է զարմանալի դիտողունակ մարդ, ընդսմին՝ նաեւ շատ կրթված ու զարգացած: Նա սովորել է Բելգիայում, Գերմանիայում եւ Իսպանիայում եւ հակում է ունեցել գիտական զբաղմունքների: Եվ իրադարձությունները, որ ինքն է նկարագրել, փորձել է տեսնել պատմական եւ մշակութային լայն հեռանկարի մեջ: Բացի այդ, նա դրանք արժեւորել է նաեւ բարոյական տեսանկյունից, քանի որ համարել է իրեն «թափառական ասպետ», 20-րդ դարի իր տեսակի Դոն Կիխոտ: Եվ համոզված է եղել, որ բոլոր այն պատերազմներում, որոնց ինքը մասնակցել է՝ Կուբայում, Մեքսիկայում, Նիկարագուայում յանկիների դեմ պայքարելիս, ինքը կռվել է հանուն արդարության: Երիտթուրքերի քաղաքականությամբ մոլորության մեջ ընկած Նոգալեսն Անտանտի կողմում կռվելու անհաջող փորձից հետո որոշում է գնալ Թուրքիա: Բայց իրականությունը շատ շուտ սթափեցնում է նրան, եւ նա ջանում է բարեխղճորեն գրանցել այն, ինչ ինքը տեսել եւ լսել է: Եվ կարողացել է տեսնել սկզբունքորեն կարեւոր փաստեր, որոնց վերլուծությունը ժամանակակից պատմաբանին հնարավորություն է տալիս նորովի իմաստավորելու Հայոց ցեղասպանության շուրջ եղած մի շարք կաղապարված ըմբռնումները:

Սովորաբար թուրքական պաշտոնական քարոզչությունը այն կարծիքն է պարտադրում, թե ցեղասպանությունը իբր թե հետեւանք է Առաջին համաշխարհային պատերազմի հետ կապված հանգամանքների: Իբր թե հայերը, որ համակիր էին Ռուսաստանին, մշտական վտանգ էին ներկայացնում Թուրքիայի համար եւ կարող էին հարված հասցնել թիկունքից: Անքննադատաբար ընդունելով այս տեսակետը, որոշ պատմաբաններ մեղադրում են Գերմանիային այն բանի համար, որ նա չի կանխել ցեղասպանությունը, թեպետ իբր ունեցել է դրա հնարավորությունը: Եվ նույնիսկ Թուրքիայի քրիստոնյաների ցեղասպանության մտահղացումը վերագրում են եվրոպական այդ երկրի այն ժամանակվա կառավարող ընտրյալ խավին:

Իրականում, ինչպես վկայում է Նոգալեսը, ոչ գերմանացիները եւ ոչ էլ նույնիսկ թուրքական պրոֆեսիոնալ զինվորականներն են մտահղացել եւ իրագործել հայ ժողովրդի ցեղասպանությունը: Դրա գլխավոր կազմակերպիչները «Միություն եւ առաջընթաց» կոմիտեի (մասոնական տիպի կազմակերպություն, որ իրագործել է այսպես կոչված «երիտթուրքերի հեղափոխությունը»՝ սուլթանի գահընկեցությունը Օսմանյան կայսրության մեջ 1908 թվականին) ղեկավար անդամներն են՝ Թալեաթը, Էնվերը, Ջեմալը եւ նրանց թիկունքում թաքնվող Նազիմն ու Կարասսոն, որոնք ապիկար զինվորական ստրատեգներ էին եւ ոչ թե «հայրենիքի» մասին էին մտածում, այլ իրենց քսակի: Վենեսուելացի գրողը ցույց է տալիս, որ այս մարդկանց գործունեության հիմնական դրդապատճառը եղել է Օսմանյան կայսրության քրիստոնյաների, առաջին հերթին՝ իհարկե հայերի հաշվին հարստանալու անհագ ծարավը: Ընթերցողը այս գրքում կգտնի բազում վկայություններ այն բանի, թե ինչպես էին իրենց երկրի բնակչությանը կողոպտում «հեղափոխական» երիտթուրքերը՝ եւ ամբողջ Կոմիտեն, որին պատկանում էր ամբողջ կողոպուտի մեկ հինգերորդը, եւ նրա գլխավոր առաջնորդները:

Կարո՞ղ էին այս ավազակային կողոպուտի դեմն առնել գերմանացի սպաները, որ ծառայում էին թուրքական բանակում: Նոգալեսը ապացուցում է, որ երիտթուրքերը բացարձակապես հաշվի չէին նստում իրենց դաշնակիցների հետ: Թուրքերը իրենց էին վերագրում նրանց հաղթանակները, նրանց դարձնում էին ենթակա թուրք ապիկար սպաների, որոնք նշանակում էին ստանում «Միություն եւ առաջադիմություն» կոմիտեի առաջնորդների հետ ունեցած ազգակցական կամ անձնական կապերի շնորհիվ: Տպավորիչ է Նոգալեսի պատկերած այն տեսարանը, երբ նա նպարեղենի իր պաշարներից կերակրում է ամենեւին իր աստիճանին չհամապատասխանող վրանում պատսպարված գերմանացի ֆելդմարշալ (ֆելդմարշալ) ֆոն Հոլցին:

Հատկապես գերմանացիների թվում, որոնք այդ ժամանակ Օսմանյան կայսրության մեջ էին, գտնվեցին ոչ քիչ թվով մարդիկ, այնպիսի մարդիկ, ինչպես օրինակ՝ Յոհաննես Լեփսիուսը, Արմին Վեգները եւ ուրիշներ, որոնք հայոց ցեղասպանության մասին ճշմարտությունը հասցրին մինչեւ համաշխարհային հասարակական կարծիքը: Եվ գերմանական դատարանը արդարացրեց հայ վրիժառուին՝ ուսանող Սողոմոն Թեհլիրյանին, որ հատուցման արդարացի դատավճիռ իրագործեց գլխավոր ոճրագործ Թալեաթի հանդեպ:

Եվ գերմանացիները, եւ գրքի հեղինակը եղել են համաշխարհային ետնաբեմային խարդավանքների զոհերը. երիտթուրքերի ղեկավար գործիչները եղել են անդամներ թուրքական մասոնական հետեւյալ օթյակների՝ «Վերիտաս» («Ճշմարտություն»), որ հիմնադրել է Ֆրանսիայի «Մեծ Արեւելքը», «Արժանապատվություն», որ ստեղծել է Իտալիայի «Մեծ Արեւելքը»: Հրեական միջազգային «Բնայ Բրիթ» կազմակերպության իտալացի անդամ Էմմանուել Կարասսոն, որ ֆինանսավորել է ԱՄՆ-ում քաղաքացիական պատերազմը, Սալոնիկում ստեղծել է մասոնական ամենաազդեցիկ կազմակերպությունը՝ «Վերածնված Մակեդոնիան»: Թուրքիայում մասոնական օթյակների ստեղծմանը մասնակցել էր «Բնայ Բրիթ»-ի այլ մի անդամը՝ Էմմանուել Վենեցիանոն, որ գլխավորում էր «Հրեաների համաշխարհային միությունը»:

Նոգալեսը ընդգծում է Թալեաթի ազգային պատկանելությունը, ում նա համարում է հրեա, որ ընդունել է մահմեդական հավատ: Այդօրինակ հրեաները, որոնց Թուրքիայում անվանում են «դյոնմե», մեծամասնություն էին կազմում երիտթուրքերի ղեկավար մարմիններում: Եվ այդ կազմակերպության իրական նպատակները, ինչպես վկայում է Օսմանական կայսրության մեջ Մեծ Բրիտանիայի այդ ժամանակվա դեսպան Հ. Լոութերը, այդ երկրում տնտեսական գերիշխանությունն էր եւ Պաղեստինի տարածքում հրեական պետության ստեղծումը: Այսպիսով Թուրքիային հասկացվում էր ռազմական պլացդարմի դեր հրեաների կողմից Պաղեստինի գաղութացման գործում:

Շարունակությունը՝ էջ Բ

ՀԱՎԵՐԺԱԿԱՆ ՎԿԱՆ

Ա էջից

Երբ սուլթան Աբդուլ Համիդը հրաժարվում է օգնել սիոնիստական շարժմանը, անմիջապես կազմակերպվում է նրա տապալումը 1908 թվականին: Եվ հենց Էմմանուել Կարասսոն է երիտթուրքերի անունից սուլթանին հայտնում նրա գահընկեց լինելու մասին: Հենց նա էլ գահընկեց եղած սուլթանին տանում է կալանքի մեջ: Հետո նա ղեկավարում էր թուրքերի հակահետախուզությունը Բալկաններում: Իսկ Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին Կարասսոն վերահսկում էր Օսմանյան կայսրության պարենամթերքի բոլոր պաշարները:

Եվ երիտթուրք-դեոնմեները ծրագրում են մրցակցի վերացման նոր եղանակ՝ ցեղասպանությունը: Միջազգային մասոնության մեթոդներով նրանք նրբորեն-վարպետորեն հիմարացրին-տխմարացրին հասարակ թուրքերին ու քրդերին: Սկզբում «Ազատություն», «Արդարություն», «Հավասարություն» հեղափոխական կարգախոսներով խաբեցին դյուրահավատ մարդկանց եւ զավթեցին պետական իշխանությունը: Այդ նույն կարգախոսները օգտագործվեցին սոցիալական նախանձ հրահրելու եւ բնակչության մի մասի ձեռքով մյուս մասի կողոպուտի գաղափարական եւ հոգեբանական հիմնավորման համար: Հետո արդեն եկավ պանթյուրքիզմի գաղափարախոսության հերթը: Այն թուրքերին, որոնք ծանր էին տանում Օսմանյան կայսրության կործանումը, առաջարկվեց նոր միթոս՝ Մեծ Թուրանի ստեղծումը Ադրիատիկից մինչեւ Սինցզյան: Ի դեպ, այս միթոսի ստեղծողը եղել է սիոնիստական շարժման անդամ Արմինիուս Վամբերին, որը եղել է Աբդուլ Համիդի խորհրդականը, բայց գաղտնի ծառայել է Մեծ Բրիտանիայի Ֆորին Օֆիսին: Այս միթոսի սուր ծայրը ուղղված էր երկրի ներսում ազգամիջյան ընդհարումներ հրահրելուն եւ հարաբերությունների սրմանը Ռուսական կայսրության հետ, որի ներսում ապրում էին մի շարք թյուրքական ժողովուրդներ, իսկ Ռուսաստանի հետ հարաբերությունների վատացումը անխուսափելիորեն պետք է հարուցեր թուրքերի կասկածամտությունը հայերի հանդեպ իբրեւ Մոսկվայի հավատարիմ աջակիցների: Պատրաստակամ անգլիական հետախուզությունը հայերին հուշեց «Մեծ Հայաստանի» միթոսը, իսկ երիտթուրքերի գաղափարախոս դեոնմե Նազըմ-բեյն էլ դա օգտագործեց ստեղծելու համար հայերի կերպարը իբրեւ թյուրքական պետության թշնամու, որին անհրաժեշտ է ոչնչացնել:

Պետք է ասել, որ Անգլիան զգալի դեր է խաղացել Հայոց ցեղասպանության մեջ: Անգլիայում այն ժամանակից ի վեր, ինչ Կրոմվելը հատուկ պայմաններ է ստեղծել հրեական կապիտալի համար, այդ կապիտալի դիրքերը գնալով զորացել են եւ տիրապետող են դարձել Վիկտորիա թագուհու օրոք: Անգլիայի վարչապետ-մինիստր Դիզրայելին 1878 թվականին Բեռլինի վեհաժողովում հասավ այն բանին, որ Սան-Ստեֆանոյի խաղաղ դաշնագրից հանվեց 16-րդ հոդվածը, համաձայն որի Բ. Դուռը իր վրա պետք է պարտավորություն վերցներ «իրագործելու, առանց հապաղումների, բարելավումներ եւ բարեփոխումներ, որոնք ծագել են տեղական անհրաժեշտությամբ այն մարզերում, որտեղ բնակվում են հայերը, եւ ապահովել նրանց անվտանգությունը քրդերից եւ չերքեզներից»: Դիզրայելին հայտարարեց. «Հայաստան իբրեւ այդպիսին գոյություն չունի»: Լինելով Իսպանիայից արտաքսված հրեաների շառավիղ, Դիզրայելին միշտ քրիստոնյաներին եւ մահմեդականներին գրգռում էր միմյանց դեմ եւ հաստատում էր միայն աշխարհում երկու ռասայի գերազանցությունը՝ հրեաների եւ անգլիացիների: Դիզրայելին ուղղակի պատասխանատվություն է կրում արեւմտահայության ոչնչացման համար, ինչը տեղի չէր ունենա, եթե իրագործվեին Սան-Ստեֆանոյի խաղաղ դաշնագրի դրույթները:

Առաջին համաշխարհային պատերազմում լինելով Ռուսական կայսրության դաշնակիցը, Անգլիան անազնիվ խաղ էր խաղում Ռուսաստանի եւ Մերձավոր Արեւելքի քրիստոնյաների հետ: Նոգալեսին, իբրեւ փորձված զորահրամանատարի, զարմացնում է այն, ինչ ինքը անվանում է իտալյան ռազմաճակատում անգլիական զորահրամանատարների «զսպվածություն»: Անգլիացիները, թեեւ գերակշռում էին թվով ու ռազմական տեխնիկայով, գտնվելով հաղթանակին մերձ՝ երկու քայլի վրա, անսպասելիորեն նահանջում են եւ հնարավորություն են տալիս թշնամուն իրենց ուժերը կարգի բերելու: Նույն բանը տեղի ունեցավ եւ Դարդանելի հայտնի ռազմական գործողության ընթացքում: Կարծես թե Անգլիայի կառավարող շրջանները պահպանում էին երիտթուրքերի բանակը եսապաշտական նպատակների համար, առավել եւս կարեւոր, քան Անտանտայի երկրների ընդհանուր հաղթանակը: Հենց Դարդանելը պաշտպանող թուրքական բանակում գնդապետ, դեռեւս Մուստաֆա Քեմալը, որ «Վերածնված Մակեդոնիա» մասոնական օթյակի անդամ էր եւ Թալաաթի, Էնվերի եւ Ջեմալի անկումից հետո շարունակեց հայերի ցեղասպանությունը, ստացավ «անհաղթելի հերոս»-ի իր առաջին դափնիները:

Բրիտանական զինված ուժերի հրամանատարության տակտիկան հանգեցրեց թե՛ անգլիական բանակի, թե՛ Մերձավոր Արեւելքի քրիստոնյաների բազում զոհերի: Բրիտանական դեսանտը Հելիոպոլում, որի ափ իջնելը առաջարկել էր մասոն Ու. Չերչիլը, դատապարտված էր ոչնչացման: Զոհվեցին տասնյակ հազար անգլիացիներ, ավստրալացիներ, նորզելանդացիներ: Դարդանելի գործողության ընթացքում անգլիացիների պարտությունը ազատ արձակեց երիտթուրքերի ձեռքերը եւ նրանց մղեց հայերի եւ Օսմանյան կայսրության այլ քրիստոնյաների ոչնչացմանը:

Հայերի համար նույնանման հետեւանքներ ունեցավ 1920 թվականի հունիսին ամերիկյան սենատում նախապես ծրագրված տապալումը ԱՄՆ-ի Հայաստանյան մանդատի, որի սահմանները արդեն որոշված էին Սեւրի դաշնագրով: Ամերիկյան կառավարող շրջանները, որոնք վերահսկվում էին եսնաքենից, հայկական հարցի շուրջ վարում էին մի քաղաքականություն, որ շատ ներդաշնակ էր Մեծ Բրիտանիայի վարած քաղաքականությանը եւ արեցին ամեն ինչ, որպեսզի Հայաստանի մանդատը չհաստատվի:

Եվ Մեծ Բրիտանիայի, եւ ԱՄՆ-ի այս երկակի խաղը շատ բանով կանխորոշեց շրջաններն ու չափերը հայոց ցեղասպանության, ինչը սկսվեց այն պահից, երբ «Միություն եւ առաջընթաց» կոմիտեն ամրապնդեց իր իշխանությունը: 1909 թվականի ապրիլին տեղի ունեցավ հայերի ջարդը Ադանայում, նրանց ունեցվածքի զավթումով: Բայց վրդովմունքը երկրում եւ երկրից դուրս այնքան մեծ եղավ, որ երիտթուրքերի ղեկավարները ջանացին կատարվածի մեղքը բարդել նախկին վարչակարգի վրա եւ զանգվածային սպանությունների զոհերի հատուցման դիմակահանդես սարքեցին: Թալաաթը, Էնվերը եւ Ջեմալը ստիպված եղան սպասելու Առաջին համաշխարհային պատերազմին, որպեսզի իրագործեն վաղուց ի վեր իրենց մտքում ծրագրված հայ ժողովրդի ցեղասպանությունը:

Վենեսուելացի գրողը, մի կողմից, ընդունում է, որ «Միություն եւ առաջընթաց» կոմիտեն ուներ հայերի ցեղասպանության հստակ ու որոշակի ծրագիր, մյուս կողմից զարմանք է հայտնում, որ այդքան մեծաթիվ մարդիկ արժանի դիմադրություն ցույց չեն տվել թուրքական ոստիկանությանը, «համիդիե» ավազակախմբերին, որոնք հավաքագրված էին թուրք, քուրդ եւ չերքեզ ազգաբնակչության ամենահետամնաց եւ ստորին խավերից: Բայց հաջողության գաղտնիքը անսպասելիության եւ դահիճների ուխտադրժության եւ զանգվածային վարքի որոշ օրինաչափությունների նրանց ստույգ նկատառումների մեջ էր: Նրանք անմիջապես ժողովրդին զրկեցին ղեկավարությունից, միաժամանակ ձերբակալելով եւ ոչնչացնելով ժողովրդի հոգեւոր եւ քաղաքական առաջնորդներին, ինչպես եւ մտավորականությանը: Տղամարդիկ կանչվեցին զինվորական ծառայության եւ բանակում անզեն չկարողացան արժանի դիմադրություն ցույց տալ: Իսկ հետո դահիճները առանձին ոչնչացրին ծերերին, կանանց ու երեխաներին: Թվում է, կար եւս մի հոգեբանական գործոն, որ դյուրին էր դարձնում մարդասպանների խնդիրը. բազում զոհեր չէին սպասում այդպիսի գազանության, այդպիսի գազանությունների պանթյուրքիզմի քարոզչությունից բթացած եւ անպատիժ թալանի, կողոպուտի եւ անարգումի հնարավորություն ստացած թուրքերից, քրդերից եւ չերքեզներից, որոնց հետ հայերը դարերով ապրել էին միասին: Բայց այն վայրերում, ուր հայերը ժամանակին գիտակցել են իրենց վիճակի լրջությունը եւ որտեղ գտնվել են առաջնորդներ, այդ վայրերում նրանք հաղթել են: Այդպես է եղել, օրինակ, Վան քաղաքի պաշարման ժամանակ, երբ ծերերը, կանայք եւ երեխաները փոքրաթիվ տղամարդկանց հետ ինքնապաշտպանության կոմիտեի ղեկավարությամբ, որ գլխավորում էր բժիշկ Արամը, կարողացան դիմակայել կազմակերպված զորքերին եւ գազանացած «համիդիե» ավազակախմբերին, որոնց ղեկավարում էին պրոֆեսիոնալ զինվորականներ, որոնց թվում էր Ռաֆայել դե Նոգալեսը, որ ռազմական կրթություն էր ստացել Եվրոպայում: Նույն բանը եղավ եւ Մուշ-դաշտում, Սասունում եւ այլ վայրերում:

Թուրք որոշ պատմաբանների ձգտումը հայ ժողովրդի առանձին օջախների դիմադրությունը ներկայացնել ու իբրեւ «քաղաքացիական պատերազմ», մեղմ ասած, զուրկ է հիմքերից: Իրականում անզեն ժողովրդի դեմ կիրառվել է պետության ողջ ոչնչացնող ուժը, որ ուղղորդում էին երիտթուրք-դեոնմեները: Եվ հայ ժողովրդի ոչնչացումը, որ սկիզբ էր առել Ադանայում, շարունակվեց Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին եւ ավարտվեց մասոնների երկրորդ էշելոնի՝ իշխանության գալու ժամանակ արդեն հիշված Մուստաֆա Քեմալի գլխավորությամբ: Նրան տվեցին «թուրքերի հայր» հորջորջումը, թեպետ ինչպես վկայում է ամերիկյան ուսումնասիրող Արմստրոնգը, Քեմալի բարոյական կերպարը բացարձակապես չէր համապատասխանում մահմեդական հավատի իսկական արժեքներին:

Երիտթուրքերին արժե «տեխնիկական նորարարության» արտոնագիր տալ՝ «լուսավոր» իդեալների համար պայքարի քողի տակ, հենվելով ընդհատակյա կազմակերպության եւ դրա միջազգային ցանցի վրա, զավթել պետական իշխանությունը եւ օգտագործել այն իբրեւ զենք ու միջոց մրցակիցների եւ քաղաքական հակառակորդների զանգվածային ոչնչացման համար: Միայն թե իրենց ինքնահրապուրանքի մեջ նրանք չկանխատեսեցին դրա բոլոր հետեւանքները, այն, որ այդ միջոցը միշտ նույն ձեռքերում չի լինի:

Առավել կամ պակաս նման ձեւով դեոնմեների սցենարը կրկնվեց նաեւ Ռուսաստանում: Սկզբում կադետական կուսակցության եւ օկտյաբրիստների մասոնները, որոնք ուսումնառության էին գնում երիտթուրքերի մոտ, տապալեցին օրինական Թագավորին, հետո հերթը եկավ երկրորդ ջոկատի: Պարվուսը, որ «Միություն եւ առաջադիմություն» կոմիտեի տնտեսական հարցերի խորհրդականն էր, Էմմանուել Կարասսոյի գործարար-գործընկերը եւ միլիոններ էր դիզել պատերազմի տարիներին պարենամթերքի խարդախավաճառով, կնքված վագոնով Պետրոգրադ բերեց հեղափոխականների ջոկատը: Եթե փորձենք վերլուծել-պարզաբանել նրանց ազգային պատկանելությունը եւ մասոնական օթյակների անդամ լինելը, ապա պարզ կդառնա, թե ինչ խնդիրներ պետք է իրագործեին նրանք, որոնք դրել էր նրանց առջեւ համաշխարհային եսնաքենը: Նրանք Ռուսական կայսրության մեջ հրահրեցին քաղաքացիական պատերազմ, որը վերածվեց ռուս ժողովրդի ցեղասպանության: Համեմատենք ՌԿԿ(բ) ԿԿ 1919 թվականի հունվարի 29-ի հրամանագիրը, որ ստորագրել էր Յակով Սվերդլովը «կազակության բոլոր ղեկավարների» «գլխովին ոչնչացման» մասին, Թալաաթի այն հրամանի բովանդակության հետ, որ բերում է Նոգալեսը՝ «այրել, ոչնչացնել, սպանել»: Եվ այն հարստությունը, որ կուտակել էին Ռուսական կայսրության ժողովուրդները, թալանում եւ յուրացնում էին զանազան համմերներ եւ այլ դեոնմեի դեղատոմսերով:

Ռուսական կայսրության եւ հայ ժողովրդի հաշվին համաշխարհային եսնաքենը փրկեց կործանման եզրին հասած մասոնների իշխանությունը Թուրքիայում: Բոցավառ հեղափոխական, բոլշեւիկ եւ մասոն Լեւ Տրոցկին դեռեւս 1918 թվականի հունվարին հրաման է արձակում Կովկասյան ճակատից ռուսական բանակի արձակման մասին: Հենց նա էլ Թալաաթի հետ գործարք է կնքում Կարսը, Արդահանը եւ Բաթումը թուրքերին հանձնելու մասին: Նրա այդ գործարքին օրինականության տեսք հաղորդեց, առանց հաշվի առնելու հայ ժողովրդի կարծիքը, 1921 թվականի պարտադրյալ Մոսկվայի պայմանագիրը: Համաշխարհային եսնաքենի համագործակցությամբ ի չիք դարձին Սեւրի պայմանագրի պայմանները պատմական Հայաստանի տարածքները Թուրքիայից անջատելու մասին: Ավելին, Ռուսաստանին պարտված Թուրքիան նույն Ռուսաստանից ստացավ 20000 (քսան հազար) քառ. կմ պատմական Հայաստանի տարածք, որ նախկինում Ռուսական կայսրության կազմի մեջ էր մտնում: Ի հաճույս քեմալական Թուրքիայի Ադրբեջանին հանձնվեցին Նախիջեւանի մարզը եւ Լեռնային Ղարաբաղը: Դրանից բացի, 1920-22 թթ. Լենինի եւ Տրոցկու էմիսարները Քեմալին, այն ժամանակ, երբ նա կռիվ էր մղում ուղղափառ Հունաստանի դեմ, մատակարարեցին վիթխարի քանակությամբ զենք ու ռազմամթերք (40 հազար հրացան, հարյուրավոր գնդացիրներ, 54 հրանոթ արկերի հազարավոր հավաքակազմով եւ այլն, եւ այլն), ինչպես նաեւ նավթ, բենզին, կերոսին:

Հունաստանի դաշնակիցները՝ Մեծ Բրիտանիան եւ ԱՄՆ-ը, ուխտադրուժ կերպով դավաճանեցին Միության իրենց դաշնակցին եւ վճռականորեն հրաժարվեցին օգնություն ցույց տալուց:

Իսկ Քեմալին Տրոցկու օգնությունը գալիս ու գալիս էր: Ֆրունզեն, Մդիվանին եւ Արալովը գործուղվում են Թուրքիա գործնական օգնություն ցույց տալու համար: Այն ժամանակ, երբ Ռուսաստանում մոլեգնում էր դաժանագույն սովը, Թուրքիան բոլշեւիկներից ստացավ տասը միլիոն ռուբլի ոսկով: Հատկապես այդ ժամանակ Ռուսաստանում սկսվեց ուղղափառ եկեղեցիների եւ եկեղեցու ունեցվածքի համատարած կողոպուտը:

Քեմալը «արժանապատիվ ձեւով» գնահատեց իր ցեղակից-բոլշեւիկների այս անգնահատելի օգնությունը, 1921 թվականին Սեւ ծովում խեղդամահ անելով Թուրքիայի կոմկուսի ամբողջ Կենտրոնական կոմիտեն, որ ժամանել էր սովետական Ռուսաստանից:

Երիտթուրքերի սցենարով էր գործում եւ Հիտլերը: Որպեսզի հասնի իշխանության, նա օգտագործեց այն նվաստացումը, որ կրեցին գերմանացիները Վերսալից հետո եւ հատկապես Վերսալյան Հանրապետության քաղաքականությունից: Բայց այս անգամ պետական մեքենան գործեց ընդդեմ հրեաների: Եվ ո՞վ է կրում մեծ պատասխանատվությունը միլիոնավոր անմեղ հրեաների արտաքսման ու ոչնչացման համար՝ Հիտլե՞րը, թե՞ ցեղասպանությունը հայտնագործող երիտթուրք-դեոնմեները:

Ներկա ժամանակում համաշխարհային եսնաքենը, կիրառելով դարերով մշակված մեթոդները, ջանում է քրիստոնյաներին եւ մահմեդականներին հանել միմյանց դեմ: Լիբանանի, Հարավսլավիայի, Իրաքի քաղաքացիական պատերազմները անհամար աղետներ են բերել եւ շարունակում են բերել այդ երկրների ժողովուրդներին: Նույն այդ սցենարով ապակայունացվում է իրավիճակը Իրանի եւ Սիրիայի շուրջ: Իսկ Մարգարեի վիրավորեցուցիչ ծաղրանկարների հրապարակումը անկարելի է պրովոկացիա չանվանել: Եվ հայերի ցեղասպանությունը որոշ վայ-պատմաբաններ ջանում են ներկայացնել իբրեւ միջկրոնական բախման հետեւանք: Բայց այդ ջանքերը անկար ու զուր են: Իրականում Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին իրագործված ցեղասպանությունից եւ դրան հաջորդած ժամանակներում փրկված հայերին եղբայրների պես ընդունեցին Իրանի, Սիրիայի, Լիբանանի եւ արաբական այլ պետությունների ժողովուրդները: Հայ ժողովուրդը երբեք չի մոռանա այդ օգնությունը:

Բարձրագույն արդարությունը այն է, որ թափված անմեղ արյան համար միշտ հատուցում կլինի: Ժամանակակից Թուրքիային, եթե նա չի ուզում ճանաչել ցեղասպանության փաստը, մեծ փորձություններ են սպասում: Իր գոյության մոտ ութսուն տարիների ընթացքում այդ երկրում գոյություն ունեցող ռազմական դիկտատուրան հնարավոր բոլոր մեթոդներով «եվրոպականացրել է» թուրքերին, կտրելով նրանց իրենց արմատներից: Չի ընդհատվում քրդերի բռնի թուրքացման քաղաքականությունը: Աջակցությամբ եւ պաշտպանությամբ աշխարհի նույն ուժերի, որոնք օգնեցին երիտթուրքերին իշխանության գալու, արվում է ամեն ինչ, որպեսզի թույլ չտրվի Հայոց ցեղասպանության համաշխարհային ճանաչումը: Բայց Թուրքիայում հակասություններ են հասունանում: Իսկ թե ինչպես կլուծվեն դրանք, կախված կլինի, մասնավորապես, եւ՛ զղջումից ու ապաշխարումից, եւ՛ Թուրքիայի ներկա կառավարիչների կողմից պատմական սխալների ժամանակին ուղղումից:

Ահա թե ինչպիսի եզրահանգումների է բերում «թափառական ասպետ»-ի՝ վենեսուելացի գրող Ռաֆայել դե Նոգալես Մենդեսի հուշագրության ընթերցումը: Դրա համար էլ ժամանակին ոչնչացրել են «Չորս տարի մահիկի ներքո» գրքի տպաքանակը, իսկ իսպաներեն լեզվով վերջին հրատարակությունը եղել է 1936 թվականին: Արիության եւ ինքնազոհության շնորհիվ Հայոց Մեծ եղեռնի ականատես Միհրան Քեհյանի, որ տարագրվել է Վենեսուելա, պահպանվել է վերջին հրատարակության մեկ օրինակը: Այս գրքի ռուսերեն թարգմանությունը իրագործվել է առաջին անգամ:

Նոգալեսի նոթերի ճակատագիրը մեզ համոզում է, որ Աստվածային նախախնամությունը պահպանում է իսկական վկայությունը: Եվ 20-րդ դարի Դոն Կիխոտի ցուցմունքները կհնչեն այն դատարանում, որը, վերջապես, արժանին կհատուցի թե՛ դահիճներին, թե՛ զոհերին:

Ռուս. թարգմ.
ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Միավորված ազգերի Կազմակերպության բանաձեւերը, կոնվենցիան ու հարակից փաստաթղթեր ցեղասպանության մասին

Ցեղասպանության ենթարկված ժողովրդի, ինչպիսին հայ ժողովուրդն է, ցեղասպանությունն իր արտաքին քաղաքականության օրակարգում ընդգրկած կառավարության համար, ինչպիսին է ՀՀ կառավարությունը, պարզապես անթույլի փաստ է, որ հայոց լեզվով այսման քիչ գրականություն ունենք ցեղասպանության վերաբերող միջազգային փաստաթղթերի, տարբեր ժողովուրդների դեմ կատարված ցեղասպանությունների, դրանց առնչվող միջազգային որոշումների, դատավճիռների, բանաձեւերի եւ հարակից նյութերի վերաբերյալ: Փաստաթղթեր՝ որոնք ուղղակի կամ անուղղակի առնչվում են նաեւ հայ ժողովրդի ցեղասպանությանը, դրա հետեւանքներին: Այս բացը ինչ-որ չափով լրացնելու մտահոգությամբ «Ազգ»-ը ներկա համարով նախաձեռնում է նման փաստաթղթերի թարգմանությունը, սկսելով ցեղասպանության մասին Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիայից ու բանաձեւերից, հարակից որոշ նյութերից: ՄԱԿ-ի համապատասխան կոնվենցիան, դրան նախորդած աշխատանքներ, հատկապես Ռաֆայել Լեմկինի նախաձեռնության, Միջազգային ռազմական տրիբունալի, ավելի ուշ՝ Ժողովուրդների մշտական դատարանի եւ այլ ատյանների, մասնավորապես Հոլոքոստի, Կամբոջիայի, Ռուանդայի եւ, վերջերս, Դարֆուրի ցեղասպանական արարքների վերաբերող փաստաթղթերը հսկայական նյութ են մասնագիտական ուսումնասիրողների եւ առհասարակ ընթերցողների համար: Հետագայում դրանք կարող ենք թարգմանաբար եւ պարբերաբար ներկայացնել եւ, թերեւս, առանձին հատորում ամփոփել, լու հույսով, սկսում ենք գլխավոր փաստաթղթերի ներկայացումը, օգտվելով միջազգային իրավունքի մասնագետ, Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի ցեղասպանության ինստիտուտի ղեկավար պրոֆ. Յուրի Բարսեղովի եռահատոր կոթողային աշխատության 1-ին հատորից (Геноцид армян. Ответственность Турции и обязательства мирового сообщества. Документы и комментарий. Том 1, Москва 2002), մեր աշխատակից Պետրոս Ստեփանյանի խղճամիտ թարգմանությամբ:

Խմբ.

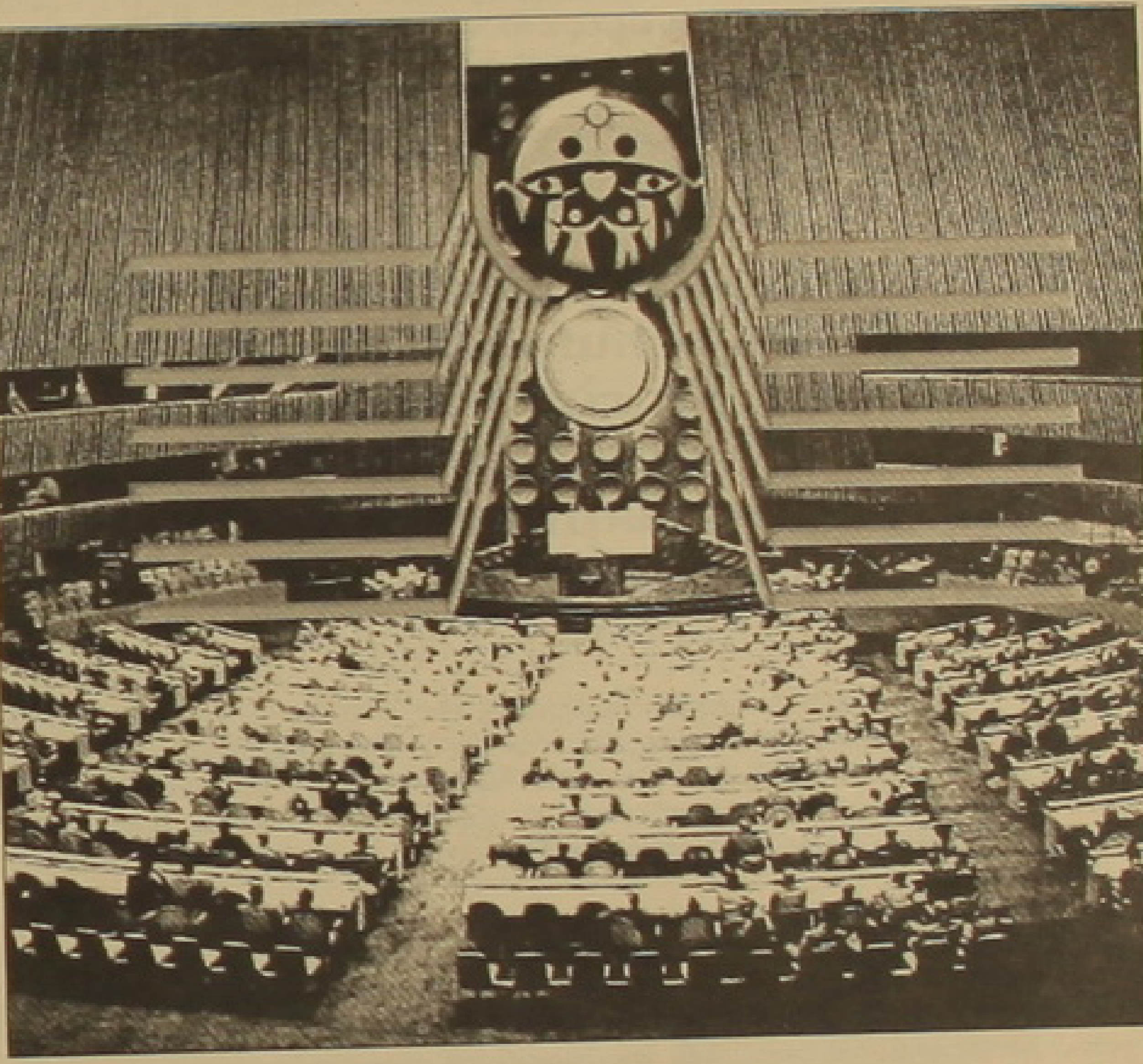

N 3

Ֆ. Մարտենսի կարծիքը

Ժողովուրդների բնաջնջումը որպես ոճիր որակելու միջազգային-իրավական հիմքի մասին*

Եթե վայրենի ժողովուրդների համար պատերազմը թշնամու սեփականությունը զավթելու եւ նրան լիովին ոչնչացնելու օրինական միջոց է, եթե նրանց համար դա առավել հարգի եւ մարդավայել զբաղմունք է, ապա քաղաքակիրթ ժողովուրդները, ընդհակառակը, միմիայն դատապարտում են պատերազմը որպես ահավոր չարիք եւ աղետ, որը ոչնչացնում է խաղաղ գործունեության բազում տարիների պտուղները եւ միլիոնավոր մարդկանց կյանք է խլում: Եթե նախնադարյան ժողովուրդները պարտում էին պատերազմները, եթե Հին աշխարհի մեծ ռազմիկների՝ հռոմեացիների հասկացությամբ նիզակը սեփականության իրավունքի խորհրդանիշն էր, եթե դեռ միջնադարում պատերազմն «ավատատիրության օրենք» էր եւ միջազգային ու ներքին կյանքի բնականոն վիճակ, ապա, ընդհակառակը, ժամանակակից ժողովուրդներից ոչ մեկը հնարավոր չի համարում պատերազմը բացեիբաց ճանաչել իր ձգտումների միակ նպատակ եւ ծագող բախումների հաղթահարման միանգամայն նպատակահարմար միջոց: Ոչ, հասարակական կարծիքն ավելի ու ավելի շատ է ընդվզում պատերազմի օրինականության դեմ: Խորհրդարաններն ու ժողովրդական ժողովները միջնորդական քննությունը միածայն հռչակում են միջազգային վեճերի լուծման առավել արժանավայել միջոց: Նշանավոր մտածողներն ու հրապարակախոսները եռանդագին քարոզում են միջազգային միջնորդ դատարանի ստեղծման անհրաժեշտությունը: Այսպիսով, կարելի է մտածել, որ արդի քաղաքակրթությունն անհարիր է միջազգային սպանդի հետ, եւ պատերազմը դատապարտված է ոչ միայն քրիստոնեական սիրո, այլեւ գիտության եւ քաղաքակիրթ ժողովուրդների խղճմտանքի կողմից:

Եթե համաձայնենք Պրուդոնի հիմնական դրույթին, ապա պետք է արդարացի եւ օրինական համարենք այնպիսի աղաղակող ոճրագործություններ, ինչպիսիք են Սիցիլիական ընթրիքը, Բարդուղիմեոսյան գիշերը, Նապոլեոն Ա-ի կողմից Էնգիենի դուքսի սպանությունը, Լյուդովիկոս 14-րդի եւ Նապոլեոն Ա-ի բոլոր պատերազմները: Ավելին, այդ դեպքում մենք պետք է նաեւ խոնարհվենք իսլամի հետեւորդների հրապարակային նախկին պահանջների առջեւ: Կամ գուցե Թուրքիայի քրիստոնյա բնակչությունը կյանքի եւ պատվի անձեռնմխելիության իրավունք ունի լոկ այն պատճառով, որ նրան մշտապես պաշտպան է կանգնել Ռուսաստանի նման հզոր տերությո՞ւնը: Նման եզրակացության հանգելը նշանակում է դառնորեն ծաղրել դժբախտ ռայայի ճակատագիրը: Մինչդեռ այդ եզրակացությունը տրամաբանորեն բխում է Պրուդոնի ուսմունքից, որի հիման վրա թուրքերը մինչեւ օրս իրավունք ունեն կոտորելու քրիստոնյաներին, անարգելու նրանց կանանց ու աղջիկներին եւ հափշտակելու նրանց սեփականությունը, քանի դեռ քրիստոնյաներն ի զորու չեն հակահարված տալ նրանց եւ Ասիա քշել իրենց դարավոր տանջարարներին:

* Мартенс Ф. Ф. Восточная война и Брюссельская конференция СПБ, 1879.

N 4

Միջազգային ռազմական տրիբունալի կանոնադրությունը

*(ընդունված է 1945 թ. օգոստոսի 8-ին)**

I Միջազգային ռազմական տրիբունալի կազմակերպումը

Հոդված 1

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների, Մեծ Բրիտանիայի ու Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության կառավարությունների եւ Ֆրանսիայի Հանրապետության ժամանակավոր կառավարության միջեւ 1945 թ. օգոստոսի 8-ին կնքված Համաձայնագրին համապատասխան Միջազգային ռազմական տրիբունալ (այսուհետեւ «Տրիբունալ») է հիմնվում առանցքի եվրոպական երկրների պատերազմի գլխավոր հանցագործներին արդարացիորեն ու արագորեն դատելու եւ պատժելու համար:

II Իրավասությունը եւ ընդհանուր սկզբունքները

Սույն կանոնադրության 1-ին հոդվածում հիշատակված Համաձայնագրով հիմնված Տրիբունալը, որն Առանցքի եվրոպական երկրների պատերազմի գլխավոր հանցագործներին դատելու եւ պատժելու համար է, իրավասու է դատելու եւ պատժելու այն անձանց, որոնք անհատապես կամ որպես կազմակերպության անդամ գործելով Առանցքի եվրոպական երկրների օգտին, կատարել են հետեւյալ հանցագործություններից որեւէ մեկը:

Հետեւյալ արարքները կամ դրանցից յուրաքանչյուրը հանցագործություն են, որոնք ենթակա են Տրիբունալի իրավազորությանը եւ ենթադրում են անհատական պատասխանատվություն.

ա) խաղաղության դեմ ուղղված հանցագործություններ, այն է

բ) պատերազմական հանցագործություններ, այն է

գ) մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ այն է՝

սպանություններ, բնաջնջում, ստրկացում, աքսոր եւ քաղաքացիական բնակչության դեմ պատերազմից առաջ կամ դրա ընթացքում կատարված այլ դաժանություններ, կամ քաղաքական, ռասայական կամ կրոնական շարժառիթներով հալածանքներ Տրիբունալի իրավասությանը ենթակա որեւէ հանցագործության իրականացման նպատակով կամ կապակցությամբ՝ անկախ այն բանից, արարքները տվյալ երկրի ներքին իրավունքի խախտում են, թե ոչ:

Վերոհիշյալ հանցանքներից որեւէ մեկի կատարմանն ուղղված ընդհանուր ծրագրի կամ դավադրության մտահղացմանը կամ իրագործմանը մասնակցած ղեկավարները, կազմակերպիչները, սադրիչները եւ հանցակիցները պատասխանատվություն են կրում նման ծրագրի իրագործման նպատակով ամեն տեսակ անձանց գործած բոլոր արարքների համար:

Հոդված 7

Ամբաստանյալների պաշտոնեական դիրքը, պետության ղեկավարներ կամ զանազան կառավարական գերատեսչությունների պատասխանատու պաշտոնյաներ լինելը չպետք է հիմք համարվեն պատասխանատվությունից ազատելու կամ պատիժը մեղմացնելու համար:

Հոդված 8

Ամբաստանյալի կառավարության կարգադրությամբ կամ պետի հրամանով գործած լինելու փաստը նրան չի ազատում պատասխանատվությունից, բայց կարող է պատժի մեղմացման փաստարկ համարվել, եթե Տրիբունալն ընդունի, որ այդ են պահանջում արդարադատության շահերը:

* Нюрнбергский процесс Сборник материалов. Госюриздат 1954 Т-1 с 22-25

N 5

Բրիտանացի գլխավոր մեղադրող Հարթլի Շոուքրոսի բացման խոսքից, որը հնչեց Նյուրնբերգի Միջազգային ռազմական տրիբունալում, պատերազմի գերմանացի գլխավոր հանցագործների դատավարությունում

*(4 դեկտեմբերի, 1945 թ.)**

Ծայրաստիճան անտրամաբանական կլինի, եթե պատժից խուսափեն այն մարդիկ, որոնք եթե նույնիսկ անձամբ ոճիրներ չեն գործել, բայց պատասխանատու են պատերազմի օրենքների սիստեմատիկ խախտման համար, որը տառապանք է պատճառել շատ պետությունների բնակիչների: Նույնը վերաբերում է մարդկության դեմ ուղղված հանցագործներին: Հանուն մարդասիրության, պետության կողմից մարդկության գոյության բուն հիմքերը ցնցող իրավախախտումներից պաշտպանելու համար միջամտելու իրավունքը երկար ժամանակ դիտվում էր որպես ժողովուրդների

Փաստաթուղթ

իրավունքի մաս: Եթե սովորությունը, բնությունը եւ կողոպուտը մեր երկրներից յուրաքանչյուրի սովորական ազգային օրենքների համաձայն քրեական արարքներ են, ապա այդ սովորական հանցագործներից միայն իրենց ոճիրների աստիճանով եւ հեստողականությամբ տարբերվող անձինք կարո՞ղ են արդյոք խուսափել մեղադրանքից:

Տրիբունալի կանոնադրությունը միայն սահմանում է այն մարդկանց պատասխանատվությունը, որոնց կատարած հանցագործություններն այդպիսիք են ընդհանուր օրենսդրության տեսակետից: Այն լրացնում է միջազգային քրեական դատավարության բացը: Հսկայական տարբերություն կա մարդուն ասվող հետեւյալ երկու արտահայտությունների միջեւ. «Հիմա դուք կպատժվեք այն արարքի համար, որը հանցագործություն չէր Ձեր կատարած պահին» եւ «Հիմա դուք կպատժվեք այն վարմունքի համար, որը հակասում էր օրենքին եւ հանցանք էր Ձեր կատարած պահին, թեեւ միջազգային մեխանիզմի անկատարության պատճառով այն ժամանակ դեռ չկար դրա համար Ձեզ դատապարտելու իրավասություն ունեցող դատարան»:

Եվ եթե դա օրենքի հակադարձ ուժի կիրառություն է, մենք հայտարարում ենք, որ դա լիովին համապատասխանում է արդարության այն բարձրագույն չափանիշներին, որոնք բոլոր քաղաքակիրթ երկրների պրակտիկայում օրենքի հակադարձ ուժի կիրառման որոշակի սահմաններ են հաստատել:

* Нюрнбергский процесс: Сборник материалов в 8 т М Юридическая литература 1987. Т. 1 Сю 454-455, 469

N 6

Գերմանիայում գործող Վերահսկիչ խորհրդի N10 օրենքը պատերազմական հանցագործությունների, խաղաղության եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների մեջ մեղավոր անձանց պատժելու մասին

*(20 դեկտեմբերի, 1945 թ.)**

1943 թ. նոյեմբերի 30-ի Մոսկովյան հռչակագիրը, 1945 թ. օգոստոսի 8-ի Լոնդոնյան համաձայնագիրը եւ Միջազգային ռազմական դատարանի կանոնադրությունն իրականացնելու եւ Գերմանիայում պատերազմի եւ մյուս համանման հանցագործների (բացառությամբ Միջազգային ռազմական տրիբունալի հետապնդմանը ենթակա անձանց) դատական հետապնդման միատեսակ սկզբունքներ հաստատելու նպատակով Վերահսկիչ խորհուրդը որոշում է հետեւյալը.

Հոդված II

1. Հետեւյալ արարքները ճանաչվում են հանցավոր.

ա) Հանցագործություններ ընդդեմ խաղաղության

բ) Պատերազմական հանցագործություններ

գ) Հանցագործություններ ընդդեմ մարդկության: Վայրագություններ եւ թշնամական գործողություններ, ներառյալ (բայց ոչ միայն) սպանությունները, բնաջնջումը, ստրկացումը, աքսորը, բանտարկությունը, խոշտանգումները, բռնաբարությունը եւ քաղաքացիական բնակչության դեմ գործվող մյուս անմարդկային արարքները, քաղաքական, ռասայական կամ կրոնական հետապնդումը՝ անկախ նրանից, այդ հանցանքները կատարվել են երկրի օրենքների խախտմամբ, թե ոչ:

2. Յուրաքանչյուր անձ, անկախ ազգությունից եւ զբաղեցրած պաշտոնից, սույն հոդվածի 1-ին պարագրաֆի բնորոշմամբ հանցագործ է համարվում, եթե նա եղել է

ա) այդ հանցագործություններից որեւէ մեկի գլխավոր մասնակիցը կամ

բ) հանցակից է եղել, հրաման արձակելով կամ հանցանքի հրահրելով

գ) համաձայնել է մասնակցել դրան

դ) մասնակցել է հանցագործության հանգեցրած ծրագրերի կամ միջոցառումների մշակմանը

ե) նման ոճիրներից որեւէ մեկի կատարման հետ կապված խմբի կամ կազմակերպության անդամ է եղել

զ) կամ (վկայակոչելով 1ա պարագրաֆը) եթե քաղաքական, քաղաքացիական կամ զինվորական (ներառյալ գլխավոր շտաբը) բարձր պաշտոն է զբաղեցրել Գերմանիայում կամ նրա դաշնակից, զինակից կամ արբանյակ երկրներում, կամ էլ բարձր պաշտոններ է զբաղեցրել այդ երկրներից որեւէ մեկի ֆինանսական, արդյունաբերական կամ տնտեսական կյանքում:

3. Վերոհիշյալ հանցագործություններից որեւէ մեկում մեղավոր ամեն ոք կարող է ենթակա դառնալ Տրիբունալի կողմից արդարացի համարվող պատժի:

4. ա) Որեւէ անձի պաշտոնական դիրքը, անկախ նրանից պետության ղեկավար է եղել, թե կառավարական դեպարտամենտների ղեկավար պաշտոնյա, նրան չի ազատում հանցանքների համար պատասխանատվությունից եւ պատիժը մեղմացնելու հիմք չի ծառայում:

բ) Այն փաստը, որ ինչ-որ մեկը գործել է իր կառավարության կամ վերադասի հրամաններով, նրան հանցանքների համար պատասխանատվությունից չի ազատում, բայց պատիժը որոշելիս կարող է մեղմացուցիչ հանգամանք ծառայել:

5. Դատի ընթացքում կամ վերոհիշյալ հանցանքների առնչությամբ մեղադրանքի ներկայացման ժամանակ մեղադրյալը իրավունք չունի օգտվել 1933 թ. հունվարի 30-ից մինչեւ 1945 թ. հուլիսի 1-ը սահմանված կարգավիճակի արտոնություններից եւ, բացի դրանից, նացիստական վարչակարգի օրոք շնորհված անձեռնմխելիության իրավունքը կամ համաներումը չեն կարող խոչընդոտել պատժին:

Կազմված է Բեռլինում 1945 թ. դեկտեմբերի 20-ին

Գեներալ Ջոզեֆ թ. Մակնարնի

Ֆելդմարշալ Բ. Լ. Մոնտգոմերի

Գեներալ-լեյտենանտ Լ. Քելց

Խորհրդային Միության մարշալ Գ. Ժուկով

Տպագրված է Գերմանիայում գործող Վերահսկիչ խորհրդի տեղեկագրում, 1946 թ. N3

* Нюрнбергский процесс: Сборник материалов В 8 т. м. Юридическая литература 1987 т 1 с 159-164

N7

Միջազգային ռազմական տրիբունալի դատավճիռը

*(Նյուրնբերգ, 1 հոկտեմբերի 1946 թ.)**

1945 թ. օգոստոսի 8-ին Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության, Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարությունները եւ Ֆրանսիայի Հանրապետության ժամանակավոր կառավարությունը կնքեցին Համաձայնագիր, որին համապատասխան Տրիբունալ է հիմնված պատերազմի այն հանցագործներին դատելու համար, որոնց հանցանքները կապված չեն որոշակի աշխարհագրական վայրի հետ:

Համաձայնագրին կցված Կանոնադրությունը սահմանել է Տրիբունալի կազմակերպումը, իրավասությունը եւ գործառույթները:

Տրիբունալն իրավազոր դարձավ դատելու եւ պատժելու այն անձանց, որոնք գործել են խաղաղության դեմ ուղղված հանցանքներ, պատերազմական ոճիրներ եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ, ինչպես դրանք սահմանված են Կանոնադրության մեջ:

Մեղադրական եզրակացության համաձայն ամբաստանյալները մեղադրվում են պատերազմական ոճիրների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների մեջ: Բացի դրանից, ամբաստանյալները մեղադրվում են այդ բոլոր հանցագործությունների կատարմանն ուղղված ընդհանուր ծրագրի կամ դավադրության ստեղծմանն ու իրականացմանը մասնակից լինելու մեջ:

Կանոնադրության դրույթները

Առանձին ամբաստանյալներ մեղադրվում են Կանոնադրության 6-րդ հոդվածով

Հոդված 6. (տե՛ս փաստաթուղթ N4)

Հետեւյալ արարքները կամ դրանցից յուրաքանչյուրը հանցագործություն են, որոնք ենթակա են Տրիբունալի իրավազորությանը եւ ենթադրում են անհատական պատասխանատվություն.

հանցագործություններ ընդդեմ խաղաղության, այն է՝

պատերազմական հանցագործություններ, այն է

մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ, այն է

սպանություններ, բնաջնջում, ստրկացում, աքսոր եւ պատերազմից առաջ կամ դրա ընթացքում խաղաղ բնակչության նկատմամբ կատարված այլ դաժանություններ, կամ էլ քաղաքական, ռասայական կամ կրոնական շարժառիթներով ձեռնարկված հալածանքներ՝ Տրիբունալի իրավազորությանը ենթակա որեւէ հանցանքի իրականացման նպատակով կամ կապակցությամբ

(Տրիբունալի Կանոնադրության) այդ դրույթները Տրիբունալի համար իրենցից իրավական հիմք են ներկայացնում տվյալ դատական գործի քննության համար:

Կանոնադրությունից բխող իրավական հիմնավորում

Տրիբունալի իրավազորությունը սահմանված է Համաձայնագրով ու Կանոնադրությամբ, եւ Տրիբունալի իրավասությանը ենթակա եւ անհատական պատասխանատվություն ենթադրող հանցագործությունները շարադրված են 6-րդ հոդվածում:

Կանոնադրությունից բխող իրավական նորմերը ուղղորդիչ եւ պարտադիր են Տրիբունալի համար:

Կանոնադրության ստեղծումն այն երկրների ինքնիշխան օրենսդրական իրավունքների իրականացումն է, որոնց անվերապահորեն անձնատուր եղավ Գերմանական կայսրությունը: Եվ օկուպացված տարածքների համար օրենսդրական գործառույթներ իրականացնելու այդ երկրների անվիճելի իրավունքը ճանաչված է ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի կողմից: Իսկ Կանոնադրությունը հաղթանակած ժողովուրդների իշխանության կամայական իրականացումն է, բայց Տրիբունալի տեսակետից, ինչպես կտեսնենք, դա իր ստեղծման պահին արդեն եղած միջազգային իրավունքի արտահայտությունն է, եւ այս իմաստով ինքը ներդրում է միջազգային իրավունքի մեջ:

Ստորագրած տերություններն ստեղծեցին այդ Տրիբունալը, սահմանեցին դրա կիրառելիք օրենքը եւ մշակեցին այդ դատավարության ճիշտ անցկացման արարողակարգը: Եվ դա անելով՝ նրանք համատեղ կատարեցին այն, ինչ նրանցից յուրաքանչյուրը կարող էր կատարել առանձին, քանզի բնավ կասկած չկա, որ ամեն մի երկիր իրավունք ունի այդ ձեւով հատուկ դատարաններ հիմնել օրենքի կիրառման համար: Իսկ ինչ վերաբերում է դատավարության կազմակերպմանը, ամբաստանյալներն իրավունք ունեն պահանջելու միայն արդար դատավարություն փաստերի եւ օրենքի հիման վրա:

Ամբաստանյալների անունից պաշտպանող կողմը պահանջում էր, որ ինչպես միջազգային, այնպես էլ ներպետական իրավունքի գլխավոր սկզբունքը լինի այն, որ հանցանքը չի կարող պատժվել, եթե անցյալում չի եղել համապատասխան օրենք. <Nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege>:

Այնուհետեւ ասվում էր, որ «էքս պոստ ֆակտո» պատիժները անհարիր են քաղաքակիրթ ազգերի օրենքին, որ ոչ մի ինքնիշխան պետություն ագրեսիվ պատերազմը հանցագործություն չի հայտարարել այդ իբր հանցավոր արարքների կատարման ժամանակ, ոչ մի կանոնադրություն չի տվել ագրեսիվ պատերազմի բնորոշումը, դրա վարման համար որեւէ պատիժ չի սահմանվել եւ որեւէ դատարան չի ստեղծվել իրավախախտներին հետապնդելու ու պատժելու համար:

Նախ եւ առաջ հարկ է նշել, որ «Nullum crimen sine lege...» սկզբունքը չի նշանակում ինքնիշխանության սահմանափակում եւ արդարադատության լոկ ընդհանուր սկզբունքն է: Միանգամայն ակնհայտ է, որ սխալ է այն պնդումը, թե անարդարացի է պատժել նրանց, ովքեր, պայմանագրերին ու երաշխիքներին հակառակ, առանց նախազգուշացման հարձակվել են հարեւան պետությունների վրա: Նման պայմաններում հարձակվողը պետք է իմանա, որ ինքն անարդար գործ է անում, եւ նրան պատժելը ոչ միայն անարդարացի չի լինի, այլեւ, ընդհակառակը, անարդարացի կլինի գործված չարիքն անպատիժ թողնելը:

Գերմանիայի կառավարությունում պաշտոններ զբաղեցրած լինելով՝ ամբաստանյալները կամ գոնե նրանց մի մասը պետք է իմանային, որ միջազգային իրավունքին հակառակ են գործել, երբ միանգամայն կանխամտածված ձեւով իրականացրել են նախահարձակման եւ ներխուժման իրենց դիտավորությունները: Եթե այդ հարցը դիտարկենք միայն սույն գործի լույսով, ապա կարելի է եզրակացնել, որ այդ սկզբունքը տվյալ հանգամանքներում կիրառելի չէ:

Պատերազմի վարման օրենքները կարելի է հայտնաբերել ոչ միայն պայմանագրերում, այլեւ սովորույթներում, աստիճանաբար համընդհանուր ճանաչում գտած պետությունների պրակտիկայում, իրավաբանների եւ ռազմական դատարանների կիրառած արդարադատության ընդհանուր սկզբունքներում: Այդ իրավունքն անփոփոխ չէ, բայց մշտական համարեցման շնորհիվ այն կիրառվում է փոփոխվող աշխարհի կարիքների համար: Իրականում շատ դեպքերում պայմանագրերը լոկ արտահայտում եւ առավել մեծ պաշտոնականության համար սահմանում են արդեն գոյություն ունեցող իրավունքի սկզբունքները»:

Պնդվում էր, թե միջազգային իրավունքը դիտարկում է միայն ինքնիշխան պետությունների գործողությունները, պատիժներ չսահմանելով առանձին անձանց համար: Նաեւ պնդվում էր, որ այնտեղ, որտեղ դիտարկվող գործողությունը պետության կատարած գործողություն է, այն փաստորեն կատարած անձինք անհատական պատասխանատվություն չեն կրում եւ ենթակա են պետության ինքնիշխանության դոկտրինայի պաշտպանությանը:

Տրիբունալի կարծիքով, այդ երկու պնդումներն էլ պետք է մերժվեն: Արդեն վաղուց ընդունված է, որ միջազգային իրավունքը պարտք եւ պարտավորություններ է դնում ինչպես առանձին անձանց, այնպես էլ պետությունների վրա:

Միջազգային իրավունքի դեմ հանցանքներ գործում են մարդիկ եւ ոչ թե հասարակական կազմակերպությունները: Եվ միայն նման հանցանքներ գործած առանձին անձանց պատժելու միջոցով կարող են կատարվել միջազգային իրավունքի սահմանումները:

Վերոհիշյալ Վերսալի պայմանագրի 228-րդ հոդվածի դրույթները լուսաբանում եւ հաստատում են այս տեսակետը անհատական պատասխանատվության հարցում:

Որոշակի հանգամանքներում պետության ներկայացուցչին պաշտպանող միջազգային իրավունքի սկզբունքը չի կարող կիրառվել այն գործողությունների նկատմամբ, որոնք ըստ միջազգային իրավունքի դատապարտվում են որպես հանցագործություն: Այդ արարքները կատարողները չեն կարող իրենց պաշտոնեական դիրքով քողարկվել պատշաճ պատժից խուսափելու համար:

Կանոնադրության 7-րդ հոդվածը հստակորեն ասում է.

«Ամբաստանյալների պաշտոնեական դիրքը, պետության ղեկավարներ կամ զանազան կառավարական գերատեսչությունների պատասխանատու պաշտոնյաներ լինելը չպետք է հիմք համարվեն պատասխանատվությունից ազատելու կամ պատիժը մեղմացնելու համար»:

Պատերազմական հանցագործություններ եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ

Բոլոր օկուպացված երկրներում հիտլերականները քաղաքացիական բնակչությունից վերցնում էին մեծ թվով պատանդների եւ նրանց գնդակահարում իրենց հայեցողությամբ: Հանրային եւ մասնավոր սեփականությունը սիստեմատիկաբար կողոպտվում եւ հափշտակվում էր Գերմանիայի ռեսուրսները մնացյալ Եվրոպայի հաշվին ավելացնելու նպատակով: Քաղաքները, մյուս բնակավայրերը եւ գյուղերը աննպատակ կերպով ոչնչացվում էին, ինչը չէր արդարացվում որեւէ ռազմական անհրաժեշտությամբ:

Քաղաքացիական բնակչության սպանությունը եւ նրա հանդեպ դաժան վերաբերմունքը

Կանոնադրության 6-րդ (բ) հոդվածն ասում է, որ օկուպացված տարածքների (կամ տարածքներում) խաղաղ բնակչության հանդեպ դաժան վերաբերմունքը, պատանդների սպանությունը, քաղաքների կամ գյուղերի աննպատակ ոչնչացումը կդիտվեն որպես պատերազմական հանցագործություն:

Այդ դրույթները հիմնականում լոկ պատերազմի վարման ընդունված օրենքների շարադրանքն են, որոնք ձեւակերպված են Հաագայի կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածում: Այնտեղ ասվում է.

«Ընտանեկան պատիվն ու իրավունքները, մարդկանց կյանքն ու մասնավոր սեփականությունը, ինչպես նաեւ կրոնական համոզմունքները եւ կրոնական ծեսերի կատարումը պետք է հարգվեն»:

Պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների բաժանման իրավական հիմնավորումը

Ինչ վերաբերում է մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններին, անվիճարկելի է այն փաստը, որ Գերմանիայում քաղաքական հակառակորդները սպանվում էին պատերազմից առաջ եւ որ նրանցից շատերը կալանքի տակ էին պահվում համակենտրոնացման ճամբարներում, դաժանության եւ ահաբեկման պայմաններում: Ահաբեկման քաղաքականությունը, անկասկած, վարվում էր լայն չափերով եւ շատ դեպքերում այն կազմակերպված էր ու հետեւողական:

1939 թ. պատերազմից առաջ Գերմանիայում ամենաանգութ ձեւով վարվում էր քաղաքացիական բնակչության բոլոր այն անձանց հետապնդման, ճնշման եւ սպանության քաղաքականություն, որոնք թերեւս թշնամաբար էին տրամադրված կառավարության հանդեպ: Անվիճելիորեն հաստատված է նաեւ նույն ժամանակահատվածում հրեաների հալածման փաստը: Նախապատերազմյան շրջանի հանցանք համարվող գործողությունները մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություն կարող են դիտվել միայն այն դեպքում, եթե դրանք կատարվել են Տրիբունալի իրավազորությանը ենթակա հանցագործություններից որեւէ մեկի ընթացքում կամ կապակցությամբ: Տրիբունալի կարծիքով, չնայած այդ հանցագործություններից շատերի նողկալի եւ ահավոր բնույթին, բավարար համոզչությամբ չի ապացուցվել, որ տվյալ արարքները գործվել են ի կատարումն նման որեւէ հանցագործության կամ կապված են դրան: Ուստի Տրիբունալը չի կարող ընդհանուր բնույթի հայտարարություններ անել այն կապակցությամբ, որ նախքան 1939 թ. կատարված այդ գործողությունները մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ են Կանոնադրության սահմանած իմաստով:

Սակայն 1939 թ. պատերազմի սկզբից պատերազմական հանցագործությունները, որոնք նաեւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ են, կատարվում էին լայն չափերով, ու թեեւ մեղադրական եզրակացության մեջ հանցանք համարվող եւ պատերազմի սկզբից հետո գործված անմարդկային արարքները պատերազմական հանցագործություններ չեն, բայց դրանք բոլորը կատարվել են ագրեսիվ պատերազմի վարման ժամանակ կամ դրա կապակցությամբ, ուստի եւ դրանք մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ են:

* Нюрнбергский процесс: Сборник материалов в 8 т. М. Юридическая литература 1999. Т. 8. Стр 564-637

N 8
ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի բանաձեւ 95 (I)
«Նյուրնբերգի տրիբունալի Կանոնադրությամբ ճանաչված միջազգային իրավունքի սկզբունքների հաստատումը»
*(ընդունված է 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ին)**

Ընդհանուր ժողովը

ճանաչում է Կանոնադրության 13-րդ հոդվածի 1-ին կետի (ա) պարբերությամբ իր վրա դրված պարտավորությունները միջազգային իրավունքի առաջընթաց զարգացման եւ դրա օրինականացման նպատակով հետազոտություն կազմակերպելու եւ հանձնարարականներ մշակելու վերաբերյալ.

Ի գիտություն է ընդունում Եվրոպայում Առանցքի երկրների պատերազմի գլխավոր հանցագործներին պատասխանատվության կանչելու եւ պատժելու համար Միջազգային ռազմական տրիբունալ հիմնելու վերաբերյալ 1945 թ. օգոստոսի 8-ին Լոնդոնում ստորագրված Համաձայնագիրը եւ դրան կից Կանոնադրությունը, ինչպես նաեւ այն հանգամանքը, որ համանման սկզբունքներ են ընդունվել Հեռավոր Արեւելքում պատերազմի գլխավոր հանցագործներին դատելու համար Միջազգային ռազմական տրիբունալի 1946 թ. հունվարի 19-ին Տոկիոյում հռչակված Կարգադրության մեջ:

Ուստի

հաստատում է Նյուրնբերգի տրիբունալի Կարգադրությամբ ճանաչված եւ Տրիբունալի որոշման մեջ արտահայտություն գտած միջազգային իրավունքի սկզբունքները.

Ընդհանուր ժողովի 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ի բանաձեւի համաձայն ստեղծված Միջազգային իրավունքի օրինականացման կոմիտեին առաջարկում է որպես առաջնակարգ կարեւորության հարց քննության առնել այն նախագծերը, որոնց նպատակն է Նյուրնբերգի տրիբունալի Կարգադրությամբ ճանաչված եւ դրա որոշման մեջ արտահայտված սկզբունքները ձեւակերպել եւ մտցնել մարդկության խաղաղության ու անվտանգության դեմ ուղղված հանցագործությունների ընդհանուր օրինականացման կամ միջազգային քրեական օրենսգրքի մեջ:

* Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на Второй части Первой сесии с 23 октября по 15 декабря 1946 г Лейк-Соксес, Нью-Йорк: ООН 1947 сю 139-140

N 9
ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի բանաձեւ 96 (I)
«Ցեղասպանության ոճիրը»
(ընդունված է 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ին)

Ցեղասպանությունը նշանակում է մարդկային ամբողջ խմբերի գոյության իրավունքի ճանաչման մերժում, ճիշտ այնպես, ինչպես մարդասպանությունը նշանակում է առանձին մարդկային էակների կյանքի իրավունքի ճանաչման մերժում: Գոյության իրավունքի ճանաչման նմանօրինակ մերժումն անարգում է մարդկային խիղճը, մեծ կորուստներ է պատճառում մարդկությանը, որը զրկվում է այդ մարդկային խմբերի մշակութային եւ մյուս արժեքներից, եւ հակասում է բարոյական օրենքին, ՄԱԿ-ի ոգուն եւ նպատակներին:

Կարելի է նշել ցեղասպանության բազմաթիվ ոճիրներ, երբ լիակատար կամ մասնակի բնաջնջման են ենթարկվել ռասայական, կրոնական, քաղաքական եւ այլ խմբեր:

Ցեղասպանության ոճրի համար պատժելը միջազգային կարեւորության հարց է:

Ուստի Ընդհանուր ժողովը

հաստատում է, որ ցեղասպանությունը միջազգային իրավունքի տեսակետից հանցագործություն է, որը դատապարտվում է քաղաքակիրթ աշխարհում, եւ որի գլխավոր մեղավորներն ու հանցակիցները ենթակա են պատժի՝ անկախ այն բանից, նրանք մասնավոր անձինք են, պետական պաշտոնյաներ ու գործիչներ, ոճիրը գործել են կրոնական, ռասայական, քաղաքական կամ այլ շարժառիթներով. անդամ պետություններին առաջարկում է անհրաժեշտ օրենսդրական միջոցներ կիրառել այդ հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու նպատակով.

հանձնարարում է պետությունների միջազգային համագործակցություն կազմակերպել ցեղասպանության ոճրի կանխմանն ուղղված միջոցառումներ անցկացնելու եւ դրա համար պատժելու նպատակով: Ուստի

Տնտեսական ու սոցիալական խորհրդին առաջարկում է պատշաճորեն ուսումնասիրել հարցը՝ ցեղասպանության ոճիրների խնդրին նվիրված Կոնվենցիայի նախագիծ կազմելու եւ Ընդհանուր ժողովի հաջորդ նստաշրջանին ներկայացնելու համար:

* Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на Второй части Первой сессии с 23 октября по 15 декабря 1946 г, Лейк-Соксес, Нью-Йорк: ООН, 1947 с. 140

N 11
ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի բանաձեւ 180 (II)
«Ցեղասպանության Կոնվենցիայի նախագիծ»
*(ընդունված է 1947 թ. նոյեմբերի 21-ին)**

Ընդհանուր ժողովը,

Հաշվի առնելով ցեղասպանության միջազգային ոճրի դեմ պայքարի հարցի ողջ կարեւորությունը,

վերահաստատելով ցեղասպանության ոճրի վերաբերյալ 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ին իր ընդունած 96 (I)[1] բանաձեւը,

հայտարարելով, որ ցեղասպանությունն առանձին անձանց եւ պետությունների ազգային եւ միջազգային պատասխանատվության հանգեցնող միջազգային հանցագործություն է,

նշելով, որ Միավորված ազգերի կազմակերպության անդամ պետությունների կառավարությունների զգալի մեծամասնությունը տակավին իր նկատառումները չի ներկայացրել Քարտուղարության[2] կազմած եւ 1947 թ. հուլիսի 7-ին այդ կառավարություններին Գլխավոր քարտուղարի ուղարկած ցեղասպանության ոճրի Կոնվենցիայի նախագծի առնչությամբ,

նկատի առնելով, որ Տնտեսական ու սոցիալական խորհուրդը 1947 թ. օգոստոսի 6-ի իր բանաձեւում[3] ցեղասպանության հարցը հնարավորինս արագ քննարկելու մտադրություն է հայտնել, եթե միայն Ընդհանուր ժողովից այլ հրահանգներ չստանա,

Տնտեսական ու սոցիալական խորհրդին առաջարկում է շարունակել ցեղասպանության ոճրի դեմ պայքարի հարցում իր նախաձեռնած աշխատանքը, ներառյալ Քարտուղարության կազմած Կոնվենցիայի նախագծի քննարկումը, եւ ձեռնարկել Կոնվենցիայի վերջնական տեքստի կազմումը, ընդսմին հաշվի առնելով, որ Ընդհանուր ժողովի 1947 թ. նոյեմբերի 21-ի թիվ 174 (II) բանաձեւին համապատասխան կազմավորվելիք Միջազգային իրավունքի հանձնաժողովին հանձնարարված է ձեւակերպել Նյուրնբերգի տրիբունալի Կանոնադրության մեջ ճանաչված սկզբունքները, ինչպես նաեւ կազմել խաղաղության եւ անվտանգության դեմ ուղղված հանցագործություններին վերաբերող օրենսգրքի նախագիծ,

Տնտեսական ու սոցիալական խորհրդին ծանուցում է, որ աշխատանքն սկսելու համար հարկ չկա սպասել Միավորված ազգերի կազմակերպության անդամ բոլոր պետությունների կառավարությունների նկատառումներին, եւ

Տնտեսական ու սոցիալական խորհրդին առաջարկում է այդ հարցի վերաբերյալ զեկուցագիր եւ կոնվենցիա ներկայացնել Ընդհանուր ժողովի հերթական՝ երրորդ նստաշրջանում:

* Официальный отчет Второй сессии Генеральной Ассамблеи. Резолюции 16 сентября-29 ноября 1947 г. 123 Пленарное заседание 21 ноября 1947 г. Лейк-Соксес, Нью-Йорк ООН. с. 72

1 Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на Второй части Первой сессии, стр. 140.

2 Документ E/447. Текст этого документа опубликован в «Резолюциях, принятых Экономическим и Социальным Советом на Пятой сессии», стр. 18-28.

3 Резолюции, принятые Экономическим и Социальным Советом на Пятой сессии, резолюция 77 (V), стр. 17.

Փաստաթուղթ

N 12

ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի բանաձեւ 260 (III)

«Ցեղասպանության հանցագործության կանխումը եւ պատժումը»

(ընդունված է 1948 թ. դեկտեմբերի 9-ին)

Ա

Ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու կոնվենցիայի հաստատումը եւ այդ Կոնվենցիայի տեքստը

Ընդհանուր ժողովը

հաստատում է կից ներկայացվող Ցեղասպանության ոճիրների կանխման ու պատժման կոնվենցիան եւ այն ստորագրելու ու վավերացնելու կամ միանալու է ներկայացնում XI հոդվածին համապատասխան:

Հավելված

Կոնվենցիայի տեքստը (տե՛ս Փաստաթուղթ N13)

Բ

Միջազգային իրավունքի հանձնաժողովի կողմից միջազգային քրեական իրավազորության հարցի քննարկումը

Ընդհանուր ժողովը

Նկատի առնելով, որ Ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու կոնվենցիայի քննարկումը բարձրացրել է ցեղասպանության ոճրի մեջ մեղադրվող անձանց գործերը համապատասխան միջազգային դատարանում քննելու ցանկալիության ու հնարավորության հարցը,

Նկատի առնելով, որ միջազգային շփումների խորացմանը զուգընթաց ավելի ու ավելի շատ կզգացվի միջազգային իրավունքի դեմ ուղղված որոշ հանցագործությունների քննությամբ զբաղվող միջազգային իրավաբանական մարմնի առկայության անհրաժեշտությունը,

Միջազգային իրավունքի հանձնաժողովին առաջարկում է քննել միջազգային իրավաբանական մարմնի ստեղծման ցանկալիության ու հնարավորության հարցը, մարմին, որի վրա կդրվի ցեղասպանության հանցագործության եւ միջազգային կոնվենցիաների հիման վրա այդ մարմնի իրավասությանը վերաբերող մյուս հանցագործությունների մեջ մեղադրվող անձանց գործերի քննությունը,

Միջազգային իրավունքի հանձնաժողովին առաջարկում է տվյալ հարցի քննարկման ընթացքում ուշադրություն դարձնել Միջազգային դատարանի քրեական խցի ստեղծման հնարավորությանը:

Գ

Ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու կոնվենցիայի կիրառումը կախյալ տարածքների նկատմամբ

Ընդհանուր ժողովը

Ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու կոնվենցիայի մասնակիցներին, որոնք կառավարում են դրանից կախման մեջ գտնվող տարածքները, հանձնարարում է անհրաժեշտ եւ հնարավոր միջոցներ ձեռնարկել, որպեսզի Կոնվենցիայի դրույթները հնարավոր լինի ամենասեղմ ժամկետում տարածել այդ տարածքների վրա:

* Официальный отчет Первой части Генеральной Ассамблеи. Резолюции, 21 сентября-12 декабря 1948 г. Париж. ООН. с 92

N 13

Ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու Կոնվենցիա

*(ընդունվել է 1948 թ. դեկտեմբերի 9-ին, ուժի մեջ է մտել 1961 թ. հունվարի 12-ին)**

Պայմանավորվող կողմերը,

Նկատի առնելով, որ Միավորված ազգերի կազմակերպության Ընդհանուր ժողովը 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ի իր 96 (I) բանաձեւում հայտարարել է, որ ցեղասպանությունը միջազգային իրավունքի նորմերը խախտող եւ ՄԱԿ-ի ոգուն ու նպատակներին հակասող հանցագործություն է, եւ որ քաղաքակիրթ աշխարհը դատապարտում է այն,

ընդունելով, որ ամբողջ պատմության ընթացքում ցեղասպանությունը մեծ կորուստներ է պատճառել մարդկությանը, եւ

համոզված լինելով, որ մարդկությանն այդ նողկալի չարիքից ազատելու համար անհրաժեշտ է միջազգային համագործակցություն,

համաձայնվում են ստորեւ նախատեսվածին.

Հոդված I

Պայմանավորվող Կողմերը հաստատում են, որ ցեղասպանությունը, անկախ խաղաղ կամ պատերազմական ժամանակներում կատարվելուց, միջազգային իրավունքի նորմերը խախտող հանցագործություն է, որի դեմ իրենք պարտավորվում են ձեռնարկել կանխարգելիչ միջոցներ եւ պատժել դրա կատարման համար:

Հոդված II

Սույն Կոնվենցիայում ցեղասպանության տակ հասկացվում են որեւէ ազգային, էթնիկական, ռասայական կամ կրոնական խմբի լիակատար կամ մասնակի բնաջնջման դիտավորությամբ կատարվող հետեւյալ գործողությունները`

ա) այդ խմբի անդամների սպանությունը.

բ) այդ խմբի անդամներին մարմնական լուրջ վնասվածքների կամ մտավոր խանգարման պատճառումը.

գ) որեւէ խմբի համար նրա լիակատար կամ մասնակի ֆիզիկական բնաջնջմանն ուղղված կենսապայմանների դիտավորյալ ստեղծումը

դ) նման խմբի միջավայրում մանկածնության կանխմանը միտված միջոցառումները.

ե) մարդկային մի խմբից մյուսին երեխաների բռնի հանձնումը:

Հոդված III

Պատժելի են հետեւյալ արարքները`

ա) ցեղասպանությունը.

բ) ցեղասպանության կատարմանն ուղղված դավադրությունը

գ) ցեղասպանություն գործելու ուղղակի եւ հրապարակային հրահրանքը

դ) ցեղասպանություն կատարելու փորձը.

ե) ցեղասպանությանը մեղսակից լինելը:

Հոդված IV

Ցեղասպանություն կամ հոդված III-ում թվարկված մյուս արարքներից որեւէ մեկը կատարած անձինք ենթակա են պատժի` անկախ այն բանից, նրանք ըստ սահմանադրության պատասխանատու կառավարիչներ են, պաշտոնատարներ, թե՞ մասնավոր անձինք:

Հոդված V

Սույն Կոնվենցիայի դրույթներն ուժի մեջ մտցնելու համար Պայմանավորվող Կողմերը պարտավորվում են (յուրաքանչյուրն իր սահմանադրական արարողակարգին համապատասխան) անցկացնել անհրաժեշտ օրենսդրություն եւ մասնավորապես նախատեսել ցեղասպանության կամ հոդված III-ում հիշատակված մյուս հանցագործությունների մեջ մեղավոր անձանց պատժի արդյունավետ միջոցներ:

Հոդված VI

Ցեղասպանության կամ հոդված III-ում թվարկված մյուս արարքների կատարման մեջ մեղադրվող անձինք պետք է դատվեն այն պետության իրավասու դատարանում, որի տարածքում կատարվել է տվյալ արարքը, կամ էլ միջազգային քրեական այնպիսի դատարանում, որը կարող է իրավազորություն ունենալ սույն Կոնվենցիայի` նման դատարանի իրավազորությունը ճանաչած կողմերի նկատմամբ:

Հոդված VII

Մեղավորների հանձնման առումով ցեղասպանությունը եւ հոդված III-ում թվարկված մյուս արարքները չեն դիտվում որպես քաղաքական հանցագործություններ:

Նման դեպքերում Պայմանավորվող Կողմերը պարտավորվում են հանձնումն իրականացնել իրենց օրենսդրությանը եւ գործող պայմանագրերին համապատասխան:

Հոդված VIII

Սույն Կոնվենցիայի յուրաքանչյուր մասնակից կարող է Միավորված ազգերի կազմակերպության համապատասխան մարմնից պահանջել ՄԱԿ-ի Կանոնադրության դրույթներին համապատասխան եւ իր կարծիքով անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռնարկելու ցեղասպանության ակտերի կամ հոդված III ում թվարկված մյուս արարքներից որեւէ մեկի կանխարգելման եւ կասեցման նպատակով:

Հոդված IX

Սույն Կոնվենցիայի մեկնաբանման, կիրառման կամ կատարման հարցում Պայմանավորվող Կողմերի վեճերը, ներառյալ ցեղասպանության կամ հոդված III-ում թվարկված մյուս արարքներից որեւէ մեկի կատարման համար այս կամ այն պետության պատասխանատվությանն առնչվող վեճերը, Միջազգային դատարանի քննարկմանն են հանձնվում վիճող կողմերից որեւէ մեկի պահանջով:

* Права человека; Сборник международных документов. Нью Йорк; ООН, 1989, с 160-164 (ST/HR/1/ Rev. 3)

N 15

ՄԱԿ-ի միջազգային դատարանի խորհրդակցական եզրակացությունը

Ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու կոնվենցիայի վերապահումների օրինաչափականության եւ վավերականության մասին, ընդունված 1951 թ. ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի խնդրանքով

Per Curiam

<...> Կոնվենցիային մասնակցելու պայմանների ստույգ սահմանումը ՄԱԿ-ի համար ներկայացնում է մշտական եւ անմիջական հետաքրքրություն, որը չի նվազում Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո: <...>:

Արտահայտվել է կարծիք, որ տվյալ գործում բացակայում է վեճը եւ, հետեւաբար, դատարանն իրավասություն չունի ոչ միայն քննելու այդ գործը, այլեւ տալու խորհրդակցական եզրակացություն <...>

Դատարանը չի կարող համաձայնել տվյալ տեսակետին: IX հոդվածում նախատեսված վեճերի լուծման արարողակարգի[1] գոյությունն ինքնին չի բացառում դատարանի խորհրդատվական իրավազորությունը, քանի որ Կանոնադրության 96-րդ հոդվածը Ընդհանուր ժողովին եւ Անվտանգության խորհրդին օժտում է «որեւիցե իրավական հարցի առթիվ» խորհրդակցական եզրակացություն կայացնելու խնդրանքով դատարանին դիմելու ընդհանուր իրավունքով: Ավելին, IX հոդվածը ենթադրում է «պայմանավորվող կողմերի» կարգավիճակի առկայություն, ուստի չի կարող հիմք ծառայել խորհրդակցական եզրակացության խնդրանքի դեմ առարկելու համար, եզրակացություն, որի բուն առարկան վերապահումների եւ համապատասխան առարկությունների կապակցությամբ այն պայմանների սահմանումն է, որոնց դեպքում պետությունը կարող է Կոնվենցիայի կողմ դառնալ:

<...> բոլոր երեք հարցերի բովանդակությունը հստակորեն սահմանափակված է <...> Ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու կոնվենցիայով: <...> Պատասխանները, որոնք դատարանը կոչված է տալու այդ հարցերին, նույնպես խստիվ եւ պարտադիր կերպով սահմանափակված են այդ Կոնվենցիայով:

<...> (I հարցի առթիվ) հաստատապես որոշված է, որ պետությունը չի կարող ըստ պայմանագրի որեւէ պարտավորություն կրել առանց իր համաձայնության: Հետեւաբար, ոչ մի վերապահում չի կարող որեւէ պետության համար հետեւանքներ առաջացնել առանց նրա համաձայնության: Նաեւ հանրաճանաչ է այն սկզբունքը, որ բազմակողմ կոնվենցիան իր պայմանների շուրջն ազատորեն ձեռք բերված համաձայնության արդյունք է եւ, հետեւաբար,

Փաստաթուղթ

պայմանավորվող կողմերից ոչ մեկն իրավունք չունի միակողմանի որոշումների կամ մասնավոր համաձայնագրերի միջոցով խախտել կամ նսեմացնել Կոնվենցիայի նպատակը կամ գոյության իմաստը (raison d'être): Այս սկզբունքին սերտորեն կցվում է Կոնվենցիայի ընդունման պահից դրա ամբողջականության եւ անձեռնմխելիության հասկացությունը, որն իր ավանդական ընկալմամբ բացառում է այն դրույթը, որ վերապահումը վավերական է անխտիր բոլոր Պայմանավորվող Կողմերի ընդունելու դեպքում միայն, իսկ դա հնարավոր կլիներ, եթե վերապահումն առաջադրված լիներ դեռ բանակցությունների ժամանակ:

Անմիջականորեն պայմանագրի բնույթի վրա հիմնված այդ հայեցակարգն անվիճելի արժեք ունի որպես սկզբունք: Սակայն ցեղասպանության Կոնվենցիայի դեպքում հարկավոր է նկատի առնել պայմանների ողջ բազմազանությունը, ինչը կապահովի այդ սկզբունքի առավել ճկուն կիրառություն: (Դատարանն այնուհետեւ վկայակոչեց ՄԱԿ-ի «ակնհայտորեն համապարփակ բնույթը», այդ Կոնվենցիայի համար նախատեսված մասնակցության լայն աստիճանը, վերապահումներին լայնորեն դիմելու պրակտիկան, որը վերապահում անող պետությանը թույլ է տալիս Կոնվենցիայի կողմ մնալ, եթե նույնիսկ դրա որոշ մասնակիցներ մերժել են վերապահումը)— այդ բոլոր գործոնները հաստատում են բազմակողմ կոնվենցիաների գործողության նկատմամբ ճկուն մոտեցման ծագած անհրաժեշտությունը:

Հարկ է նաեւ նշել, որ ցեղասպանության Կոնվենցիան ի վերջո ընդունվեց միաձայն, բայց դրան մեծամասնության սկզբունքով նախորդել էին մի շարք քվեարկություններ: Մեծամասնության սկզբունքը <...> կարող է նաեւ որոշ պետությունների վերապահումների դիմելու պատճառը լինել: Ելնելով առկա միջազգային պրակտիկայից, կարելի է որոշակիորեն ասել, որ բազմակողմ Կոնվենցիայում վերապահումների հնարավորություն նախատեսող հոդվածի բացակայությունը չի նշանակում, թե մասնակից պետություններին արգելված է անել որոշ վերապահումներ: <...> Բազմակողմ Կոնվենցիայի բնույթը, դրա նպատակը, դրույթները, պատրաստման եւ ընդունման եղանակը այն գործոններն են, որոնք, ուղղակի ցուցման բացակայության դեպքում, պետք է հաշվի առնվեն վերապահումների դիմելու հնարավորությունը, ինչպես նաեւ դրանց վավերականությունն ու հետեւանքները պարզելու ժամանակ <...>

Թեեւ նախապատրաստական աշխատանքի ժամանակ որոշվել էր վերապահումներին առնչվող հատուկ հոդված չմտցնել, այդուհանդերձ ճիշտ է, որ վերապահումներ անելու պետությունների իրավունքը քննարկվել է Կոնվենցիայի մշակման հետագա փուլերում <...>

Ավելին, Կոնվենցիայի հետ կապված վերապահումներ անելու իրավունքը ակնհայտորեն ճանաչվում է Հարց I-ի բուն դրվածքով:

Դատարանն ընդունում է, որ Ընդհանուր ժողովում փոխըմբռնում է ձեռք բերվել ցեղասպանության Կոնվենցիայի առթիվ վերապահումներ անելու պետությունների իրավունքի հարցում: Դրանից կարելի է եզրակացնել, որ Կոնվենցիային նոր միացած պետությունները եւս տվել են իրենց համաձայնությունը: Հիմա պետք է պարզել, թե ինչպիսի վերապահումներ կարող են արվել եւ դրանց հետ կապված ինչպիսի առարկություններ կարող են ընդունվել:

Այդ խնդրի լուծումը կարող է գտնվել ցեղասպանության Կոնվենցիայի առանձնահատուկ բնութագրերում: Կոնվենցիայի ծագումը ցուցադրում է ՄԱԿ-ի մտադրությունը՝ դատապարտել եւ պատժել «ըստ միջազգային իրավունքի հանցագործություն»[2] համարվող ցեղասպանությունը, որը մարդկանց ամբողջ խմբերի գոյության իրավունքի ժխտումն է եւ որը ցնցել է մարդկության գիտակցությունը, հանգեցրել վիթխարի կորուստների, նաեւ հակասում է բարոյականության նորմերին, ՄԱԿ-ի ոգուն եւ նպատակներին: Տվյալ հայեցակարգի առաջին հետեւանքն այն է, որ Կոնվենցիայի հիմքը կազմող սկզբունքները քաղաքակիրթ երկրների կողմից պարտադիր են համարվում նույնիսկ առանց որեւէ պայմանագրային ամրագրման: Երկրորդ հետեւանքը ինչպես ցեղասպանության դատապարտման, այնպես էլ «մարդկությանն այդ նողկալի չարիքից ազատելու համար»[3] անհրաժեշտ համագործակցության համընդհանուր բնույթն է: Այսպիսով, Ընդհանուր ժողովը եւ պայմանավորվող պետությունները մտադրվել էին ցեղասպանության Կոնվենցիային տալ որոշակի համապարփակ բնույթ <...>

<...> Կոնվենցիան ակնհայտորեն ընդունվեց հիրավի մարդասիրական եւ քաղաքակիրթ նպատակներով:

<...> Դրա նպատակը մի կողմից մարդկանց որոշակի խմբերի գոյության ապահովումն է, իսկ մյուս կողմից՝ բարոյականության ամենագլխավոր սկզբունքների հաստատումը: Նման կոնվենցիաներում պայմանավորվող պետությունները սեփական նպատակներ չեն հետապնդում. նրանցից յուրաքանչյուրը եւ բոլորը միասին ունեն ընդհանուր շահ, այն է՝ հասնել Կոնվենցիայի գոյության իմաստ (raison d'être) հանդիսացող վեհ նպատակներին: <...> Կոնվենցիայի ոգեշնչման աղբյուր դարձած վսեմ իդեալները մասնակից երկրների ընդհանուր կամքով սահմանեցին դրա դրույթների բնույթն ու բովանդակությունը:

Ցեղասպանության Կոնվենցիայի առարկան ու նպատակը ենթադրում են, որ Ընդհանուր ժողովը եւ Կոնվենցիան ստորագրած պետությունները մտադիր են եղել դրան մասնակից դարձնել հնարավորինս շատ երկրների: Կոնվենցիայի գործողության ոլորտից մեկ կամ մի քանի պետությունների լիակատար բացառումը ոչ միայն կսահմանափակեր դրա կիրառության ոլորտը, այլեւ կնվազեցներ դրա հիմքում ընկած բարոյական ու մարդասիրական սկզբունքների վարկը: Աներեւակայելի է, որ մասնակից պետությունները հակված լինեն կարծելու, թե փոքր վերապահության դեմ առարկելը կարող էր հանգեցնել նման արդյունքի: Բայց էլ ավելի քիչ չափով մասնակից պետությունները կարող էին մտադրված լինել Կոնվենցիայի բուն նպատակը զոհաբերել հնարավորինս շատ մասնակիցների ներգրավելու սին ցանկությանը: Կոնվենցիայի առարկան ու նպատակը սահմանափակում են ինչպես վերապահումներ անելու իրավունքը, այնպես էլ դրանց դեմ առարկելու իրավունքը: Դրանից հետեւում է, որ հենց վերապահման հետ Կոնվենցիայի նպատակների ու դերի համատեղելիությունը պետք է լինի ինչպես վերապահում անող պետության, <...> այնպես էլ վերապահման դեմ առարկող պետության վարքագծի գնահատման չափանիշը: Սա է վարքագծի կանոնը, որով յուրաքանչյուր պետություն պետք է ղեկավարվի այն վերապահման թույլատրելիությունը գնահատելիս, որն ինքը պետք է տա ինքնուրույնաբար եւ իր տեսակետից:

Չնայած դրան, առաջ քաշվեց այն պնդումը, թե Կոնվենցիայի կողմ դառնալու իրավունք ունեցող ամեն մի պետություն միանալու դեպքում կարող է սեփական ընտրությամբ ամեն տեսակ վերապահում անել իր ինքնիշխանության հիմա վրա: Դատարանը չի կարող համաձայնել այս տեսակետին: Ակնհայտ է, որ պետական ինքնիշխանության գաղափարի կիրառման մեջ նման ծայրահեղությունը կարող է հանգեցնել Կոնվենցիայի առարկայի ու նպատակի լիակատար անտեսմանը:

<...> Առաջ քաշվեց փաստարկ, թե միջազգային իրավունքում առկա է կանոն, ըստ որի վերապահման գործողությունը կախված է բոլոր մասնակից կողմերի արտահայտված կամ լուռ համաձայնությունից: Այդ տեսությունը հիմնականում հենվում է ընդունված Կոնվենցիայի բացարձակ ամբողջականության պայմանագրային հայեցակարգի վրա: Սակայն տվյալ տեսակետը չի կարող մեծ ուժ ունենալ այն դեպքում, երբ Կոնվենցիայի բնույթի, նպատակի եւ ընդունման եղանակի առնչությամբ կարող է հետեւություն արվել, թե կողմերը մտադրվել են շեղվել այդ կանոնից, թույլատրելով տվյալ Կոնվենցիային առնչվող վերապահումների հնարավորությունը:

Ավելին, չի թվում, թե Կոնվենցիայի բացարձակ ամբողջականության հայեցակարգը դարձել է միջազգային իրավունքի նորմ: Վերապահումներին տրվելիք կարեւորության գնահատման մեջ լուռ համաձայնության մշտապես խաղացած նշանակալի դերը հազիվ թե թույլ տա պնդել այն կանոնի գոյությունը, որը բավարար ճշգրտությամբ սահմանում է վերապահումների դեմ ուղղված առարկությունների նշանակությունը: Իրականում վերապահումների դեմ ուղղված առարկությունների օրինակները միջազգային պրակտիկայում այնքան հազվադեպ են, որ չեն կարող նման կանոն առաջացնել <...>

Սակայն կարող է հարց ծագել. ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովը ցեղասպանության Կոնվենցիան ընդունելիս նկատի ունեցե՞լ է արդյոք այն պրակտիկան, ըստ որի գլխավոր քարտուղարը ավանդապահի պարտականություններ կատարելիս վերապահումներն ընդունված չէր համարելու, քանի դեռ չէր պարզվել, որ մասնակից պետություններից ոչ մեկը դեմ չէ դրանց ընդունմանը: Եթե դա այդպես լիներ, հնարավոր կլիներ հաստատել, որ մասնակից պետությունները մտադրվել էին Կոնվենցիային առնչվող որեւէ վերապահման գործողությունը պայմանավորել Կոնվենցիայի մյուս բոլոր մասնակիցների հավանության առկայությամբ:

Դատարանը չի գտնում, թե այդ տեսակետը համապատասխանում է իրականությանը: Հարկ է նշել, <...> որ վարչական պրակտիկայի[4] գոյությունն ինքնին վճռական գործոն չէ Կոնվենցիայից բխող իրավունքների ու պարտականությունների նկատմամբ դրա մասնակից պետությունների տեսակետը պարզելու համար: Նաեւ հարկ է նշել, որ ինչպես ՄԱԿ-ի, այնպես էլ Ամերիկյան պետությունների կազմակերպության անդամ հանդիսացող ամերիկյան պետությունների միջեւ գոյություն է ունեցել ուրիշ պրակտիկա, որը նույնիսկ վերապահում անող կողմին թույլ էր տալիս պայմանագրի մասնակից դառնալ՝ անկախ այդ վերապահման կամ մասնակից մյուս երկրների առարկությունների բնույթից[5]: Կոնվենցիայի նախապատրաստական նյութերը չեն պարունակում որեւէ տեղեկություն, որը թույլ կտար հիմնավորել այն պնդումը, թե մասնակից պետությունները նկատի են ունեցել ինչ-որ որոշակի պրակտիկա: Պայմանավորվող պետությունները հետագայում եւս բնավ չեն հստակեցրել իրենց վերաբերմունքը տվյալ հարցի նկատմամբ: <...>

<...> Հաշվի առնելով Հարց I-ի վերացական բնույթը, բնավ չի կարելի միանշանակ պատասխան տալ: Վերապահման գնահատականը եւ դրա դեմ արվելիք հնարավոր առարկությունների գործողությունը կախված են յուրաքանչյուր անհատական գործի կոնկրետ պայմաններից:

<...> (Հարց II-ի առնչությամբ քննության առնելով իրավիճակը inter partes) <...> Ոչ մի պետություն չի կարող կապված լինել իր մերժած վերապահումով եւ, հետեւաբար, դրա դեմ առարկող յուրաքանչյուր պետություն վերապահում անող պետությանը պայմանագրի կողմ կհամարի կամ չի համարի սեփական գնահատմամբ, վերոհիշյալ առարկայի ու նպատակի չափանիշի շրջանակներում: Սովորական պայմաններում նման որոշումը կգործի վերապահում անող պետության եւ դրա դեմ առարկող պետության հարաբերություններում, մյուս կողմից <...> նման որոշումը կարող է ուղղված լինել Կոնվենցիայից խստառ հեռացմանը այն դեպքում, երբ դա արտահայտվել է իրավազորական առումով որոշման ընդունմամբ:

Հնարավոր նման տարակարծություններից բխող թերությունները <...> իրական են. դրանք մեղմանում են մասնակից պետությունների ընդհանուր պարտավորությամբ՝ սեփական դատողություններում ղեկավարվել Կոնվենցիայի առարկայի ու նպատակի հետ վերապահման համատեղելիությամբ կամ անհամատեղելիությամբ: Պետք է ելնել այն նկատառումից, որ մասնակից պետությունները ձգտում են անձեռնմխելի թողնել Կոնվենցիայի առարկային առնչվող կարեւորագույն դրույթները: Եթե նման ցանկությունը բացակայում է, ապա միանգամայն պարզ է, որ Կոնվենցիայի սկզբունքներին ու կիրառմանն էական վնաս կպատճառվի:

<...> Կարող է այնպես լինել, որ մասնակիցներից ոմանք, ուրիշ պետության վերապահումը Կոնվենցիայի նպատակներին անհարիր համարելով՝ որոշեն նման տարաձայնության նկատմամբ դիրք բռնել իրավազորական առումով եւ ծագած վեճը հարթել կամ հատուկ համաձայնությամբ, կամ էլ Կոնվենցիայի IX հոդվածում նախատեսված արարողակարգի օգտագործմամբ:

Վերջապես, կարող է ծագել այնպիսի իրավիճակ, երբ <...> վերապահում անող պետությունը եւ դրա դեմ առարկող պետությունը կըմբռնեն, որ իրենց հարաբերություններում Կոնվենցիան ուժ կունենա, բացառությամբ այն դրույթների, որոնց նկատմամբ վերապահում է արվել:

Այդ դեպքում Գլխավոր քարտուղարի խնդիրը կդյուրանա, հանգելով վերապահումներ եւ դրանց դեմ առարկություններ ընդունելուն եւ դրանց մասին ծանուցելուն:

<...> (Հարց III ի առնչությամբ), եթե նույնիսկ Հարց I-ի պատասխանը չի բացառում Կոնվենցիային վերապահում արած եւ ուրիշ պետությունից մերժում ստացած պետության մասնակցությունը, Կոնվենցիան ուժի մեջ չի մտնի վերապահում արած պետության եւ այդ վերապահումը մերժած պետության միջեւ:

Պետությունների Հարց III-ում հիշատակված իրավունքի նկատմամբ ծայրահեղ տեսակետը կլինի այն, որ պետությունների երկու կատեգորիաներն էլ իրավունք ունեն դառնալու Կոնվենցիայի մասնակիցներ եւ որ այդ իրավունքի հիման վրա նրանք կարող են վերապահումների դեմ առարկել նույն ձեւով, ինչ Կոնվենցիայի կողմեր հանդիսացող մյուս պետությունները, որոնց նկատմամբ այն գործում է առանց որեւէ բացառության <...>

Այն օրվանից, երբ ցեղասպանության Կոնվենցիան ներկայացվեց ստորագրման, Ընդհանուր ժողովից Կոնվենցիան ստորագրելու առաջարկություն ստացած եւ ՄԱԿ-ի անդամ հանդիսացող կամ չհանդիսացող ամեն մի պետություն իրավունք ուներ դառնալու Կոնվենցիայի մասնակից: <...> Անկարելի է պատկերացնել, որ նույնիսկ Կոնվենցիայի նախապատրաստմանը մասնակցած պետությունը հնարավորություն ունեցած լիներ Կոնվենցիայի մասնակիցը դառնալու <...> պահից առաջ բացառել մեկ ուրիշ պետություն: Չունենալով այդ Կոնվենցիայից բխող որեւէ իրավունք, տվյալ պետությունը չի կարող հավակնել նման իրավունքի, հիմք ընդունելով ՄԱԿ-ի անդամի իր կարգավիճակը կամ իրեն Ընդհանուր ժողովի ուղարկած ստորագրման առաջարկությունը:

Ուրիշ է ստորագրած պետության վիճակը <...> Ստորագրությունն իրենից առաջին քայլն է ներկայացնում Կոնվենցիային մասնակցելու ճանապարհին:

Ակնհայտ է, որ ստորագրությունն առանց վավերացման չի հանգեցնի ստորագրած պետության մասնակցությանը Կոնվենցիային: Այդուհանդերձ, ստորագրելը սահմանում է նման պետության նախնական կարգավիճակ: Նման կարգավիճակի կարեւորությունն ու արժեքը կարող են նվազել Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո: Բայց Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց թե առաջ եւ թե հետո նման կարգավիճակն առարկությունների առումով արդարացնում է ստորագրած պետության արտոնյալ կարգավիճակը չստորագրած եւ Կոնվենցիային չմիացած պետությունների նկատմամբ:

Ի տարբերություն նման պետությունների, Կոնվենցիան ստորագրած պետությունները որոշակի քայլեր են ձեռնարկել դրան մասնակցելու իրենց իրավունքի իրականացման նպատակով: Վավերացումից առաջ ստորագրման շնորհիվ ստեղծված կողմի նախնական կարգավիճակը ստորագրած պետությանը որպես նախազգուշական միջոց իրավունք է տալիս ձեւակերպելու նախնական բնույթ կրող առարկություններ: Դա կդադարի որեւէ ազդեցություն ունենալ, եթե ստորագրմանը չհաջորդի վավերացումը կամ եթե վավերացումից հետո դրանք ուժ ստանան[6]:

Վավերացումից առաջ ստորագրած պետության առարկությունը չի կարող անհապաղ իրավական արդյունք ունենալ վերապահում անող պետության նկատմամբ: Առարկությունը պարզապես ստորագրած պետության հնարավոր վերաբերմունքի արտահայտությունն ու դրսեւորումը կլինի Կոնվենցիայի մասնակից դառնալու պահին: <...> Եթե վավերացում տեղի չունենա, ապա դիտողությունը կկորցնի իմաստը:

Ելնելով այս նկատառումներից, Դատարանը <...> 7 թեր եւ 5 դեմ ձայներով քվեարկելով <...> հանգեց այն կարծիքին, որ (Հարց I-ի առնչությամբ— քանի դեռ վերապահումը համապատասխանում է Կոնվենցիայի առարկային ու նպատակին, վերապահում անող պետությունը կարող է Կոնվենցիայի մասնակիցը լինել, անկախ մեկ կամ մի քանի կողմերի առարկություններից: Հարց II-ի առնչությամբ— եթե վերապահման դեմ առարկող պետությունն այն համարում է Կոնվենցիայի առարկային ու նպատակին անհարիր, նա կարող է հրաժարվել նման պետությունը Կոնվենցիայի կողմ ճանաչելուց, իսկ եթե վերապահումը Կոնվենցիային այնքան էլ ներհակ չի գտնում, ապա կարող է պետությունը համարել Կոնվենցիայի մասնակից: Հարց III-ի առնչությամբ— Կոնվենցիան ստորագրած պետության կողմից վերապահմանն ուղղված առարկությունն ուժի մեջ կմտնի միայն վավերացումից հետո, բայց միայն Կոնվենցիան ստորագրելու կամ դրան միանալու իրավունք ունեցող եւ այն չօգտագործող պետության նմանօրինակ առարկությունը որեւէ արդյունք չի ունենա):

[Համատեղ հատուկ կարծիք ներկայացրին փոխնախագահ Գուերերոն եւ դատավորներ սըր Առնոլդ Մքնեյրը, Ռիդը եւ Հսու Մոն: Նրանց կարծիքով, ցեղասպանության Կոնվենցիան իրենից բացառություն չի ներկայացնում այն կանոններից, որ վերապահում անող պետությունը Կոնվենցիան արդեն վավերացրած պետությունների հավանությունը պետք է ստանա Կոնվենցիայի մասնակից համարվելու համար: Մյուս հատուկ կարծիքը ներկայացրեց դատավոր Ալվարեսը, որն ամեն տեսակ վերապահումները համարում էր ցեղասպանության Կոնվենցիային անհարիր: Միջազգային պայմանագրերի իրավունքին վերաբերող Վիեննայի 1969 թ. Կոնվենցիայի 20-րդ հոդվածը սահմանում է, որ վերապահումների վերաբերյալ դրույթներ ուղղակիորեն չնախատեսող պայմանագրերում միայն հստակ արտահայտված առարկությունն է անվավեր դարձնում վերապահումը, այն էլ՝ միայն առարկած պետության նկատմամբ, մինչդեռ 19-րդ հոդվածը արգելում է անել պայմանագրի առարկային ու թեմային ներհակ վերապահումներ:]

* International Court of Justice, I. C. J. Rep. 1951. P. 15.- L. C. Green International Law through the cases. Fourth Edition. The Carswell Company Limited. Toronto, Oceana Publications, Inc. Dobbs Ferry, New York, USA 1978- P. 573-579.

1. «Սույն Կոնվենցիայի մեկնաբանման, կիրառման կամ կատարման հարցերի առթիվ Պայմանավորվող Կողմերի վեճերը, ներառյալ ցեղասպանության համար այս կամ այն պետության պատասխանատվությանն առնչվող վեճերը... Միջազգային դատարանի քննությանն են հանձնվում վիճող կողմերից որեւէ մեկի պահանջով»:

2. Ընդհանուր ժողովի 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ի 96 (I) բանաձեւը, Կոնվենցիայի ներածականը եւ հոդված 1-ը:

3. Կոնվենցիայի ներածականը:

4. Այդ պրակտիկան փոխ առնվեց Ազգերի լիգայի գլխավոր քարտուղարի փորձից, լիգայի խորհրդի կողմից 1927 թ. այդ հարցին նվիրված զեկուցման ընդունումից հետո: - L. N. Official Journal. 1927- P. 800

5. Նման պրակտիկա հաստատվեց 1932 թ. Համամերիկյան դաշինքի կառավարիչների խորհրդի որոշմամբ եւ փոփոխվեց 1938 թ. Լիմայում Ամերիկյան պետությունների 8-րդ կոնֆերանսում: Տե՛ս Fenwick (1951) A. J. I. L, 146-147:

6. Վավերացման բնույթի մասին տե՛ս սըր Առնոլդ (լորդ) Մքնեյրի հատուկ կարծիքը Ambatielos Case Jurisdiction I. C. J.-ում, Rep. 1952, p-28-58...

N 17

Պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների նկատմամբ վաղեմության ժամկետի անկիրառելիության Կոնվենցիա

*(ընդունվել է 1968 թ. նոյեմբերի 26-ին, ուժի մեջ է մտել 1970 թ. նոյեմբերի 11-ին)**

Ներածություն

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները,

վկայակոչելով պատերազմի հանցագործների հանձնմանն ու պատժմանը վերաբերող ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի 1946 թ. փետրվարի 13-ի 3 (I) եւ 1947 թ. հոկտեմբերի 31-ի 170 (II) բանաձեւերը, Նյուրնբերգի Միջազգային ռազմական տրիբունալի Կանոնադրությամբ ու դատավճռով ճանաչված միջազգային իրավունքի սկզբունքները հաստատող 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ի 95 (I) բանաձեւը եւ 1966 թ. դեկտեմբերի 12-ի 2184 (XXI) ու 1966 թ. դեկտեմբերի 16-ի 2202 (XXI) բանաձեւերը, որոնցում որպես մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ հստակորեն դատապարտվում են մի կողմից առմասական բնակչության տնտեսական ու քաղաքական իրավունքների խախտումը եւ եւ մյուս կողմից՝ ապարթեիդի քաղաքականությունը,

վկայակոչելով պատերազմի հանցագործներին եւ մարդկության դեմ հանցագործություններ կատարած անձանց պատժելու վերաբերյալ ՄԱԿ-ի Տնտեսական ու սոցիալական խորհրդի 1965 թ. հուլիսի 28-ի 1074 D (XXXIX) եւ 1966 թ. օգոստոսի 5-ի 1158 (XLI) բանաձեւերը,

նշելով, որ պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների դատական հետապնդմանը կամ պատժմանն առնչվող ոչ մի հռչակագրում, ակտում կամ Կոնվենցիայում վաղեմության ժամկետի հետ կապված դրույթ չկա,

գտնելով, որ ըստ միջազգային իրավունքի պատերազմական հանցագործությունները եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունները դասվում են ամենածանր ոճիրների թվին,

ելնելով այն համոզմունքից, որ պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների համար արդյունավետորեն պատժելը կարեւոր գործոն է նման ոճիրների կանխման, մարդու իրավունքների եւ հիմնական ազատությունների պաշտպանության, վստահության ամրապնդման, ժողովուրդների համագործակցության խրախուսման եւ միջազգային խաղաղության ու անվտանգության ապահովման գործում,

նշելով, որ պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների նկատմամբ սովորական հանցանքների վաղեմության ժամկետին առնչվող ներքին իրավական նորմերի կիրառումը համաշխարհային հանրությանը լուրջ մտահոգություն պատճառող հարց է, քանի որ խոչընդոտում է նման հանցագործությունների պատասխանատուների դատական հետապնդմանն ու պատժմանը,

ընդունելով պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների նկատմամբ վաղեմության ժամկետը մերժող սկզբունքը սույն Կոնվենցիայով միջազգային իրավունքում հաստատելու, ինչպես նաեւ այդ սկզբունքի համատարած կիրառությունն ապահովելու անհրաժեշտությունն ու պատեհությունը,

պայմանավորվեցին հետեւյալի շուրջը.

Հոդված I

Վաղեմության որեւէ ժամկետ չի կիրառվում հետեւյալ ոճրագործությունների նկատմամբ (անկախ դրանց կատարման ժամանակից).

ա) պատերազմական հանցագործություններ, ինչպես դրանք սահմանվում են Նյուրնբերգի Միջազգային ռազմական տրիբունալի 1945 թ. օգոստոսի 8-ի Կանոնադրության մեջ եւ հաստատվում ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի 1946 թ. փետրվարի 13-ի 3 (I) եւ 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ի 95 (I) բանաձեւերում, ինչպես նաեւ, մասնավորապես, «լուրջ խախտումներ», որոնք թվարկված են պատերազմի զոհերի պաշտպանությանը վերաբերող 1949 թ. օգոստոսի 12-ի Ժնեւյան կոնվենցիաներում.

բ) մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ (անկախ պատերազմական կամ խաղաղ ժամանակներում կատարված լինելուց), ինչպես դրանք սահմանվում են Նյուրնբերգի Միջազգային ռազմական տրիբունալի 1945 թ. օգոստոսի 8-ի Կանոնադրության մեջ եւ հաստատվում ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի 1946 թ. փետրվարի 13-ի 3 (I) եւ 1946 թ. դեկտեմբերի 11-ի 95 (I) բանաձեւերում, զինված հարձակման կամ օկուպացման առաջ բերած տարագրությունն եւ ապարթեիդի քաղաքականության, ինչպես նաեւ ցեղասպանության հանցագործությունը կանխելու եւ դրա համար պատժելու 1948 թ. Կոնվենցիայում սահմանվող ցեղասպանության ոճրի հետեւանք հանդիսացող անմարդկային արարքներ, նույնիսկ եթե դրանք չեն խախտում այն երկրի ներքին օրենսդրությունը, որտեղ կատարվել են:

Հոդված II

Հոդված I-ում հիշատակված հանցագործություններից որեւէ մեկի կատարման դեպքում սույն Կոնվենցիայի դրույթները կիրառվում են պետական իշխանությունների ներկայացուցիչների եւ մասնավոր անձանց նկատմամբ, որոնք նման ոճիրներ են գործել կամ հանցակիցներ են, կամ ուրիշ անձանց ուղղակիորեն դրդում են նման ոճրագործությունների, կամ էլ դրանց կատարմանն ուղղված դավադրության մասնակիցներ են՝ անկախ դրանց ավարտունության աստիճանից, ինչպես նաեւ դրանց կատարումը թույլ տվող պետական իշխանությունների ներկայացուցիչների նկատմամբ:

Հոդված III

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են օրենսդրական կամ այլ բնույթի բոլոր անհրաժեշտ ներքին միջոցները ձեռնարկել, որպեսզի միջազգային իրավունքին համապատասխան պայմաններ ստեղծեն սույն Կոնվենցիայի հոդված II ում նշված անձանց հանձնման համար:

Հոդված IV

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են ըստ իրենց սահմանադրական արարողակարգի ձեռնարկել ամեն տեսակ օրենսդրական կամ այլ միջոցներ, որոնք անհրաժեշտ են, որպեսզի օրենքով կամ այլ եղանակով սահմանված վաղեմության ժամկետը չկիրառվի սույն Կոնվենցիայի հոդվածներ I-ում եւ II-ում նշված ոճիրների համար դատական հետապնդման եւ պատժման նկատմամբ, եւ որպեսզի նման ժամկետը վերացվի այնտեղ, որտեղ կիրառվում է այդ ոճիրների նկատմամբ: <...>

* Права человека. Сборник международных договоров. Нью Иорк. ООН, 1989, (ST/HR, 1/ Rev. 3) C. 165-168)

N 18

Ընդհանուր ժողովի բանաձեւ 3074 (XXVIII)

«Միջազգային համագործակցության սկզբունքները պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների մեջ մեղավոր անձանց հայտնաբերման, ձերբակալման, հանձնման եւ պատժման առումով»

*(ընդունված է 1973 թ. դեկտեմբերի 3-ին)**

Ընդհանուր ժողովը,

վկայակոչելով իր 1969 թ. դեկտեմբերի 15-ի 2583 (XXIV), 1970 թ. դեկտեմբերի 15-ի 2712 (XXV), 1971 թ. դեկտեմբերի 18-ի 2840 (XXVI) եւ 1972 թ. դեկտեմբերի 18-ի 3020 (XXVII) բանաձեւերը,

նկատի առնելով պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների մեջ մեղավոր անձանց դատական հետապնդման ու պատժման ապահովմանն ուղղված միջազգային միջոցների առանձնահատուկ անհրաժեշտությունը,

քննելով պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների մեջ մեղավոր անձանց հայտնաբերման, ձերբակալման, հանձնման եւ պատժման հարցում միջազգային համագործակցության սկզբունքների նախագիծը,

հայտարարում է, որ Միավորված ազգերի կազմակերպությունը, հետեւելով ժողովուրդների համագործակցության զարգացման եւ միջազգային խաղաղության ու անվտանգության պահպանման վերաբերյալ իր Կանոնադրության մեջ շարադրված սկզբունքներին ու նպատակներին, հռչակում է պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների մեջ մեղավոր անձանց հայտնաբերման, ձերբակալման, հանձնման ու պատժման հարցում միջազգային համագործակցության հետեւյալ սկզբունքները.

1. Պատերազմական հանցագործությունները եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունները, երբ եւ որտեղ էլ կատարված լինեն, ենթակա են քննության, իսկ նման հանցագործությունների կատարման ապացույցների ենթակա անձինք՝ որոնման, ձերբակալման, դատական պատասխանատվության եւ, մեղավոր ճանաչվելու դեպքում՝ պատժի:

2. Յուրաքանչյուր պետություն իրավունք ունի սեփական քաղաքացիներին դատել պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների համար:

3. Պետությունները երկկողմ եւ բազմակողմ հիման վրա համագործակցում են պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների կասեցման ու կանխման նպատակով եւ ըստ այդմ ձեռնարկում անհրաժեշտ ներքին եւ միջազգային միջոցներ:

4. Պետությունները միմյանց օժանդակում են նման հանցագործությունների կատարման մեջ կասկածվող անձանց հայտնաբերելու, ձերբակալելու եւ դատի տալու, իսկ մեղավոր ճանաչվելու դեպքում՝ նրանց պատժելու նպատակով:

5. Այն անձինք, որոնց նկատմամբ առկա են պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների ապացույցներ, ենթակա են դատական պատասխանատվության եւ, մեղավոր ճանաչվելու դեպքում՝ պատժի, որպես ընդհանուր կանոն՝ այն երկրներում, որտեղ նրանք կատարել են այդ հանցագործությունները: Ըստ այդմ պետությունները համագործակցություն են իրականացնում նման անձանց հանձնման հարցերում:

6. Պետությունները համագործակցում են 5-րդ կետում նշված անձանց դատական պատասխանատվության կանչելուն նպաստող տեղեկատվության եւ ննջական նյութերի հավաքման գործում եւ փոխանակում են նման տեղեկատվություն:

7. Տարածքային ապաստանին վերաբերող 1967 թ. դեկտեմբերի 14-ի Հռչակագրի 1-ին հոդվածին համապատասխան պետություններն ապաստան չեն տրամադրում որեւիցե անձի, եթե լուրջ հիմքեր կան ենթադրելու, որ նա կատարել է խաղաղության դեմ ուղղված հանցանք, պատերազմական հանցագործության կամ մարդկության դեմ ուղղված հանցանք, պատերազմական հանցագործություն:

8. Պետությունները չեն ձեռնարկում որեւէ օրենսդրական կամ այլ միջոց, որը կվնասեր պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղած հանցագործությունների մեջ մեղավոր անձանց հայտնաբերման, ձերբակալման, հանձնման եւ պատժման հարցում իրենց ստանձնած միջազգային պարտավորություններին:

9. Պատերազմական հանցագործությունների եւ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների կատարման ապացույցների ենթակա անձանց հայտնաբերման, ձերբակալման եւ հանձնման նպատակով գործակցելիս եւ մեղավոր ճանաչվելու դեպքում նրանց պատժելիս պետությունները գործում են Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության եւ Միջազգային իրավունքի սկզբունքների հռչակագրի այն դրույթների համաձայն, որոնք վերաբերում են Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրությանը համապատասխան պետությունների բարեկամական հարաբերություններին ու համագործակցությանը:

Права человека. Сборник международных договоров. Нью Иорк. ООН, 1989, С.169-170 (ST/HR/1/ Rev. 3)

■

Բերեզովսկին հեղաշրջում է նախապատրաստում Ռուսաստանում

Լոնդոնի «Գարդիան» թերթի երեկվա համարում հրապարակվել է նախկին ռուսաստանցի գործարար Բորիս Բերեզովսկու հարցազրույցը, որտեղ նա պատմում է Ռուսաստանում նախապատրաստվող հեղաշրջման մասին:

Մեծ Բրիտանիայում ապաստան գտած փախստական օլիգարխը հարցազրույցում բացահայտորեն ասում է. «Մենք պետք է ուժ կիրառենք ՌԴ վարչակարգը փոխելու համար»:

Բերեզովսկու խոսքերով, «Պուտինը կործանում է Ռուսաստանը, սահմանափակելով ժողովրդավարական բարեփոխումները, ճնշելով ընդդիմությանը, կենտրոնացնելով իշխանությունը եւ ոտնահարելով սահմանադրությունը»:

Ելցինի մերձավորագույն օլիգարխը հստակորեն ընդգծել է, որ անձամբ ֆինանսավորում է Ռուսաստանում գործող իր կողմնակիցների խմբին: Այդ մարդիկ զբաղվում են հեղաշրջման նախապատրաստությամբ: Բերեզովսկու խոսքերով, հեղափոխությունը հնարավոր է Ռուսաստանի ընտրախավի տարբեր խմբերի ներկայիս դիմակայության շնորհիվ:

Օլիգարխը հայտարարել է, որ ինքը չի վախենում սեփական խոսքերի պատճառով զրկվել քաղաքական ապաստանի կարգավիճակից, քանի որ Ալեքսանդր Լիտվինենկոյի գործի քննությունն իրավիճակը փոխել է իր օգտին:

ՌԴ նախագահի վարչակազմի մամլո քարտուղար Դմիտրի Պեսկովը «Գարդիանի» հրապարակման կապակցությամբ հայտարարել է, որ ՌԴ գլխավոր դատախազության քննիչները Բերեզովսկուն կարող են նորից հարցաքննել: «Նրա խոսքերը շատ հետաքրքրական են: Դա շատ նուրբ թեմա է», ընդգծել է Պեսկովը:

Ավելի վաղ՝ 2006 թ. Բորիս Բերեզովսկու նկատմամբ արդեն քրեական գործ էր հարուցվել սահմանադրական կարգի բռնի փոփոխման կոչերի կապակցությամբ: Նա «Էխո Մոսկվի» ռադիոկայանին տված հարցազրույցում խոսել էր «իշխանության բռնազավթման» նախապատրաստման մասին: Մեծ Բրիտանիայում փախստականի կարգավիճակ ստացած Բերեզովսկուն արտաքսելու ՌԴ արդարադատության մարմինների պահանջը, սակայն, չէր բավարարվել:

Թեհրանում գրավել են ԱՄՆ դեսպանության շենքը

Իրանում ԱՄՆ դեսպանությանը պատկանած շենքն անցել է իրանցիների ձեռքը: Լոնդոնի «Թայմս» թերթը տեղեկացնում է, որ շենքի գրավումը կազմակերպել է գործարար Հուսեյն Ալիխանին, որն իրանական դատարանում շահել է ԱՄՆ իշխանությունների դեմ հարուցված հայցը:

1992 թ. Բահամյան կղզիներում Ալիխանիին առեւանգել էին ամերիկացի դաշնային գործակալները, նրան ամբաստանելով ԱՄՆ կառավարության հակալիբիական պատժամիջոցների խախտման մեջ (Ալիխանին իբր մտադրվել էր Լիբիա անցկացնել գազագեներատորային կայանքների պահեստամասեր): Իրանցի գործարարը բանտում անցկացրել էր 105 օր:

Դրանից հետո Հուսեյն Ալիխանին դիմել էր Ֆլորիդայի նահանգի դատարանին, պահանջելով անօրինական ճանաչել ԱՄՆ իշխանությունների գործողությունները եւ իրեն վճարել 360 մլն դոլար: Բայց նրա հայցը չէր բավարարվել:

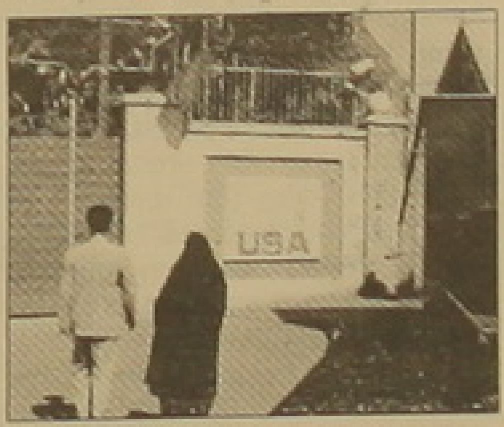

Չորս տարի առաջ Թեհրանի դատարանի միջոցով նա ԱՄՆ կառավարությունից պահանջել էր 550 մլն դոլար: Հատուցում ստանալու համար նա խնդրել էր իրեն հանձնել Թեհրանում ԱՄՆ դեսպանության նախկին շենքը: Խնդրանքը բավարարվել էր:

«Թայմսին» տված հարցազրույցում Ալիխանին ասել է, որ ինքը մտադիր է մի քանի շաբաթ հետո վերադառնալ Իրան ու անուրդի հանել ԱՄՆ դեսպանության շենքի հարկաբաժինները:

1979 թ. ԱՄՆ դեսպանատունը գրավել էին իմամ Ալի Խամենեիի հետեւորդները: Դեսպանատան աշխատակիցներն ազատություն էին ստացել միայն 1981 թ.: Այն ժամանակվանից շենքի մեծ մասը դատարկ է, որոշ հարկաբաժիններ հատկացված են Իսլամական հեղափոխության պահապանների կորպուսին եւ հակաամերիկյան թանգարանին:

ԱՄՆ պետդեպարտամենտում նախկին դեսպանատան գրավման կապակցությամբ հայտարարել են, որ դիվանագիտական հարաբերություններին վերաբերող Վիեննայի կոնվենցիայի համաձայն, նույնիսկ այն երկրներում, որոնց հետ խզված են դիվանագիտական հարաբերությունները, իշխանությունները պարտավոր են ներկայացուցչություններ շենքերը պաշտպանել ամեն տեսակ հարձակումներից:

ՀԲ ծառայողները պահանջում են բանկի նախագահի հրաժարականը

Վուլֆովից. «Սխալվել եմ եւ ներողություն եմ խնդրում»

Համաշխարհային բանկի ծառայողների ընկերակցությունը երեկ հայտարարել է, որ ՀԲ նախագահ Փոլ Վուլֆովիցը կորցրել է աշխատակիցների վստահությունը եւ պարտավոր է թողնել պաշտոնը: «Նա պարտավոր է ազնվորեն գործել եւ պաշտոնաթող լինել», ասվում է 10 հազար աշխատակիցների շահերը ներկայացնող ընկերակցության նամակում:

Փաստաթղթերի բովանդակությանը ծանոթացած Ֆրանս Պրեսի թղթակիցը հաղորդում է, որ բանկի ծառայողները ՀԲ տնօրենների խորհրդին կոչ են արել սկսել նոր նախագահի որոնումները, որը կվերականգնի կազմակերպության «բարի համբավը» եւ վարկատուների վստահությունը:

ՀԲ ծառայողները զայրացած են այն փաստից, որ հակակոռուպցիոն պայքարը սեփական կարգախոս դարձրած բանկի նախագահն իր լիբիացի ընկերուհու աշխատավարձը միանվագ ավելացրել է գրեթե 61 հազար դոլարով, մինչդեռ ՀԲ կանոններով թույլատրվող առավելագույն սահմանը 30 հազարն է:

Այդուհանդերձ, Սպիտակ տան ներկայացուցիչները լիակատար վստահություն են հայտնել Վուլֆովիցին: Ռոբերտ գործակալությունը հիշեցնում է, որ 2005 թ. հենց նախագահ Ջորջ Բուշն էր պաշտպանության փոխնախարար Փոլ Վուլֆովիցի թեկնածությունն առաջադրել ՀԲ նախագահի պաշտոնում:

Վուլֆովիցի լիբիացի ընկերուհի Շահա Ռիզան 2006 թ. Համաշխարհային բանկից տեղափոխվել էր «Ապագայի հիմնադրամ» ոչ կառավարական կազմակերպություն: Բայց 2007 թ. ապրիլին բանկի վարչությունը որոշեց քննել ֆինանսական խախտման միջադեպը, դա համախախտման ... «կադրային քաղաքականության լրջագույն ... խախտում»:

Ապրիլի 12-ին Վուլֆովիցը հայտարարեց. «Սխալվել եմ եւ ներողություն եմ խնդրում»: Նա ավելացրեց, որ ինքը կընդունի ՀԲ տնօրենների խորհրդի ամեն մի լուծում:

«Ֆայնենշլ թայմս» թերթի տվյալներով, ժամանակին Շահա Ռիզայի ռոճիկը բարձրացվել է Վուլֆովիցի անձնական կարգադրությամբ:

Շահա Ռիզան 2005 թ. ՀԲ Մերձավոր Արեւելքի հետ հաղորդակցության պատասխանատուն էր: «Ֆիգարո» թերթը տեղեկացնում է, որ նույն թվականի սեպտեմբերին՝ Վուլֆովիցի պաշտոնավարությունից 6 ամիս անց, նա տեղափոխվել է ԱՄՆ պետդեպարտամենտ:

Մամուլին փոխանցված ՀԲ ներքին փաստաթղթերի համաձայն, ռոճիկի անօրինական ավելացումից հետո Շահա Ռիզայի տարեկան աշխատավարձը կազմել է մոտ 200 հազար դոլար, որն ավելին է, քան ԱՄՆ պետքարտուղար Կոնդոլիզա Ռայսի աշխատավարձը:

Հիշեցնենք, որ Վուլֆովիցը հայտնի թուրքասեր է, իր նախկին պաշտոնում հաճախ է խոչընդոտել հայկական նախաձեռնությունները:

Պ. Բ.

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն ընդունել է Սբ. Թադեւոս վանքի հայտը

Իրանի «Մշակութային ժառանգության լրատվությունը» տեղեկացնում է, որ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն հավանություն է տվել «Համաշխարհային ժառանգության վայրերի» ցուցակում ընդգրկելու արեւմտյան Ադրբեջանի նահանգում գտնվող Սբ. Թադեւոս վանքը, որը ծանոթ է նաեւ «Քարա Քիլիսա» (սեւ եկեղեցի) անունով: **«Ազգը»** մարտի 24-ին հաղորդել էր հայտը ներկայացնելու մասին լուրը նշելով, որ եկեղեցին աշխարհի ամենահին սրբավայրերից է եւ շինարարությունը սկսվել է 1700 տարի առաջ: Պատմաբանների հավաստիացմամբ հենց այնտեղ է թաղվել Թադեւոս առաքյալը, որը Հայաստանի եւ Պարսկաստանի որոշ շրջաններ այցելելով, քրիստոնեություն է քարոզել: Եկեղեցին պատկանում է Իրանի հայկական համայնքին եւ ամեն տարի հայերի մի մեծ խումբ այցելում է մասնակցելու կրոնական արարողություններին:

Սպասվում է, որ շուտով ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Հուշարձանների եւ վայրերի միջազգային խորհուրդը» մասնագետների մի խումբ կուղարկի տեղում ծանոթանալու այդ եւ շրջակայքում գտնվող այլ եկեղեցիների վիճակին:

Իրանյան կողմը մեծ ջանքեր է գործադրել սրբատեղին «ժառանգության վայրերի» ցուցակում ընդգրկելու համար եւ վերջնական գրանցման դեպքում դա լինելու է 9-րդ իրանյան պատմական վայրը այդ ցանկում:

Հ. Ծ.

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ը (պատվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԾՁԲ - 07/7 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երեւանի քաղաքապետարանի «Երեւանի կառուցապատման ներդրումային ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՈԱԿ-ի կարիքների համար Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքի Բաբաջանյան փողոցին հարող տարածքում N 3 բնակելի շենքի կապիտալ շինարարության աշխատանքների տեխնիկական հսկողության ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 675 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» Հ/Հ 247010010343 «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք.Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ. 28-93-25 հանձնաժողովի քարտուղար՝ Կ. Դրամբյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 12.30-ն:

United Nations Development Programme

Հետաքրքրության նամակ

ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրերի հայաստանյան գրասենյակը հայտարարում է գրասենյակային պիտույքների մատակարարման մրցույթ:

Ցանկացողները մրցույթին մասնակցելու անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերը կարող են ձեռք բերել այցելելով ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակ՝ Պետրոս Ադամյան 14, դիմել Գագիկ Շահինյանին՝ 56 60 73 լր. 119: Փաստաթղթերի ներկայացման վերջնաժամկետը՝ 2007 ապրիլի 20, ժամը՝ 17:00:

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ բնապահպանության նախարարության ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալության կողմից՝ ՀՀ ջրային օրենսգրքի եւ ՀՀ կառավարության 07.03.03 թ. N 217-Ն եւ N 218-Ն որոշումների պահանջների համաձայն, մշակվում է **«Մեծ քանաքեռ» ՍՊԸ-ի**՝ ՀՀ Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գետից ոռոգման նպատակով տրվող N երկրորդ ջրառի վրա ՓՀԷԿ-ի կառուցում:

Բոլոր շահագրգիռ անձինք, ովքեր կցանկանան ծանոթանալ փաստաթղթի նախագծի նախնական տարբերակին, կարող են աշխատանքային օրերին ժամը 17-18-ը դիմել ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն (հասցեն՝ Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ):

Հասարակայնության կողմից փաստաթղթի նախնական տարբերակի լսումը տեղի կունենա 2007 թ. ապրիլի 18-ին, ժամը 16-00, Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն

Հավաստագրեր հանձնվեցին հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչներին

Ապրիլի 2-13-ը հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների համար Կենտրոնական բանկի կողմից Ֆինանսաբանկային քոլեջում կազմակերպվել էր «Տնտեսագիտություն, տեսություն եւ կիրառություն» թեմայով վերապատրաստման դասընթաց:

Այսօր դասընթացին մասնակցած թիվ 7, 11, 14, 37, 42, 59, 64, 78, 83, 90, 91, 97, 122, 129, 149, 171, 172, 184 դպրոցների թվով 15 ուսուցիչներին Ֆինանսաբանկային քոլեջում հանձնվեցին հավաստագրեր:

Դասընթացը հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների համար նախատեսված վերապատրաստման գործում Կենտրոնական բանկի նախաձեռնած առաջին քայլն էր: Ընթացիկ տարում նախատեսվում է կազմակերպել եւս մի քանի վերապատրաստման դասընթացներ:

ԿԲ մամուլի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջարկում ենք համակարգչային ծառայություններ. օպերացիոն համակարգի տեղադրում, վիրուսների մաքրում, դիագնոստիկա, լոկալ ցանցերի տեղադրում:

Համակարգչային ուսուցում. Windows OS, տարբեր ծրագրեր: Խորացումը ըստ ցանկության:

Հեռ. 010 27 11 06, 091 71 89 03 Տիրան

e-mail: outsider1024@rambler.ru

ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը «Արդյոմ-Ս.Ս.Ս. Գրուպ» ՍՊԸ, Աշտարակի քաղաքապետարանը 2007 թ. մայիսի 3-ին, ժամը 14-00 կազմակերպում են հասարակական լսումներ Երեւան-Աշտարակ ավտոմայրուղու աջակողմյան հատվածում նախատեսվող գազալիցքավորման կայանի աշխատանքային նախագծի վերաբերյալ: Ցանկացողները փաստաթղթերի հետ կարող են ծանոթանալ Կոմիտասի 29 եւ Հովսեփ Էմինի 14 հասցեներում:

ԱԶԳ

Մշակույթ

ԼԻԲԱՆԱՆ

Արժեքավոր նոր հրատարակություններ

Լիբանանահայ պարբերականները հաղորդում են, որ լիբանանահայ եւ առհասարակ հայկական գրահրատարակչությունը վերջին ամիսներին հարստացել է եւս մի քանի արժեքավոր հրատարակություններով: Դրանցից ուշագրավ են հետեւյալները.

• ԵՊՀ բանասիրական ֆակուլտետի շրջանավարտ, Երեւանի «Հրաչյա Աճառյան» համալսարանի պատվավոր դոկտոր, ՌԱԿ «Զարթօնք» օրաթերթի խմբագիր, լեզվաբան Պարույր Աղպաշյանի «Արեւմտահայ գրողներու լեզուամտածողութիւնն ու բառապաշարային շերտաւորումները» խորագրով ուսումնասիրությունը՝ 160 էջ ծավալով: Աղպաշյանը ներկայացրել եւ քննարկել է հայ ինը գրողների (Արփիար Արփիարյան, Եղիա Տեմիրճիպաշյան, Միքայել Կյուրճյան, Թլկատինցի, Գրիգոր Զոհրապ, Տիգրան Կամսարական, Լեւոն Բաշալյան, Միքայել Նալբանդյան եւ Մուրացան. ինչպես հայտնի է, վերջին երկուսը արեւելահայ են, հետեւաբար գրքի խորագիրը ճշտման կարիք ունի) լեզվապաշարն ու լեզվամտածողությունը՝ գրաբարի ազդեցությունը, նորահնար բառերի, դարձվածքների եւն. օգտագործումը, լեզվաոճական առանձնահատկությունները եւն: Գրքի երկրորդ մասում լույս են տեսել հայրենի մի քանի լեզվաբանների, բառարանագիրների եւ բանասերների (Ներսես Մկրտչյան, Արուսյակ Ն. Մուրադյան, Սիրաք Գյուլբուդաղյան, Սերգեյ Աբրահամյան, Հովհաննես Բարսեղյան եւ Վարագ Առաքելյան) հրատարակությունների գրախոսություններ:

• Լիբանանահայ վաստակաշատ մտավորականներ Պետրո Սիմոնյանի եւ Ժիրայր Դանիելյանի խմբագրությամբ, «Շիրակ» հրատարակչություն-տպարանից լույս է տեսել Սոցիալ-դեմոկրատ Հնչակյան կուսակցության երկարամյա ղեկավարներից Վահրիճ Ճերեճյանի ու նրա մասին «Վահրիճ Ճերէճեան. Կեանքին եւ մտածողութեան ընդմէջէն» խորագրով հատորը՝ 490 էջ ծավալով: Հատորը բաղկացած է 8 մասերից, որոնցից առաջիններն ունեն հետեւյալ վերնագրերը. «Յուշեր եւ էջեր օրագրէն», «Լիբանանին հետ», «Հայկական դատը եւ ազգային ազատագրական պայքարները», «Հայաստան» (ՍԴՀԿ դիրքորոշումները վերանկախացած ՀՀ նկատմամբ): Հինգերորդ եւ վեցերորդ մասերը բովանդակում են Վ. Ճերեճյանի հրապարակախոսական եւ հռետորական ելույթները: Յոթերորդ մասում տեղ են գտել Ճերեճյանի հետ կատարված 5 հարցազրույցներ: Վերջին մասում վերատպվել են Վ. Ճերեճյանի «Գնդակահարուած սէրը» պատմվածքների հատորի մասին վկայությունները:

Հատորը հրատարակվել է Վ. Ճերեճյանի այրի՝ տիկին Վերժին Ղուկասյան-Ճերեճյանի նախաձեռնությամբ:

• Համազգայինի «Վահե Սեթյան» տպարանից գրքեր նույն օրերին (մարտի երկրորդ կեսին) միանգամից լույս են տեսել երկու կարեւոր հրատարակություններ: Առաջինն է «Նիւթեր ՀՅԴաշնակցութեան պատմութեան համար» փաստաթղթերի մատենաշարի Ե հատորը՝ Երվանդ Փամբուքյանի խմբագրությամբ (նախորդ հատորները պատրաստել ու խմբագրել է Հրաչ Տասնապետյանը): Վերահրատարակվել է շարքի Գ հատորը: Հինգ հատորների միասնական գինը 50 ամ. դոլար է:

Երկրորդ հատորը Հրաչ Տասնապետյանի «Յօդուածներու ժողովածու»-ն է՝ 640 էջ ծավալով: Հեղինակը երկար տարիներ եղել է ՀՅԴ բյուրոյի անդամ, Համազգայինի «Նշան Փալանճեան», ապա՝ «Մելգոնեան եւ Հայկ Արսլանեան» ճեմարանների տնօրեն: Հատորը մեկտեղում է Հ. Տասնապետյանի հրապարակագրական էջերը, ուսումնասիրությունները, զանազան առիթներով արտասանած սրտի խոսքերը, հոդվածները եւ այլն: Շնորհանդեսը տեղի է ունեցել Համազգայինի Կենտրոնական վարչության եւ միության ճեմարանի տնօրենության համատեղ կազմակերպած ու Հ. Տասնապետյանի հիշատակին նվիրված հանդեսի ընթացքում (մարտի 28-ին), ուր ելույթ են ունեցել Մեծի Տանն Կիլիկիո դպրեվանքում Տասնապետյանին աշակերտած, ներկայումս Բերիո (Հալեպ) թեմի առաջնորդ Շահան եպս. Սարգիսյանը եւ ՀՅԴ բյուրոյի անդամ, Համազգայինի Կենտրոնական վարչության ատենապետ Մկրտիչ Մկրտիչյանը:

• «Տոնիկյան» հրատարակչություն-տպարանից լույս է տեսել Անահիտ Փ. Տոնիկյանի «Անուշ ըլլայ» գունավոր եւ գեղատիպ հատորը: Այս գրքում եւս, բազմաթիվ հատորների հեղինակը ներկայացնում է «շուրջ 500 գունատիպ պատկերազարդ խոհագիրներ» տարբեր ճաշատեսակների, մասնավորապես «հայկական եւ արաբական (արեւելյան) հանրածանօթ անուշեղէններու» պատրաստության մասին:

Մի քանի խոսք էլ լիբանանահայ պարբերական մամուլի նորությունների մասին:

Ինչպես հայտնի է, ՀՅԴ «Ազդակ» օրաթերթը ամբողջ տարին նշում է իր 80-ամյակը: Թերթը լույս է տեսնում շաբաթը վեց անգամ՝ Ա-2 չափսի 10 էջ ծավալով՝ ունենալով մի քանի հավելվածներ ու հատուկ թողարկումներ:

2001 թ. հունիսի 8-ից շաբաթական մեկ անգամ պարբերականությամբ եւ Ա-2 չափսի 12 էջ ծավալով լույս տեսած, ՍԴՀԿ օրգան «Արարատ» օրաթերթը (հրատարակվում է 1937 թ. նոյեմբերի 7-ից) մարտի վերջին օրերից լույս է տեսնում շաբաթը երեք անգամ պարբերականությամբ՝ Ա-2 չափսի 4 էջ ծավալով: Պարբերականության փոփոխությանը նախորդել է թերթի օժտումը համակարգչային ժամանակակից սարքավորումներով:

Իսկ 1937 թ. սեպտեմբերի 26-ից հրատարակվող ՌԱԿ օրգան «Զարթօնք» օրաթերթը (նա աշխարհում ՌԱԿ երկրորդ օրաթերթն էր՝ Կահիրեի «Արեւ»-ից հետո, որը վերջերս լույս է տեսնում շաբաթը երեք անգամ) պարզապես ... լույս չի տեսնում (վերջին համարը եղել է ս. թ. հունվարի 10-ին): Հետաքրքրական է, թե ինչ են մտածում եւ անում ՌԱԿ Կենտրոնական եւ Լիբանանի Շրջանային վարչությունները ի տես այս անոթաբեր երեւույթի...

Մարտի վերջին թողարկվել է «Կամար» գրականության եւ արուեստի անկախ պարբերաթերթի 3-րդ համարը (կանդրադառնանք առանձին):

Մարտի առաջին կեսին լույս է տեսել հայ երեխաների համար նախատեսված եւ լատինատառ «Arevig» անունը կրող Childrens magazine-ի issue No. 1-ը (չզարմանաք այս օտարալեզու եւ օտարագիր նշումների համար, որոնք տպագրվել են հանդեսի առաջին շապիկի վրա): Հրատարակիչն է Cadmus Project հրատարակչական հաստատությունը, պատասխանատու խմբագիրը՝ Սոսի Բերբերյանը: Շնորհանդեսի հանդիպումը կայացել է մարտի 9-ին՝ Հայ կաթոլիկների Ս. Խաչ եկեղեցու սրահում (եկեղեցու ժողովրդապետն է հայկական ազգային արժեքների, մասնավորապես արեւմտահայերենի անաղարտության նախանձախնդիր, բազմավաստակ մտավորական Հ. Անդրանիկ ծ. վրդ. Կռանյանը): Ըստ Ս. Բերբերյանի՝ ամսագրի «գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ հայ փոքրիկին մտային, ձեռային եւ երեւակայութեան կարողութիւններուն զարգացումը»: Հետաքրքրական է հարց տալ խմբագրին եւ հրատարակչին. ինչ էք զարգացնելու հայ երեխայի մոտ ձեր խառնալեզու-խառնագիր «հայերենով», չէ՞ք ամաչում հայոց ամենամեծ սրբի գրերը լատինական գրերով եւ հայոց լեզուն օտար լեզու(ներ)ով փոխարինելու համար: Հուլիոս Կեսարի ոճով իրավունք ունենք հարց ուղղելու Կռանյան վարդապետին՝ «Դո՞ւն ալ, Բրուտոս...»: Նման խայտառակությամբ «հայկական» պարբերականի ծնունդը չենք կարող ողջունել: Հույս հայտնենք, որ ամսագրի պատասխանատուները հաջորդ համարում կվերադառնան իրենց ազգային լեզվամտածողությանը ու չեն խաթարի հայ երեխաների հայեցի դաստիարակությունը:

ԳԵՈՐԳ ՅԱԶԸՃԵԱՆ

Իրենն է, ուրիշ ոչ ոքինը եւ շատերինը

Գեղանկարիչ Հայկազ Սողոմոնյանը ստեղծագործել է առանց ժամանակի չափանիշներին ու մտածողությանը տուրք տալու: Ստեղծագործել է այնպես, ինչպես մտածել է: Այն, ինչ ստեղծել է՝ իրենն է յուրօրինակությամբ ու տեսակով եւ ուրիշ ոչ ոքինը: Այսպիսին է վերաբերմունք-գնահատականը գեղանկարչի թողած ժառանգությանը նրա գործընկերների, ուսուցիչների, իրեն ճանաչող-չճանաչողների:

Ինքը՝ Հայկազ Սողոմոնյանը, իր հեղինակած շուրջ հազար կտավներից մի քանիսն է անվանակոչել՝ ընտրությունը թողնելով դիտողի ազատ մտածողությանը: Գեղանկարչի մտածողությունն էլ ազատ է՝ ուսանողական տարիներից դեռ փնտրել ու հասու է դարձել ձեւի մատուցման իր եղանակին, որը ոչ մի կերպ չի տեղավորվել պարտադրված սոցռեալիզմի պահանջներում: Գեղանկարչության մեջ իր ժամանակի նոր մտածողության կրողներից է եղել Հայկազ Սողոմոնյանը: Նրա գործերը խոսում են դիտողի ոչ միայն մտածողության, այլեւ զգացողությունների, զգացմունքների հետ: Ասելիքը գեղեցիկի լեզվով է, դրսեւորումը՝ խիստ ինքնատիպ: Գեղանկարչի երկու անհատական ցուցահանդեսները նրա երիտասարդ տարիներին էր եւ հատկապես հիշարժան է 1978 թվականի ցուցահանդեսը, որ Հայոց ցեղասպանության թեմայով էր:

Մարդու եւ ստեղծագործողի համարձակությունը դրսեւորել է մշտապես ու մնացել այդպիսին մինչեւ հնարավոր վերջը, որ եղել է 2003 թվականին՝ վաղաժամ: Այսօր լրացավ նրա ծննդյան 55-ամյակը: Հոբելյանը նշվեց երեկ Նարեկացի արվեստի միությունում բացված հետմահու անհատական ցուցահանդեսով եւ գեղանկարչին ճանաչած մարդկանց մեկտեղմամբ:

Ներկաների խոսքը լուսավոր հիշողությունների ոլորտից էր, դիտումից ստացած տպավորությունը դեռ կշարունակվի յուրաքանչյուրի մտքում...

Ցուցադրված քսանյոթ գործերում կնոջ ներկայությունը ամենուր է ու պատմում է մարդու, հասարակության երազանքներից, ձգտումներից, ձեռքբերումներից, հիացմունքից, հիասթափությունից, ակնկալիքներից... Տարբեր է նկարչի ասելիքը եւ նույնքան տարբեր է դիտողի վերցրածը, ընդհանուր է Հայկազ Սողոմոնյանի գործերի արժեքավորության մասին կարծիքը, որ լիովին ասված չէ, քանի որ գեղանկարչի ներկայացվածությունը բավականաչափ չէ:

ՆՈՒՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Վախճանվեց Կուրտ Վոնեգուտը

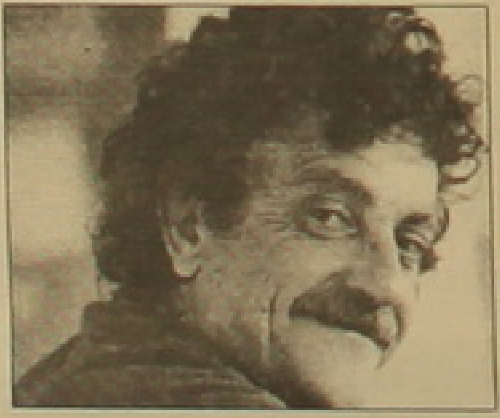

Մանհեթենի (ԱՄՆ) իր տանը 84 տարեկանում վախճանվել է 20-րդ դարի ամերիկյան գրականության ձեւավորման գործում իր նշանակալի ներդրումն ունեցած, անժխտելիորեն յուրահատուկ ոճի տիրապետող գրող-սատիրիկ Կուրտ Վոնեգուտը:

Ինդիանապոլիսում (ԱՄՆ) գերմանա-ամերիկացի ծնողների ընտանիքում 1922 թ. նոյեմբերի 11-ին ծնված, երկու տասնյակից ավելի գրքերի հեղինակը հիանալի վարպետությամբ կարողանում էր համատեղել սեւ հումորը, երգիծական խոսքը եւ անզուգական երեւակայությունը իր ստեղծագործություններում, որոնցից կարելի է նշել «Կատվի օրորոցը» (1963 թ.), «N 5 սպանդանոցը» (1969 թ.), «Աստված օրհնի Ձեզ, պրն Ռոուզուոթրը» (1965 թ.) եւ «Մարդն առանց երկրի» (2005 թ.)՝ վերջին հատորը, որից մի հատված «Վոնեգուտյան բլյուզ ծնված Ամերիկային» խորագրի ներքո ներկայացրել ենք անցյալ տարի «Ազգի» ապրիլի 15-ի մշակութային ներդիրում:

Ավելացնենք, որ նրա «Կապտամորուսը» (1987 թ.) վեպը, որն անդրադառնում է Մեծ եղեռնը տեսած Ռաբո Կարաբեկյանի մտացածին ինքնակենսագրությանը, հրատարակվել է հայերեն 2004-ին տաղանդավոր արձակագիր Դիանա Համբարձումյանի թարգմանությամբ:

Հետագայում խոստանում ենք առավել հանգամանալից ներկայացնել գրողին:

Հ. Ծ.

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ը (պատվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԾՁԲ - 07/5 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երեւանի քաղաքապետարանի «Երեւանի կառուցապատման ներդրումային ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՈԱԿ-ի կարիքների համար Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքի Բաբաջանյան փողոցին հարող տարածքում N 1 բնակելի շենքի կապիտալ շինարարության աշխատանքների տեխնիկական հսկողության ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 675 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» Հ/Հ 247010010343 «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք.Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ. 28-93-25 հանձնաժողովի քարտուղար՝ Կ. Դրամբյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 10.30-ն:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ը (պատվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԾՁԲ - 07/6 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երեւանի քաղաքապետարանի «Երեւանի կառուցապատման ներդրումային ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՈԱԿ-ի կարիքների համար Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքի Բաբաջանյան փողոցին հարող տարածքում N 2 բնակելի շենքի կապիտալ շինարարության աշխատանքների տեխնիկական հսկողության ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 675 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» Հ/Հ 247010010343 «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք.Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ. 28-93-25 հանձնաժողովի քարտուղար՝ Կ. Դրամբյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 11.30-ն:

Առաջատարների դիրքերն անփոփոխ են

Դրեզդենում ընթացող շախմատի Եվրոպայի անհատական առաջնության 9-րդ տուրը բավական հաջող էր Հայաստանի ներկայացուցիչների համար: Միակ պարտությունը կրեց Ռաֆայել Վահանյանը՝ զիջելով Ֆլորիան Հանդկեին: Վահանյանը չորրորդ անընդմեջ պարտությունը կրեց:

EURO 2007 CHESS EUROPEAN CHAMPIONSHIP DRESDEN

Կանանց մրցաշարում Էլինա Դանիելյանը շարունակում է առաջատարների հետապնդումը: Հերթական տուրում նա ոչ-ոքի ավարտեց պարտիան Տրանգ Հոանգի հետ: Էլինան 9 տուրից հետո 6,5 միավորով ընթանում է 6-րդ տեղում: Առաջատարների խմբին է մոտենում Լիլիթ Մկրտչյանը: Սվետլանա Չերեդնիչենկոյի նկատմամբ տոնած հաղթանակը հնարավորություն ընձեռեց վաստակել 5,5 միավոր: Նրանից մեկ միավոր է հետ մնում Սիրանուշ Անդրեասյանը, որը ոչ-ոքի խաղաց ադրբեջանցի շախմատիստուհի, գրոսմայստեր Փիրուզա Վելիխանլիի հետ:

Կանանց մրցաշարային աղյուսակը 8 միավորով շարունակում է գլխավորել ռուսաստանցի Տատյանա Կոսինցեւան: 9-րդ տուրում նա ոչ-ոքի խաղաց իր քրոջ՝ Նադեժդայի հետ, որն այդ պահին ընթանում էր 2-րդ տեղում եւ առաջատարից հետ էր մնում մեկ միավորով: Նադեժդային միավորներով (7-ական) հավասարվեցին Եկատերինա Աթալիկն ու Եկատերինա Կորբուտը: Աթալիկը հաղթեց Ռայլիխին, իսկ Կորբուտը պարտության մատնեց Լելա Ջավախիշվիլուն:

Տղամարդկանց մրցաշարում էլ առաջատարը նույնն է՝ ուկրաինացի Անդրեյ Վոլոկիտինը, որը ոչ-ոքի ավարտելով պարտիան Վլադիմիր Մալախովի հետ, վաստակեց 7 միավոր: Շախմատիստների մի ստվար խումբ 6,5-ական միավորով հետապնդում է առաջատարին: Հայաստանցի շախմատիստներից լավագույն արդյունքն ունեն Արտաշես Մինասյանն ու Տիգրան Պետրոսյանը, որոնք վաստակել են 6-ական միավոր: 5,5-ական միավոր ունեն Աշոտ Անաստասյանը, Արման Փաշիկյանը եւ Զավեն Անդրեասյանը: Գաբրիել Սարգսյանի, Կարեն Ասրյանի եւ Տիգրան Քոթանջյանի հաշվին գրանցված է 5-ական միավոր, Վահանյանն ունի 4 միավոր: Նշենք, որ Սարգսյանն ու Մինասյանը մեր պատվիրակներից միակն են, որ դեռեւ չեն պարտվել:

9-րդ տուրում իրենց օգտին հաղթանակներ գրանցեցին Կարեն Ասրյանը, Աշոտ Անաստասյանը եւ Արման Փաշիկյանը: Պարտիաները ոչ-ոքի ավարտեցին Սարգսյանը, Մինասյանը, Պետրոսյանը, Քոթանջյանը եւ Անդրեասյանը:

Գերազանցվեցին հանրապետական ռեկորդները

Վանաձորում ավարտվեց ծանրամարտի Հայաստանի երիտասարդական առաջնությունը, որի պարգեւները վիճարկեցին 62 ծանրորդներ: Հատկապես հաջող ելույթ ունեցան Սեւակ Սահակյանը (105 կգ) եւ գերծանրքաշային Արտակ Մկրտչյանը, որոնք չեմպիոնի կոչումը նվաճեցին հանրապետական ռեկորդով: Սեւակը թարմացրեց մինչեւ 105 կգ քաշային կարգում երկամարտի հանրապետական ռեկորդը՝ ցույց տալով 378 կգ արդյունք, իսկ Արտակը գերծանրքաշայինների երկամարտի լավագույն արդյունքը հասցրեց 392 կգ-ի:

Քաշային մյուս կարգերում հանրապետության չեմպիոններ հռչակվեցին Ռուբեն Մամոյանը (56 կգ), Ժորա Խալաթյանը (62 կգ), Արայիկ Միրզոյանը (69 կգ), Արամ Անդրիկյանը (77 կգ), Տարոն Թովմասյանը (85 կգ) եւ Ռաֆիկ Հակոբյանը (94 կգ):

Ըստ ծանրամարտի երիտասարդական հավաքականի ավագ մարզիչ, Եվրոպայի բազմակի չեմպիոն եւ մրցանակակիր Աշոտ Դանիելյանի, արդյունքները գոհացնող են: Առաջնության արդյունքներով կկազմավորվի Հայաստանի երիտասարդական հավաքականը, որը կնախապատրաստվի հունիսի 9-ին Պրահայում մեկնարկող աշխարհի երիտասարդական առաջնությանը:

Ծանրորդները սկսում են մրցավեճը

Այսօր Ֆրանսիայի Ստրասբուրգ քաղաքում մեկնարկում է ծանրամարտի Եվրոպայի հերթական առաջնությունը: Հայաստանն այդ մրցումներին կներկայացնեն 12 ծանրորդներ: Կանանց մրցաշարում մրցահարթակ դուրս կգան Թեհմինե Կարապետյանը (53 կգ), Մելինե Դալուզյանը (63 կգ), Նազիկ Ավդալյանը (69 կգ) եւ Հռիփսիմե Խուրշուդյանը (75 կգ): Տղամարդկանց մրցաշարում մեդալների համար մրցավեճի կբռնվեն Արսեն Թամրազյանը (62 կգ), Տիգրան Գ. Մարտիրոսյանը (69 կգ), Գեւորգ Դավթյանն եւ Արա Խաչատրյանը (երկուսն էլ՝ 77 կգ), Արսեն Մելիքյանն ու Տիգրան Վ. Մարտիրոսյանը (երկուսն էլ՝ 85 կգ), Արթուր Բաբայանը եւ Արթուր Գեւորգյանը (երկուսն էլ՝ 105 կգ):

Իսպանական եռյակը կիսաեզրափակիչում

ՈւԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկությունը վերածվել է Իսպանիայի գավաթի մրցաշարի: Կիսաեզրափակիչ մտած չորս թիմերից երեքը ներկայացնում են Իսպանիան: Այս երկրի երեք պատվիրակներն էլ հաջողությամբ հաղթահարեցին քառորդ եզրափակիչի արգելքը:

Պատասխան հանդիպումներից առաջ կիսաեզրափակիչի ուղեգրերի համար մրցավեճում ամենադյուրինը «Օսասունայի» խնդիրն էր: Վերջինս հյուրընկալվելիս 3-0 հաշվով ջախջախել էր «Բայերին» եւ գործնականում լուծել հաջորդ փուլ մտնելու խնդիրը: Պատասխան խաղում էլ «Օսասունան» հաղթեց շնորհիվ Խուանլոփ խփած միակ գոլի:

Թերեւս ավելի դժվար էր ՈւԵՖԱ-ի գավաթակիր «Սեւիլիայի» խնդիրը, որին հարկ էր «Տոտենհեմի» հետ արտագնա խաղում պահպանել սեփական դաշտում ձեռք բերած մեկ գնդակի առավելությունը: Եվ դա իսպանացիներին հաջողվեց: Արդեն խաղասկզբում «Սեւիլիան» երկու արագ գոլ խփեց եւ փաստորեն վճռեց մրցակցության ելքը, քանի որ ընդհանուր հաղթանակի համար անգլիացիներին անհրաժեշտ էր չորս անգամ գրավել մրցակցի դարպասը: Սակայն «Տոտենհեմն» ի վիճակի եղավ միայն 2 գոլ խփել ու խուսափել սեփական դաշտում էլ պարտություն կրելուց:

Իսպանիայի 3-րդ ներկայացուցիչը՝ «Էսպանյոլը», որ առաջին խաղում սեփական հարկի տակ 3-2 հաշվով պարտության էր մատնել «Բենֆիկային», Լիսաբոնում կարողացավ խաղն ավարտել ոչ-ոքի (0-0) եւ իրավունք ստացավ շարունակել պայքարը:

Իսպանական եռյակի հետ կիսաեզրափակիչում պատվավոր մրցանակի համար պայքարը կշարունակի գերմանական «Վերդերը»: Առաջին խաղում հյուրընկալվելիս խաղն ավարտելով ոչ-ոքի (0-0), «Վերդերը» Բրեմենում ջախջախեց «Ալկմաարին» (4-1): Վերջապես իր հաշվին գոլ գրանցեց անվանի ռմբարկու Միրոսլավ Կլոզեն, որը վերջին անգամ աչքի էր ընկել հունվարի 31-ին: Նա 36-րդ րոպեին առաջ մղեց «Վերդերին» (2-1), իսկ 2-րդ խաղակեսում գլխի հարվածով ամրապնդեց թիմի հաղթանակը:

Կիսաեզրափակիչի զույգերը

26.04 «Օսասունա» (Իսպանիա)-«Սեւիլիա» (Իսպանիա)

«Էսպանյոլ» (Իսպանիա)-«Վերդեր» (Գերմանիա)

03.05 «Սեւիլիա» (Իսպանիա)-«Օսասունա» (Իսպանիա)

«Վերդեր» (Գերմանիա)-«Էսպանյոլ» (Իսպանիա)

Հայ հոկեյիստները հանդես կգան Իռլանդիայում

Հոկեյի Հայաստանի ազգային հավաքականը Իռլանդիայի Դանդալկ քաղաքում կմասնակցի աշխարհի առաջնության երրորդ դիվիզիոնի մրցաշարին: Մեր հավաքականի մրցակիցները կլինեն Նոր Զելանդիայի, Հարավային Աֆրիկայի Հանրապետության, Իռլանդիայի, Լյուքսեմբուրգի եւ Մոնղոլիայի ընտրանիները: Մրցաշարը կմեկնարկի ապրիլի 15-ին եւ վերջնագիծը կհատի 21-ին: Առաջնության արդյունքներով լավագույն երկու հավաքականները հաջորդ տարի իրավունք կնվաճեն հանդես գալու երկրորդ դիվիզիոնում:

«Մանչեսթր յունայթեդը» ամենահարուստ ակումբն է

«Ֆորբս» ամսագրի վարկածով աշխարհի ամենահարուստ ակումբը «Մանչեսթր յունայթեդն» է, իսկ ամենաբարձր վարձատրվող ֆուտբոլիստը՝ Ռոնալդինյոն: Թեեւ «Մանչեսթր յունայթեդի» տարեկան եկամուտը 310 մլն դոլար է, ակումբի գինը 1 մլրդ 453 մլն դոլար է: 2-րդ տեղում Մադրիդի «Ռեալն» է, որը գնահատվում է 1 մլրդ 36 մլն դոլար, թեեւ տարեկան եկամուտը (374 մլն դոլար) գերազանցում է անգլիական ակումբին: 3-րդ հորիզոնականը զբաղեցնում է Լոնդոնի «Արսենալը» (915 մլն դոլար), որի տարեկան եկամուտը 216 մլն դոլար է: Աշխարհի ամենահարուստ ակումբների թվում են նաեւ «Բարսելոնը», «Միլանը», «Չելսին», «Յուվենթուսը», «Ինտերը», «Շալկե-04»-ն ու «Բավարիան»:

Աշխարհում ամենաբարձր վարձատրվող Ռոնալդինյոն տարեկան վաստակում է 29,5 մլն դոլար: Այս ցուցանիշով նրան շատ քիչ է զիջում Դեվիդ Բեքհեմը (29,1 մլն դոլար):

Ձեւ N1

ՀԱՇՎԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ
առ 01.01.2007 թ.

ծածկագիր

Կազմակերպության անվանումը «Ժ.Գ.Ս.» ՍՊԸ
[illegible]
29011002786
01833037
հազ. դրամ
Անդրանիկի 64 բն. 29
[illegible]
հեռ. 77-21-31

ԱԿՏԻՎ	տող	Նախորդ տարվա վերջին	Հաշվետու տարվա (ժամանակաշրջանի) վերջին
1	2	3	4
II. Ընթացիկ ակտիվներ			
[illegible]	200	-	2558
[illegible]	220	-	2558
Ընդամենը ընթացիկ ակտիվներ	230	-	2558
ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ			

ՊԱՍԻՎ	տող	Նախորդ տարվա վերջին	Հաշվետու տարվա (ժամանակաշրջանի) վերջին
1	2	3	4
III. Սեփական կապիտալ			
Կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալի զուտ գումար	240	-	50
[illegible]	280	-	1233
[illegible]	300	-	1283
Ընդամենը սեփական կապիտալ			
V. Ընթացիկ պարտավորություններ			
[illegible]	410	-	1275
[illegible]	490	-	1275
Ընդամենը ընթացիկ պարտավորություններ	500	-	2558
ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ			

Ձեւ N2

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
առ 01.01.2007

Ցուցանիշի անվանումը	տող	Նախորդ տարի (միջանկյալ ժամանակաշրջան)	Հաշվետու տարի (միջանկյալ ժամանակաշրջան)
1	2	3	4
Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից հասույթ	010	-	22625
[illegible]	020	-	21392
Համախառն շահույթ (վնաս)	030	-	1233
[illegible]	060	-	1233
[illegible]	090	-	1233
Գործառնական շահույթ (վնաս)	140	-	1233
[illegible]	160	-	1233
[illegible]	180	-	1233

Ձեւ N3

ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
առ 01.01.2007

Սեփական կապիտալի տարրերի անվանումը	տող	Կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալ	Զուտ գումարը	Կուտակված շահույթ (վնաս)	Ընդամենը
1	2	3	6	10	14
I. Նախորդ տարի (ժամանակաշրջան)					
[illegible]	030	50	50	-	50
[illegible]	060	-	-	1233	1233
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2006 թ.	100	50	50	1233	1283

Ձեւ N4

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀՈՍՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
առ 01.01.2007

Ցուցանիշի անվանումը	տող	Ընդամենը	դրամարկղ դրամ	բանկային հաշիվներ դրամ
1	2	3	4	6
[illegible]	030	22625	22575	50
[illegible]	040	22625	22575	50
[illegible]				
[illegible]	070	3211	3211	-
[illegible]	080	16200	16200	-
[illegible]	090	656	656	-
[illegible]	110	20067	20067	-
[illegible]	120	2558	2508	50
[illegible]	320	2558	2508	50
[illegible]	350	2558	2508	50

Ձեւ N5

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԿԻՑ ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
2006 թ.

Աղյուսակ 14

Ցուցանիշի անվանումը	տող	Հաշվետու տարվա (ժամանակաշրջանի) վերջի մնացորդը
1	2	4
[illegible]	080	1275
Ընդամենը	140	1275

Աղյուսակ 16

ԱԿՏԻՎ	տող	Կարճաժամկետ գումարներ	Երկարաժամկետ գումարներ
1	2	3	4
II. Ընթացիկ ակտիվներ			
[illegible]	110	2558	-
[illegible]	120	2558	-
Ընդամենը ընթացիկ ակտիվներ	130	2558	-
Ընդամենը ակտիվներ			
ՊԱՍԻՎ			
III. Սեփական կապիտալ			
Կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալի զուտ գումար	140		50
[illegible]	150	1233	-
Ընդամենը սեփական կապիտալ	160	1233	50
V. Ընթացիկ պարտավորություններ			
[illegible]	200	1275	-
Ընդամենը ընթացիկ պարտավորություններ	210	1275	-
Ընդամենը պասիվներ	220	2508	50

5.3.4 [illegible]

Աղյուսակ 18

Ցուցանիշի անվանումը	տող	Հաշվետու տարի (միջանկյալ ժամանակաշրջան)
1	2	4
Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից հասույթ	010	22625
[illegible]	060	(21392)
Գործառնական շահույթ (վնաս)	090	1233
[illegible]	110	1233
[illegible]	130	1233
[illegible]	150	1233

«ԺԳՍ» ՍՊԸ
2006 թ. տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների փաթեթների վերաբերյալ
ԱՈՒԴԻՏՈՐԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ
«ԺԳՍ» ՍՊԸ մասնակիցներին

[illegible]

Հաստատված է՝
«ԱԱՐՈՆ-ԱՈՒԴԻՏ» ՍՊԸ
Տնօրեն
Որակավորման վկայական թիվ 179
Աուդիտոր
Որակավորման վկայական թիվ 088

Կ. ԴՈՆՅԱՆ
Գ. ԲԱՅՐԱՄՅԱՆ

Ծանուցում

Ենթահավելված 6

ՄԻՋԱՆԿՅԱԼ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ (Ձեւ 6)
Ֆինանսական արդյունքների մասին
«31» մարտի 2007թ.

(վարկային կազմակերպության անվանումը եւ գտնվելու վայրը)

(հազար դրամ)

ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	Հաշվետու ժամանակաշրջան	Նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջան	Հաշվետու տարվա սկզբից մինչեւ հաշվետու ամսաթիվը	Նախորդ տարվա սկզբից մինչեւ նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանը
Տոկոսային եւ նմանատիպ եկամուտներ	148,292		148,292	
Տոկոսային եւ նմանատիպ ծախսեր	52,405		52,405	
Զուտ տոկոսային եկամուտ	95,887	0	95,887	0
Շահաբաժնի տեսքով եկամուտներ				
Կոմիսիոն եւ այլ վճարների տեսքով եկամուտներ				
Կոմիսիոն եւ այլ վճարների տեսքով ծախսեր	(1,316)		(1,316)	
Առեւտրային նպատակով պահվող ներդրումների զուտ շահույթ/ (վնաս)				
Վաճառքի համար նախատեսված ներդրումներից զուտ շահույթ/ (վնաս)				
Մինչեւ մարման ժամկետը պահվող ներդրումներից զուտ շահույթ/ (վնաս)				
Արտարժութային գործառնություններից ստացված զուտ շահույթ/ (վնաս)	(2,006)		(2,006)	
Այլ գործառնական եկամուտ	35,083		35,083	
Գործառնական եկամուտ	127,648	0	127,648	0
Վարկերից եւ այլ փոխառություններից առաջացած կորուստներ	(2,254)		(2,254)	
Ընդհանուր վարչական ծախսեր	106,500		106,500	
Այլ գործառնական ծախսեր	4,498		4,498	
Շահույթ մինչեւ հարկելը	14,396	0	14,396	0
Շահութահարկի գծով ծախս /փոխհատուցում/				
Շահույթ հարկումից հետո	14,396	0	14,396	0
Մեկ բաժնետոմսին ընկնող բազային շահույթ				
Մեկ բաժնետոմսին ընկնող նոսրացված շահույթ				

Վարկային կազմակերպության վարչության նախագահ
(գլխավոր տնօրեն) Է. Բարսեղյան

Գլխավոր հաշվապահ Գ. Սարուխանյան

Ենթահավելված 7

ՄԻՋԱՆԿՅԱԼ ՀԱՇՎԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ (Ձեւ 7)
«31» մարտի 2007թ.

(վարկային կազմակերպության անվանումը եւ գտնվելու վայրը)

(հազար դրամ)

	ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	Հաշվետու ժամանակաշրջան	Նախորդ տարվա վերջ
1	Ակտիվներ		
1.1	Դրամական միջոցներ եւ բանկային հաշիվներ	454,805	682,596
1.2	Առեւտրային նպատակով պահվող ֆինանսական ներդրումներ		
1.3	Բանկերում տեղաբաշխված միջոցներ	71,702	71,973
1.4	Դրամական շուկայում այլ տեղաբաշխումներ		
1.5	Հաճախորդներին տրված վարկեր եւ այլ փոխատվություններ	2,417,164	1,983,360
1.6	Վաճառքի համար նախատեսված ներդրումներ		
1.7	Այլ գործառնությունների գծով ստացվելիք գումարներ		
1.8	Մինչեւ մարման ժամկետը պահվող ներդրումներ		
1.9	Վարձակալության գծով ստացվելիք գումարներ		
1.10	Ներդրումներ այլ անձանց կանոնադրական կապիտալում		
1.11	Կապիտալ ներդրումներ հիմնական միջոցներում եւ ոչ նյութական ակտիվներում	1,001	1,056
1.12	Հիմնական միջոցներ եւ ոչ նյութական ակտիվներ	25,747	25,292
1.13	Հետաձգված հարկային ակտիվներ		
1.14	Ստացվելիք տոկոսներ	30,228	$25,900.00
1.15	Այլ ակտիվներ	22,368	14,171
	Ընդամենը՝ ակտիվներ	3,023,015	2,804,348
2	Պարտավորություններ		
2.1	Բանկերից ստացված փոխառություններ եւ վարկեր		
2.2	Դրամական շուկայից ստացված այլ փոխառություններ	2,000,318	1,807,380
2.3	Հաճախորդներից ներգրավված փոխառություններ		
2.4	Պարտավորություններ ՀՀ կառավարության նկատմամբ		
2.5	Վարձակալության գծով վճարվելիք գումարներ		
2.6	Վարկային կազմակերպության կողմից թողարկված արժեթղթեր		
2.7	Պահուստներ		
2.8	Վճարվելիք գումարներ		
2.9	Հետաձգված հարկային պարտավորություններ		
2.10	Վճարվելիք տոկոսներ	56,471	$47,412.00
2.11	Այլ պարտավորություններ	38,386	$36,112.00
	Ընդամենը՝ պարտավորություններ	2,095,175	1,890,904
3	Կապիտալ		
3.1	Կանոնադրական կապիտալ	899,720	899,720
3.2	Պահուստներ		
3.2.1	Գլխավոր պահուստ		
3.2.2	Վերագնահատման պահուստներ		
3.3	Կուտակված շահույթ	28,120	13,724
	Ընդամենը՝ կապիտալ	927,840	913,444
	Ընդամենը՝ պարտավորություններ եւ կապիտալ	3,023,015	2,804,348

Վարկային կազմակերպության վարչության նախագահ
(գլխավոր տնօրեն) Է. Բարսեղյան

Գլխավոր հաշվապահ Գ. Սարուխանյան

Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին միջանկյալ հաշվետվություն (ձեւ 8)
"31" մարտի 2007թ.
"ՖԻՆՔԱ" ՈՒՎԿ ՓԲԸ ք. Երեւան Ազաթանգեղոսի 2ա

Նախորդ տարվա սկզբից մինչեւ հաշվետու ամսաթիվը

Սեփական կապիտալի տարրերի անվանումը	Կանոնադրական կապիտալ	Գլխավոր պահուստ.	Վերագնահատման պահուստ	Կուտակված շահույթ	Ընդամենը
Հոդվածներ					
Մնացորդը ա 31 դեկս. 2005 թ.	-	-	-	-	-
Հաշվապահական հաշվառման խաղաքականության փոփոխությունների ընդհանուր արդյունքը եւ էական սխալների ճշգրտումը	-	-	-	-	-
Վերահաշվարկված մնացորդը	-	-	-	-	-
Ուղղակիորեն սեփական կապիտալում ճանաչված եկամուտներ եւ վնասներ	-	-	-	-	-
Ներդրումներ կանոնադրական կապիտալում	155,000	-	-	-	155,000
Շահաբաժիններ	-	-	-	-	-
Զուտ շահույթ/վնաս	-	-	-	-	-
Մնացորդ առ 31 մարտի 2006 թ.	155,000	-	-	-	155,000

Հաշվետու տարվա սկզբից մինչեւ հաշվետու ամսաթիվը

Սեփական կապիտալի տարրերի անվանումը	Կանոնադրական կապիտալ	Գլխավոր պահուստ.	Վերագնահատման պահուստ	Կուտակված շահույթ	Ընդամենը
Հոդվածներ Մնացորդը ա 31 դեկս. 2006 թ.	899,720	-	-	13,724	913,444
Հաշվապահական հաշվառման խաղաքականության փոփոխությունների ընդհանուր արդյունքը եւ էական սխալների ճշգրտումը	-	-	-	-	-
Վերահաշվարկված մնացորդը	-	-	-	-	-
Ուղղակիորեն սեփական կապիտալում ճանաչված եկամուտներ եւ վնասներ	-	-	-	-	-
Ներդրումներ կանոնադրական կապիտալում	-	-	-		
Շահաբաժիններ	-	-	-	-	-
Զուտ շահույթ/վնաս	-	-	-	14,396	14,396
Մնացորդ առ 31 մարտի 2007 թ.	899,720	-	-	28,120	927,840

Վարկային կազմակերպության վարչության նախագահ
(գլխավոր տնօրեն) Է. Բարսեղյան

Գլխավոր հաշվապահ Գ. Սարուխանյան

Ենթահավելված 9

ՄԻՋԱՆԿՅԱԼ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
Դրամական միջոցների հոսքերի վերաբերյալ (ձեւ 9)
«31» մարտի 2007թ.

(վարկային կազմակերպության անվանումը եւ գտնվելու վայրը)

(հազար դրամ)

ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	Ընթացիկ տարվա սկզբից մինչեւ հաշվետու ամսաթիվը	Նախորդ տարվա սկզբից մինչեւ հաշվետու ամսաթիվը
1. Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր գործառնական գործունեությունից	(455,849)	0
Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր մինչեւ գործառնական ակտիվների եւ պարտավորությունների փոփոխությունը	(7,948)	0
Ստացված տոկոսներ	117,326	
Վճարված տոկոսներ	(43,323)	
Կորուստների վերականգնում		
Ստացված շահաբաժիններ		
Ստացված զուտ կոմիսիոն գումարներ	(1,316)	
Վճարված աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	(43,013)	
Վճարված հարկեր	(37,622)	
Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր գործառնական ակտիվների եւ պարտավորությունների փոփոխություններից	(447,902)	0
Տեղաբաշխված միջոցների նվազում (ավելացում)	(440,228)	
Ներգրավված վարկերի ավելացում (նվազում)		
Առեւտրային նպատակով պահվող եւ վաճառքի համար մատչելի արժեթղթերի նվազում (ավելացում)		
Ֆինանսական վարձակալության դիմաց ստացվելիք գումարների նվազում (ավելացում)		
Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր այլ գործառնական գործունեությունից	(7,674)	
2. Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր ներդրումային գործունեությունից	(2,300)	0
Մինչեւ մարման ժամկետը պահվող արժեթղթերի նվազում (ավելացում)		
Այլ անձանց կանոնադրական կապիտալում ներդրումների նվազում (ավելացում)		
Հիմնական միջոցներում եւ ոչ նյութական ակտիվներում կապիտալ ներդրումների նվազում (ավելացում)		
Հիմնական միջոցների եւ ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում	(2,300)	
Հիմնական միջոցների եւ ոչ նյութական ակտիվների օտարում		
Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր այլ ներդրումային գործունեությունից		
3. Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր ֆինանսական գործունեությունից	227,468	0
Վճարված շահաբաժիններ		
Բանկերից ստացված վարկերի ավելացում (նվազում)		
Ստացված այլ փոխառությունների ավելացում (նվազում)	192,385	
Վարկային կազմակերպությունների կողմից թողարկված արժեթղթերի ավելացում (նվազում)		
Բաժնետերերի ներդրումները կանոնադրական հիմնադրամում		
Ֆինանսական վարձակալության գծով վճարվելիք գումարների ավելացում (նվազում)		
Դրամական միջոցների զուտ հոսքեր այլ ֆինանսական գործունեությունից	35,083	
Արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը դրամական միջոցների եւ դրանց համարժեքների վրա	95	
Դրամական միջոցների զուտ հոսք	-230,586	0
Դրամական միջոցներ եւ դրանց համարժեքներ ժամանակաշրջանի սկզբում	689,277	
Դրամական միջոցներ եւ դրանց համարժեքներ ժամանակաշրջանի վերջում	458,691	

Վարկային կազմակերպության վարչության նախագահ
(գլխավոր տնօրեն) Է. Բարսեղյան

Գլխավոր հաշվապահ Գ. Սարուխանյան

ՀՐԱՊԱՐԱԿՎՈՂ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
Հիմնական տնտեսական նորմատիվների վերաբերյալ
Վարկային կազմակերպության անվանումը «ՖԻՆՔԱ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ
Ամսաթիվը 1/1/2007
3/31/2007

(հազ. դրամ)

Նորմատիվներ*	Փաստացի մեծությունը	Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի սահմանած նորմատիվի թույլատրելի մեծությունը	Հաշվետու եռամսյակում խախտումների թիվը
1	2	3	4
Վարկային կազմակերպության կանոնադրական կապիտալի նվազագույն չափը	899,720	150,000	Խախտում առկա չէ
Ընդհանուր (սեփական) կապիտալի նվազագույն չափը	946,855	150,000	Խախտում առկա չէ

*«ՖԻՆՔԱ» ՈՒՎԿ-ն հրապարակային օֆերտաներով միջոցների ներգրավում չի իրականացնում, հետեւաբար մնացած հիմնական տնտեսական նորմատիվները «ՖԻՆՔԱ» ՈՒՎԿ-ի վրա չեն տարածվում:

Վարկային կազմակերպության վարչության նախագահ
(գլխավոր տնօրեն) Է. Բարսեղյան

Գլխավոր հաշվապահ Գ. Սարուխանյան

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատուական գործունէութիւն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետութեան 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրւած՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Յակոբ Աւետիքեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրուած է տպագրութեան՝ 13.04.2007, գինը՝ 100 դրամ, տպագրում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում՝ Արշակունյաց 2: